مۇھەممەد يۇسۇپ

ئۆسمۈرلەر ئۈچۈن

دىنىي ساۋات

(1)

ئەقىدە ۋە ئىبادەت

ئىسلامىي ئەسەرلەر نەشرىياتى

ⓗ محمد يوسف محمد تورسون،1430هـ

فهرسة مكتبة الملك فهد الوطنية أثناء النشر

تورسون، محمد يوسف

تعليم أطفال المسلمين/محمد يوسف تورسون-الرياض،1430هـ

ص؛..س

ردمك: 8-2670-00-603

(الكتاب باللغة الأويغورية)

1-العقيدة، 2- العبادة أ. العنوان

ديوي212 1430/3532

رقم الإيداع:1430/3532

ردمك:8-2670-00-603

بسم الله الرحمن الرحيم

تعليم الأطفال

العقيدة، العبادة

تأليف

محمد يوسف محمد تورسون

الطبعة الرابعة

ئۆسمۈرلەر ئۈچۈن

دىنىي ساۋات

ئەقىدە ۋە ئىبادەت

ئاپتورى

مۇھەممەد يۇسۇپ

تۈتىنچى نەشرى

بسم الله الرحمن الرحيم

ئايغۇچى، كۆيۈنگۈچى ئاللاھنىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن.

بارچە مەدھىيە ۋە ئەڭ مۇكەممەل ماختاشلار ئالەملەرنىڭ رەببى ۋە مۆمىنلەرنىڭ مەدەتكارى جانابى ئاللاھ تائالاغا خاستۇر. ئاللاھ تائالا غا مەۋجۇداتنىڭ سانىچە مەدھىيە ئوقۇپ، ئۇنى ماختايمەن. ھەق دىنىنى ئىنسانىيەتكە يەتكۈزۈش ئارقىلىق ئۇلارنى كۇپرى، زالالەت ۋە ئازغۇنلۇقنىڭ قاراڭغۇلۇقلىرىدىن قۇتۇلدۇرۇپ، ئىمان، ھىدايەت ۋە ھەقىقەتنىڭ نۇرىغا يېتەكلىگەن، ئىنسانىيەتنىڭ ئىپتىخارلىق ئۈلگىسى سۆيۈملۈك پەيغەمبىرىمىز ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا، ئۇنىڭ ئائىلە ــ تاۋابىئاتلىرىغا ۋە ئۇنىڭ يولىنى داۋاملاشتۇرۇپ بىزلەرگىچە يەتكۈزگەن ساھابىلىرىغا، شۇنداقلا تا قىيامەتكىچە ھەق يولدا يۈرگەن مۆمىنلەرگە ئامانلىق تىلەيمەن ۋە سالام يوللايمەن.

ھۆرمەتلىك كىتابخان! قولىڭىزدىكى «ئۆسمۈرلەر ئۈچۈن دىنىي ساۋات» ناملىق بۇ ئەسەر 2012-يىلى ئىستانبۇل ۋە بەيرۇتتا نەشر قىلىنغان نۇسخىلىرىغا ئاساسەن نەشرگە تەييارلاندى.

بۇ ئۇيغۇر ئۆسمۈرلىرىگە ئاتاپ ھازىرلانغان بولۇپ، چوڭلار ئۈچۈنمۇ ئاممىباپ، چۈشىنىشلىك ھەم ئىخچام بىر ئوقۇشلۇقتۇر.

بۇ ئەسەر سىزنىڭ ئەقىدە ۋە ئىبادەت مەسىلىلىرىنى ئەڭ قىسقا يول بىلەن ئەڭ توغرا ۋە مۇكەممەل چۈشىنىۋېلىشىڭىزغا ياردەم قىلىدۇ دەپ ئويلايمەن.

ئاتا-ئانىلاردىن بۇ ئەسەرنى باللارغا پىششىق ئوقۇتۇشلىرىنى ۋە بۇ

ماۋزۇدا ئۇلارغا كۆپرەك ياردەمچى بولۇشلىرىنى سورايمەن.

بۇ ئەسەرنى تورلۇك خاتالىق ۋە سەۋەنلىكلەردىن خالىي دېگىلى بولمايدۇ. كىتابخانلارنىڭ، خۇسۇسەن ئانا ۋەتىنىمىزنىڭ ئىچى ۋە سىرتىدىكى ئالىم-ئۆلىمالارلىرىمىزنىڭ تۈزىتىش بېرىشىنى ۋە تەنقىدىي پىكىرلىرىنى ئايىماسلىقنى سورايمەن.

- مۇھەممەد يۈسۈپ

ھىجرىيە1434-يىلى جامادىيەل ئاخىرنىڭ5-كۈنى

مىلادىيە2013-يىلى ئاپرىلنىڭ 15-كۈنى

مۇندەرىجە

دىن ھەققىدە قىسقىچە چۈشەنچە 3
ئىسلام دىنى 5
ئىمان ۋە ئۇنىڭ ئاساسلىرى 7
كەلىمە تەييىبە ۋە ئۇنىڭ مەنىسى....................................... 7
ئىماننىڭ ئاساسىي پىرىنسىپلىرى 8
ئاللاھقا ئىمان كەلتۈرۈش 9
ئاللاھنىڭ ئىسىم ـ سۈپەتلىرى 9
ئاللاھقا ئىمان كەلتۈرۈش ئۆز ئىچىگە ئالىدىغان مەسىلىلەر......... 9
ئىماندىن مەقسەت ۋە ئاللاھنى تونۇشنىڭ يولى 10
ئەقىلنىڭ ئاللاھ تائالانى تونۇتۇشتىكى رولى 11
ئاللاھ تائالانى سۈپەتلىرى ئارقىلىق تونۇش 13
پەرىشتىلەرگە ئىمان كەلتۈرۈش... 15
جىنلار ۋە ئۇلارنىڭ خاراكتېرى....................................... 16
شەيتانلار ۋە ئۇلارنىڭ خاراكتېرى.................................... 17
ئاللاھنىڭ كىتابلىرىغا ئىمان كەلتۈرۈش.............................. 18
ئاللاھ چۈشۈرگەن كىتابلار 18
قۇرئان كەرىم.. 19
قۇرئان ئوقۇش ۋە يادلاش 20
پەيغەمبەرلەرگە ئىمان كەلتۈرۈش.................................... 23
پەيغەمبەرلەرنىڭ سانى.. 23
مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام.. 24
قازا ۋە قەدەرگە ئىمان كەلتۈرۈش 27
قىيامەت كۈنىگە ئىمان كەلتۈرۈش 30

قەبرىنىڭ نېمىتى ۋە ئازابى 30
جەننەت بىلەن دوزاخ 31
ئىككىنچى بۆلۈم.. 33
ئىبادەت 33
ئىبادەت ھەققىدە قىسقىچە چۈشەنچە.. 35
ئىبادەت 37
ئىسلام دىنىنىڭ ئاساسىي ئىبادەتلىرى 38
فىقھى ئاتالغۇلىرى 40
تاھارەت 45
تاھارەتنىڭ پەرزلىرى.. 45
تاھارەتنى بۇزىدىغان ئامىللار 46
ئاياقلارغا مەسھى قىلىش.. 48
مەسھى قىلىشنىڭ قائىدىسى 48
مەسھىنىڭ مۇددىتى ۋە ئۇنى بۇزىدىغان ئامىللار.. 48
غۇسلى.. 50
غۇسلى قىلىشنى كېرەك قىلىدىغان ئىشلار.. 50
غۇسلى قىلىشنىڭ قائىدە ـ تەرتىپى 50
تەيەممۇم 52
تەيەممۇمنى كېرەك قىلىدىغان سەۋەبلەر 52
تەيەممۇم قىلىشنىڭ قائىدە-تەرتىپى 53
تەيەممۇمنى بۇزىدىغان ئامىللار 53
ناماز.. 55
بەش ۋاخ نامازنىڭ ھۆكمى.. 56
نامازنىڭ شەرتلىرى 56
بەش ۋاخ ناماز 58

بەش ۋاخ نامازنىڭ ۋاقىتلىرى 58
ناماز ئوقۇشقا بولمايدىغان ۋاقىتلار........................ 59
ئەۋرەت ۋە ئۇنىڭ چەك ـ چېگرىسى 60
قىبلە توغرۇلۇق مەسىلىلەر........................ 61
بەش ۋاخ نامازنىڭ رەكئەتلىرى 62
نامازنىڭ پەرزلىرى........................ 64
ناماز ئوقۇشنىڭ قائىدە ـ تەرتىپلىرى 66
بامدات نامىزىنىڭ ئوقۇلۇشى 66
پېشىن نامىزىنىڭ ئوقۇلۇشى 72
ئەسىر نامىزىنىڭ ئوقۇلۇشى 73
شام نامىزىنىڭ ئوقۇلۇشى 74
خۇپتەن نامىزىنىڭ ئوقۇلۇشى........................ 75
ۋىتىر نامىزى ۋە ئۇنىڭ ئوقۇلۇشى 75
نامازدىن كېيىن ئوقۇش تەۋسىيە قىلىنىدىغان دۇئالار 77
نامازنى بۇزىدىغان ئامىللار........................ 80
سەجدە سەھۋى 81
سەجدە سەھۋى قىلىشنى كېرەك قىلىدىغان ئەھۋاللار 81
سەجدە سەھۋىنىڭ ۋاقتى ۋە ئۇسۇلى 82
نامازغا مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر 83
قازا نامازلارنى ئوقۇش تەرتىپى........................ 84
قاتناش قوراللىرى ئۈستىدە ناماز ئوقۇش مەسىلىسى 86
جامائەت نامىزى........................ 88
جۈمە نامىزى........................ 90
يولۇچىلار نامىزى........................ 92
يولۇچىلارغا ئائىت ھۆكۈملەر 92

هېيت نامازلىرى...................................... 95
هېيت نامازلىرىغا بېرىشتىكى سۈننەت ئەمەللەر 95
تەشرىق تەكبىرلىرى.. 96
تەراۋىھ نامىزى... 97
زاكات ۋە ئۇنىڭ ئەھكاملىرى.. 99
زاكات پەرز بولىدىغان كىشلەر ۋە زاكات ئۆلچىمى 99
زاكات كېلىدىغان ماللار 100
نەق پۇلنىڭ زاكىتى...101
تىجارەت ماللىرىنىڭ زاكىتى 101
چارۋا ماللىرىنىڭ زاكىتى..101
ئاشلىق ۋە زىرائەتلەرنىڭ زاكىتى 103
يەر ئاستى بايلىقلىرىنىڭ زاكىتى.....................................103
شىركەت ھەسسىدارلىقىنىڭ زاكىتى...................................104
زاكات كەلمەيدىغا نەرسىلەر 104
زاكات بېرىشنىڭ ۋاقتى 105
زاكات بېرىلىدىغانلار 105
زاكات بېرىلمەيدىغانلار...106
روزا ۋە ئۇنىڭ ئەھكاملىرى 107
روزا تۇتۇشى پەرز بولغانلار...107
روزىنى بۇزىدىغان ئامىللار...107
روزىنىڭ كافارىتى 108
روزىنىڭ قازاسى...108
رامىزان ئېيىدىكى ئەڭ پەزىلەتلىك ۋاقىتلار 109
روزا تۇتماسلىققا رۇخسەت قىلىنغانلار 109
روزىنىڭ فىدىيەسى..110

روزىنىڭ تۈرلىرى 111
فىتىر سەدىقىسى ۋە ئۇنىڭ ئەھكاملىرى 114
فىتىر سەدىقىسى بېرىش ۋاجىپ بولغانلار..........................114
فىتىر سەدىقىسىنى بېرىش ۋاقتى..114
فىتىر سەدىقىسى بېرىلىدىغانلار 115
ھەج ۋە ئۆمرە 116
ھەج پەرز بولىدىغان كىشىلەر..116
ھەجنىڭ پەرز، ۋاجىپ ۋە سۈننەتلىرى 116
ئىھرام ئىچىدە چەكلەنگەن ئىشلار 118
ئۆمرە ۋە ئۇنىڭ ئەھكاملىرى...119
قۇربانلىقنىڭ تۈرلىرى...119
قۇربانلىقنىڭ گۆشىنى بىر تەرەپ قىلىش ئۇسۇلى 120
ھەر خىل مۇناسىۋەتلەردە ئېيتىلىدىغان سۆزلەر 122
ئەتىگەن - ئاخشامدا ئوقۇلىدىغان زىكىر ۋە دۇئالار........................128
يۇقىرىقى زىكىر ۋە دۇئالارنىڭ تەرجىمىسى 129
ھەرخىل مۇناسىۋەتلەردە ئوقۇلىدىغان زىكىر ۋە دۇئالار.................134

بەرنچی بۆلۆم

ئەقدە

دىن ھەققىدە قىسقىچە چۈشەنچە

ئىنسانىيەتنىڭ يارىتىلىشى بىلەن بىرگە ئۇنىڭ ئەقلى ۋە ئەقىدىسى تەڭلا يارىتىلغان. ئىنسانىيەت ئەقلى تەرەققىي قىلىش ۋە تاكامۇللىشىش يولىدا ئۆرلىگەنسېرى، ئۇلارنىڭ ئەقىدىسىمۇ، پەيغەمبەرلەرنىڭ ئاللاھقا باشلايدىغان ئىلاھىي دەۋەتلىرىگە ئەگىشىپ ئۇلار بىلەن بىرگە تاكامۇللىشىش يولىغا كىرىپ كەلدى. ئىنسانلار بىر زامانلار، ھەق دىنىنىڭ روھىدىن يۈتۈنلەي يىراقلىشىپ، كۇپرى، زالالەتنىڭ قاراڭغۇلۇقلىرىدا تېڭىرقىغان بولسىمۇ، ئاللاھ تائالا نىڭ ئارقا ـ ئارقىدىن پەيغەمبەرلەرنى ئەۋەتىشى نەتىجىسىدە، ئۇلار يەنە ھەق دىنغا قايتىپ كەلدى. ئاللاھ تائالا ئىنسانلار جەمئىيىتىنىڭ تەرەققىياتىغا ئەگەشتۈرۈپ، دىنىنىمۇ تەدرىجىي ھالدا تاكامۇللاشتۇرۇپ كەلدى ۋە ئۇنى ئىنسانلارنىڭ سەرخىلى، پەيغەمبەرلەرنىڭ ئاخىرقىسى ۋە ئىسلام دىنىنىڭ پەيغەمبىرى ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا يېتىپ كېلىشى بىلەن ئەڭ ئاخىرقى كامالىغا يەتكۈزگەن. «بۈگۈن سىلەرنىڭ دىنىڭلارنى پۈتۈن قىلدىم. سىلەرگە نېمىتىمنى تاماملىدىم. ئىسلام دىنىنى سىلەرنىڭ دىنىڭلار بولۇشقا تاللىدىم»[1].

ئاللاھ تائالا ئۆزىنىڭ نەزەرىدە قوبۇل بولىدىغان دىن پەقەت ئىسلام دىنى ئىكەنلىكىنى جاكارلاپ مۇنداق دەيدۇ: «ھەقىقەتەن ئاللاھ تائالا نىڭ نەزىرىدە قوبۇل بولغان دىن ئىسلام (دىنى)دۇر»[2].

شۇنىڭ ئۈچۈن، ئىسلام دىنى كېلىشى بىلەن ئىسلام دىنىدىن باشقا ساماۋىي (ئاللاھ تەرىپىدىن كەلگەن) دىنلارنىڭ ھەممىسى ئەمەلدىن

---

(1) مائىدە سۈرىسى 3 ـ ئايەت.

(2) ئال ئىمران سۈرىسى 19 ـ ئايەت.

قالدۇرۇلغان. شۇڭا ئىسلام دىنىدىن باشقا دىن تۇتقانلارنىڭ دىنلىرى ئاللاھ تائالا نىڭ دەرگاھىدا قوبۇل قىلىنمايدۇ، ئاللاھ بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: «كىمكى ئىسلامدىن باشقا دىننى تىلەيدىكەن، ئۇ(نىڭ دىنى) ھەر گىز قوبۇل قىلىنمايدۇ. ئۇ ئاخىرەتتە زىيان تاتقۇچىدۇر»[1].

(1) ئال ئىمران سۈرىسى 85 ـ ئايەت.

ئىسلام دىنى

سوئال: ئىسلام قانداق دىن؟

جاۋاب: ئىسلام دىنى- ئاللاھ تائالادىن كەلگەن توغرا ۋە ھەق دىن بولۇپ، جىبرىل پەرىشتىنىڭ ۋاستىسى بىلەن مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا چۈشكەن.

سوئال: ئىسلام دىنىنىڭ مەقسىتى نېمە؟

جاۋاب: ئىسلام دىنىنىڭ مەقسىتى ئىنسانلارنى بۇ دۇنيادا ۋە ئاخىرەتتە بەختكە ئېرىشتۈرۈشتۇر.

سوئال: ئىسلام دىنى ئەڭ ئاۋۋال نېمىلەرگە بۇيرۇيدۇ؟

جاۋاب: ئىسلام دىنى كىشىلەرنى ئەڭ ئاۋۋال ئىمان، ئەخلاق ۋە ئىبادەتكە بۇيرۇيدۇ.

سوئال: ئىمان دېگەن نېمە؟

جاۋاب: ئىمان ـ ئاللاھ تائالا تەرىپىدىن مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا بىلدۈرۈلگەن ھەقىقەتلەرنىڭ راست ئىكەنلىكىگە چىن ئىشىنىپ ئېتىقاد قىلىش ۋە ئۇنى تىل بىلەن ئىقرار قىلىشتۇر.

سوئال: ئەخلاق دېگەن نېمە؟

جاۋاب: ئەخلاق - ئىنساننىڭ روھىدا يەرلىشىپ ئادەتكە ئايلىنىپ قالغان قىلىقلاردۇر. ئەخلاق ئىككى تۈرلۈك بولۇپ، بىرى گۈزەل ئەخلاق، يەنە بىرى ناچار ئەخلاق.

سوئال: ئىبادەت دېگەن نېمە؟

جاۋاب: ئىبادەت-ئاللاھ تائالاغا بويسۇنۇپ، ئۇنىڭ بۇيرىغانلىرىنى قىلىپ، توسقانلىرىدىن يېنىپ، ئۇنىڭ ئىستىگىنى بويىچە ياشاشتۇر.

مەن ئۇنىڭغا تۇغۇلغان،
ئەسلى ئىمانىم ئىسلام،
ئەدلى بىلەن تونۇلغان،
پەخرى ئۇنىۋانىم ئىسلام.

ئەل بەختىنى كۆزلىگەن،
ھەقىقەتنى سۆزلىگەن،
ھاياتلىقنىڭ دەستۇرى،
دەرتكە دەرمانىم ئىسلام.

كۆڭۈللەردە ياشنىغان،
توغرا يولغا باشلىغان،
ھەقىقەتنىڭ مەشئىلى،
ئارزۇ-ئارمانىم ئىسلام.

ئىمان ۋە ئۇنىڭ ئاساسلىرى

كەلىمە تەييىبە ۋە ئۇنىڭ مەنىسى

سوئال: كىشىلەر ئىسلام دىنىغا قانداق كىرىدۇ؟

جاۋاب: كىشىلەر ئىسلام دىنىغا «لاإله إلا الله محمد رسول الله ــ لائىلاھە ئىللەللاھو، مۇھەممەدۇن رەسۇلۇللاھ »دېگەن كەلىمە تەييىبەنى مەنىسىنى بىلىپ ئېيتىش، ئۇنىڭغا دىلى بىلەن ئىشىنىپ، تىلى بىلەن ئىقرار قىلىش ئارقىلىق كىرىدۇ.

سوئال: بۇ كەلىمە تەييىبەنىڭ مەنىسى نېمە؟

جاۋاب: بۇ كەلىمە تەييىبەنىڭ مەنىسى: ئاللاھتىن باشقا ئىبادەتكە ھەقلىق بولغان ھەقىقي ئىلاھ يوق، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئاللاھنىڭ ئەلچىسى ۋە بەرھەق پەيغەمبىرى دېگەنلىكتۇر.

سوئال: «لائىلاھە ئىللەللاھۇ» دېگەن شاھادەت كەلىمىسى بىزدىن نېمىنى تەلەب قىلىدۇ؟

جاۋاب: «لائىلاھە ئىللەلاھۇ» دېگەن شاھادەت كەلىمىسى: بىزدىن ئاللاھ تائالانىڭ ھەقىقي ئىلاھ ئىكەنلىكىگە چىن ئېتىقاد قىلغان ھالدا، ئىبادەت ۋە دۇئالارنى ئۇنىڭغىلا قىلىشنى ۋە ئۇنىڭ كۆرسەتكەنلىرى بويىچە ھايات كەچۈرۈشنى تەلەب قىلىدۇ.

سوئال: «مۇھەممەدۇن رەسۇلۇللاھ» دېگەن شاھادەت كەلىمىسى بىزدىن نېمىنى تەلەب قىلىدۇ؟

جاۋاب: «مۇھەممەدۇن رەسۇلۇللاھ» دېگەن شاھادەت كەلىمىسى: بىزدىن مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامدىن كەلگەنلىكى ئېنىقلانغان ھەدىسلەرگە ئىشىنىپ ئەمەل قىلىشنى، ئۇنىڭ بۇيرىغانلىرىنى ئىجرا

قىلىــپ، تۇســقانلىرىدىن يېنىشــنى ۋە ئىبــادەتنى ئۇنىــڭ كۆرســەتكىنى بويىچە ئورۇنلاشنى تەلەب قىلىدۇ.

ئىماننىڭ ئاساسي پرىنسىپلىرى

سوئال: ئىماننىڭ ئاساسي پرىنسىپلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: ئىماننىڭ ئاساسي پرىنسىپلىرى:

(1) ئاللاھنىڭ بارلىقىغا ۋە بىرلىكىگە چىن ئىشىنىش؛

(2) ئاللاھنىڭ پەيغەمبەرلىرىگە چىن ئىشىنىش؛

(3) ئاللاھنىڭ پەرىشتىلىرىگە چىن ئىشىنىش؛

(4) ئاللاھنىڭ كىتابلىرىغا چىن ئىشىنىش؛

(5) قىيامەت كۈنىگە چىن ئىشىنىش؛

(6) ياخشــىلىق ۋە يامانلىقنىــڭ ئاللاھنىــڭ تەقــدىرى بىــلەن بولىدىغانلىقىغا چىن ئىشىنىشتىن ئىبارەت.

ئىماننىــڭ يۇقىرىــدىكى ئــالتە پرىنســىپىغا، ئۇنىڭــدىن باشــقا قۇرئــان كەرىــم ۋە ھەدىســلەر ئــارقىلىق ئىمــان كەلتۈرۈشــكە بۇيرۇلغــان پۈتــۈن ئىشلارغا ئىمان كەلتۈرگەن ۋە ئىسلام شــەرىئىتىدە يولغــا قويۇلغــان جىمــى ئەھكــاملارنى قوبــۇل قىلىــپ، ئەمەل قىلغــان كىشــى ھەقىقــي مــۆمىن ۋە مۇسۇلمان بولالايدۇ.

ئاللاھقا ئىمان كەلتۈرۈش

سوئال: ئاللاھقا قانداق ئىمان كەلتۈرۈش كېرەك؟

جاۋاب: ئاللاھ ئەزەلدىن بار بولغان يالغۇز ئىلاھتۇر. ئۇنىڭ پۈتۈن كائىناتنى يارىتىشىدا ۋە ئۇنى پەرۋىش قىلىشىدا ھېچ بىر شېرىكى يوقتۇر. ئۇ بارلىق ئەيىب ـ نۇقسان ۋە كەمچىلىكلەردىن ئەلۋەتتە پاكتۇر، دەپ ئىمان ئېيتىش كېرەك.

ئاللاھنىڭ ئىسىم ـ سۈپەتلىرى

سوئال: ئاللاھنىڭ ئىسىم-سۈپەتلىرى قانچە ۋە ئۇلار قايسىلار؟

جاۋاب: ئاللاھ تائالانىڭ كۆپلىگەن گۈزەل ئىسىم-سۈپەتلىرى بار بولۇپ، ھەممىسىگە ئىشىنىپ ئېتىقاد قىلىش ئىماننىڭ بىر پارچىسىدۇر. ئالدى بىلەن بىلىش زۆرۈر بولغانلىرى مۇنۇلاردۇر: (1) حَيٌّ (ھەمىشە تىرىك بولغۇچى)، (2) عَالِمٌ (ھەممىنى بىلگۈچى ئالىم)، (3) قَادِرٌ (ھەممىگە كۈچى يېتىدىغان قادىر)، (4) مُرِيدٌ (ئىرادە قىلغۇچى)، (5) مُكَوِّنٌ (ئىجاد قىلغۇچى)، (6) مُتَكَلِّمٌ (سۆزلىگۈچى)، (7) سَمِيعٌ (ئاڭلىغۇچى)، (8) بَصِيرٌ (كۆرگۈچى).

ئاللاھقا ئىمان كەلتۈرۈش ئۆز ئىچىگە ئالىدىغان مەسىلىلەر

سوئال: ئاللاھ تائالاغا ئىمان كەلتۈرۈش نېمىلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ؟

جاۋاب: ئاللاھ تائالاغا ئىمان كەلتۈرۈش تۆۋەندىكى 4 ھەقىقەتكە چىن ئىشىنىپ ئېتىقاد قىلىشنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ:

(1) ئاللاھ تائالانىڭ ئەزەلدىن بار ئىكەنلىكىگە چىن ئىشىنىش.

(2) ئـاللاھ تائالانىـڭ ھەممىنــى يــاراتقۇچى ۋە ھەممىنــى ئىــدارە قىلغـۇچى مـۇتلەق پەرۋىشـچى ئىكەنلىكـىگە چىـن ئىشـىنىش. «ئەنە شـۇ ئـاللاھ سـىلەرنىڭ پەرۋىشـچىڭلاردۇر، ئـاللاھتىن بـۆلەك ھەقىقىـي مەبـۇد يوقتۇر، ئۇ ھەممە نەرسىنى ياراتقۇچىـدۇر، ئۇنىڭغـا ئىبـادەت قىلىڭـلار، ئـۇ ھەر نەرسىگە ھامىيدۇر»[1].

(3) ئـاللاھ تائالانىــڭ بىــرلا ئىــلاھ ئىكەنلىكىــگە چىــن ئىشــىنىش. «سىلەرنىڭ ئىلاھىڭلار بىرلا ئىلاھتـۇر، ئۇنىڭـدىن باشـقا ھەقىقىـي ئىـلاھ يوقتۇر. ئۇ ناھايىتى شەپقەتلىكتۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر»[2].

(4) ئـاللاھ تائالانىـڭ ئىسـىم ـ سۈپەتلىرىگە ئىمـان كەلتـۈرۈش، يەنـى ئـاللاھ تائالانىــڭ قۇرئــان كەرىــم يــاكى مـۇھەممەد ئەلەيھىسســالامنىڭ ھەدىســلىرىدە كەلــگەن ئىســىم ۋە ســۈپەتلىرىنى ئۆزگەرتىۋەتمەســتىن، ئۇنىڭغا مەنسۇپ قىلىش ۋە ئۇنى شۇ ئىسـىم ـ سۈپەتلىرى بىـلەن ئاتـاش. «ئاللاھنىـڭ گـۈزەل ئىسـىملىرى بـار، ئـاللاھنى شـۇ (گـۈزەل ئىسـىملىرى) بىلەن ئاتاڭلار»[3].

ئىماندىن مەقسەت ۋە ئاللاھنى تونۇشنىڭ يولى

سوئال: ئاللاھقا ئىمان كەلتۈرۈشتىن مەقسەت نىمە؟

جــاۋاب: ئاللاھقــا ئىمــان كەلتۈرۈشــتىن مەقســەت ھەقىقەتنىــڭ چاقىرىقىغـا ئەگەشـكەن ھالـدا، ئاللاھقـا ئېتىقـاد ۋە ئىبـادەت قىلىــش ئارقىلىق، ئىنسان بولۇپ يارىتىلغانلىق بـۇرچىمىزنى ئـادا قىلىـپ، ئىككـى ئالەملىك بەخت ـ سائادەتنى قولغا كەلتۈرۈشتۇر.

---

(1)ئەنئام سۈرىسى102 ـ ئايەت.
(2)بەقەرە سۈرىسى163 ـ ئايەت.
(3)ئەئراف سۈرىسى180 ـ ئايەت.

سوئال: ئاللاھ تائالانى قانداق تونۇغىلى بولىدۇ؟

جاۋاب: ئاللاھ تائالانى تونۇشنىڭ يوللىرى كۆپ. ئاساسلىقى ئىككى بولۇپ، ئۇلارنىڭ بىرى، ئەقىل بىلەن ئىلىم، يەنە بىرى، ئاللاھنىڭ قۇرئان ۋە ھەدىسلەردە كەلگەن ئىسىم ۋە سۈپەتلىرىدۇر.

ئەقىلنىڭ ئاللاھ تائالانى تونۇتۇشتىكى رولى

سوئال: ئاللاھ تائالانى ئەقىل بىلەن قانداق تونۇغىلى بولىدۇ؟

جاۋاب: ئىنساندىكى ئورگانلارنىڭ ھېچبىرى بىكارغا يارىتىلغان ئەمەس. ئىنسان ۋۇجۇدىنىڭ يېتەكچىسى بولغان ئەقىلنىڭ ۋەزىپىسى ـ تەپەككۇر قىلىش ۋە ئىزدىنىشتىن ئىبارەت. ئەگەر ئىنسان ئەقلىنى ئىشلىتىپ، ئەتراپىدىكى شەيئىلەر ئۈستىدە پىكىر يۈرگۈزۈپ، ئىزدەنمەيدىكەن، ئۇ، ئەقىلنىڭ ۋەزىپىسىنى جارىي قىلدۇرمىغان بولىدۇ. ئىسلام دىنى ئەقلىي بىلىش ئۈستىگە قۇرۇلغان بىر دىن بولۇپ، ئۇنىڭ دەۋىتى پەقەت ئەقىل بىلەن ھېسسىياتقا خىتاب قىلىدۇ. كىشلەرنى پىكىر يۈرگۈزۈپ ئىزدىنىشكە چاقىرىدۇ.

چۈنكى ئىسلام دىنى كىشىلەرنىڭ ئۇنىڭغا قارىغۇلارچە ئېتىقاد قىلىشىنى قەتئىي رەت قىلىدۇ. ئۇ كىشىلەرنى ئەقىل ئىشلىتىپ ئويلاپ، پىكىر يۈگۈزۈپ، ياخشى چۈشىنىپ، ئاندىن ئىسلام دىنىغا كىرىشىنى تەلەپ قىلىدۇ. شۇڭا، قۇرئان كەرىمدە، ئاللاھنىڭ ئاسمان، زېمىن ۋە ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى گۈزەل سەنئەتلىرى ئۈستىدە ئويلىنىپ، پىكىر يۈرگۈزۈشىنى ئىبادەتنىڭ جەۋھىرى دەپ قارىغانلىقتىن، ئۇنىڭغا ئىنتايىن كۆپ ساۋاب بېرىلىدىغانلىقىغا ۋەدە قىلىنغان.[قۇلاق، كۆز، دىل (يەنى سەزگۈ ئەزالىرى)نىڭ قىلمىشلىرى ئۈستىدە سوئال ـ سوراق

قىلىنىدۇ][1].دېمەك: قۇلاق، كۆز، قەلب قاتارلىق سەزگۈ ئەزالارنىڭ ئىنسان ئۈچۈن قىلىدىغان خىزمەتلىرى كۆپ ۋە بۇ ئەزالارنىڭ ئاللاھنىڭ ئالدىدىكى مەسئۇلىيىتى ئېغىردۇر.

ئاللاھ تائالانى تونۇشنىڭ ۋاسىتىسى بولغان «ئەقىل»نى، ئاللاھ تائالا قۇرئان كەرىمدە 50 ئورۇندا، «ئەقىل ئىگىلىرى»نى 10 ئورۇندا ماختىغان. ئاللاھنىڭ بارلىقى ۋە بىرلىكىنى كۆرسىتىدىغان كائىناتتىكى تۈرلۈك ئالامەتلەر بايان قىلىنغان كۆپلىگەن ئايەتلەرنىڭ ئاخىرلىرىنى[چۈشىنىدىغان قەۋم ئىبرەت بار]،[ئەقىل ئىشلىتىپ چۈشەنمەمسىلەر؟] ۋە[ئىبرەت ئېلىڭلار ئى ئەقىل ئىگىلىرى] دېگەنگە ئوخشاش جۈملىلەر بىلەن تۈگەتكەن.

دۇنيادا ھېچكىم «ئۆزى يوق نەرسە بىرەر ئىش قىلالمايدۇ» دىن ئىبارەت ئەقلىي پىرىنسىپنى ئىنكار قىلالمايدۇ. بىز بۇ ئەقلىي پىرىنسىپنى تەتبىقلايدىغان بولساق تۆۋەندىكى نەتىجىگە ئېرىشىمىز: بۇ پايانسىز كائىناتتا، ھەر لەھزىدە مىليونلىغان يېغىلىقلار، ھادىسىلەر ۋە ۋەقەلەر يۈز بېرىپ تۇرىدۇ. ئاددىسى، مىڭلارچە جانلىق ئۆلۈپ يەنە مىڭلارچىسى ھاياتقا يېڭىدىن كۆز ئېچىپ تۇرىدۇ. بىزنىڭ ئەقلىمىز شۇنداق جەزم قىلىدۇكى، ھەرقانداق ھادىسىنىڭ بىرەر پەيدا قىلغۇچىسى ۋە ھەرقانداق بىر سەنئەتنىڭ بىرەر سەنئەتكارى بولغىنىدەك، ئالەمنىڭمۇ ياراتقۇچىسى ۋە ئىدارە قىلغۇچىسى باردۇر. ئۇ بولسىمۇ ئاللاھتۇر! چۈنكى يوق نەرسە بىرەر نەرسىنى پەيدا قىلالمايدۇ!

---

(1) ئىسرا سۈرىسى 36 ـ ئايەت.

ئاللاھ تائالانى سۈپەتلىرى ئارقىلىق تونۇش

سوئال: ئاللاھ تائالانى سۈپەتلىرى بىلەن قانداق تونۇغىلى بولىدۇ؟

جاۋاب: ئىنسانىدا بەش ھېسسىي ئەزا بولۇپ، كائىناتتىكى بەزى ماددىي شەيئىلەرنى شۇ ھېسسىي ئەزالىرى ئارقىلىق بىلىدۇ، مەسىلەن: ئىنسان كۆزى بىلەن شەيئىلەرنى كۆرۈپ بىلىدۇ، قولىقى بىلەن ئاۋازنى ئاڭلاپ بىلىدۇ، قولى بىلەن ئۇنى تۇتۇپ بىلىدۇ، بۇرنى بىلەن ھىدىنى پۇراپ بىلىدۇ ۋە تىلى بىلەن تەمىنى تېتىپ بىلىدۇ. ئىنسان بۇ بەش ھېسسىي ئەزاسى ئارقىلىق بىلەلمىگەن شەيئىلەرنى ئىشەنچلىك خەۋەرلەر ئارقىلىق ئاڭلاپ بىلىدۇ. مەسىلەن: مەككىنى كۆرمىگەن كىشىمۇ، ئۇنىڭ خەۋىرىنى ئاڭلاش ئارقىلىق مەككىنىڭ سەئۇدى ئەرەبىستاندا بارلىقىغا ھېچ شەك قىلمايدۇ. بىرىنچى ۋە ئىككىنچى دۇنيا ئۇرۇشلىرىنى كۆرمىگەن بولساقمۇ، بۇ ئۇرۇشلارنىڭ بولۇپ ئۆتكەنلىك خەۋىرىنى ئاڭلاش ئارقىلىق بۇ ئۇرۇشلارنىڭ يۈز بەرگەنلىكىدىن ھېچ شەك قىلمايمىز. ھېسسىي ئەزالار ئارقىلىق بىلەلمىگەن شەيئىلەرنى يوق دەپ ئىنكار قىلىش قەتئىي توغرا ئەمەس. مەسىلەن: رادىئو دولقۇنلىرى ھەر ۋاقىت ۋە ھەر جايدا بار، ئەمما رادىئو بولمىسا ئۇنى ئاڭلىغىلى بولمايدۇ. توك سىمىدا توكنىڭ بارلىقىنى كۆرگىلى بولمايدۇ، پەقەت لامپۇچكىنى ئۇنىڭغا چاتقاندىلا توكنىڭ بارلىقىنى كۆرگىلى بولىدۇ. دۇنيادا ھېسسىي ئەزالىرىمىز ئارقىلىق بىلگىلى ۋە كۆرگىلى بولمايدىغان نۇرغۇن شەيئىلەر بار. ھازىرقى ئىلىم - پەن دۇنيادىكى ماددىي شەيئىلەرنىڭ پەقەت 3.5% نىلا كۆز بىلەن كۆرگىلى بولىدىغانلىقى ۋە قالغان 96.5% نى كۆرگىلى بولمايدىغانلىقىنى ئىسپاتلىدى.

ھاۋادىن ھەر ئانىدا نەپەس ئېلىپ تۇرىمىز. لېكىن ھاۋانىڭ

ماھىيىتىنى ھېسسىي ئەزالىرىمىز ئارقىلىق بىلەلمەيمىز. شۇنىڭغا ئوخشاش، ئىنسان ھېسسىي ئەزالىرى ئارقىلىق ئاللاھنىڭ زاتىنى ئىدراك قىلالمايدۇ. چۈنكى ھېسسىي ئەزالار ئارقىلىق پەقەت بەزى ماددىي شەيئىلەرنىلا بىلگىلى بولىدۇ. ھالبۇكى ئاللاھنىڭ زاتى ماددا ئەمەس. شۇڭا، ئىنساننىڭ كۆرۈش ئىقتىدارى چەكلىك بولغانلىقى سەۋەبتىن، ئۇ، ئاللاھنى كۆزى بىلەن كۆرۈپ تونۇشقا قادىر بولالمىغانلىقى ئۈچۈن، ئاللاھنى ئىشەنچلىك خەۋەرلەر ئارقىلىق تونۇيدۇ. دۇنيادا ئەڭ ئىشەنچلىك خەۋەر قۇرئان كەرىم ۋە سەھىھ (ئىشەنچلىك) ھەدىسلەرنىڭ بەرگەن خەۋەرلىرىدۇر.

پەرىشتىلەرگە ئىمان كەلتۈرۈش

سوئال: پەرىشتىلەرگە قانداق ئىمان كەلتۈرۈش كېرەك؟

جاۋاب: پەرىشتىلەرگە ئاللاھنىڭ پەرىشتىلىرىنىڭ بارلىقى ھەقتۇر، ئۇلار ھەمىشە ئاللاھنىڭ تائەت - ئىبادىتى بىلەن مەشغۇل بولغۇچى ھۆرمەتلىك، ئىتائەتچان ۋە گۇناھسىز بەندىلەردۇر، دەپ ئىمان ئېيتىش كېرەك.

سوئال: پەرىشتىلەر نېمىدىن يارىتىلغان؟

جاۋاب: پەرىشتىلەر نۇردىن يارىتىلغان.

سوئال: پەرىشتىلەرنىڭ ۋەزىپىلىرى نېمە؟

جاۋاب: پەرىشتىلەردىن ھەر بىرىنىڭ ئاللاھ تەرىپىدىن تاپشۇرۇلغان ئايرىم ۋەزىپىلىرى بار بولۇپ، ئۇلارنىڭ بەزىلىرى بەندىلەرنىڭ ياخشى - يامان ئەمەللىرىنى خاتىرىلەش بىلەن مەشغۇل بولسا، بەزىلىرى ئىنسانلارنى كېچە - كۈندۈزنىڭ بالايىئاپەتلىرى ۋە خەۋپ — خەتەرلىرىدىن قوغداش بىلەن مەشغۇلدۇر. بەزىلىرى بەندىلەرنىڭ جانلىرىنى ئېلىش بىلەن مەشغۇل بولسا، يەنە بەزىلىرى ئۆلگەنلەردىن سوئال - سوراق قىلىش بىلەن مەشغۇلدۇر. ئۇلارنىڭ بەزىلىرى قۇرئان ئوقۇلغان، ئاللاھ ياد قىلىنغان ئورۇنلارغا ۋە مەسجىدلەرگە بېرىپ ئۇلارغا ئاللاھتىن مەغپىرەت ۋە رەھمەت تىلەش بىلەن مەشغۇل بولسا، يەنە بەزىلىرى ھەمىشە ئاللاھقا سەجدە قىلىش ئارقىلىق ئاللاھنى مەدھىيىلەش بىلەن مەشغۇلدۇر.

مەسىلەن: جىبرىل ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋەزىپىسى ئاللاھ بىلەن ئۇنىڭ پەيغەمبەرلىرى ئوتتۇرىسىدا ئەلچىلىك قىلىش، ئەزرائىلنىڭ

ۋەزىپىسى ئەجىلى توشقانلارنىڭ جانلىرىنى ئېلىش، مىكائىلنىڭ ۋەزىپىسى ئاللاھنىڭ ئەمرى بىلەن شاماللارنى قوزغاش ئارقىلىق بۇلۇتلارنى ھەرىكەتلەندۈرۈپ، زېمىننىڭ ئاللاھ خالىغان يەرلىرىگە يامغۇر ياغدۇرۇش، ئىسرافىلنىڭ ۋەزىپىسى قىيامەت قايىم بولۇش ئالدىدا، بىرىنچى قېتىملىق سۇرغا پۈۋلەش ئارقىلىق بۇ دۇنيا ھاياتىنىڭ ئاخىرلاشقانلىقىنى، ئاندىن ئىككىنچى قېتىملىق سۇرغا پۈۋلەش بىلەن ئىنسانلارنىڭ تىرىلدۈرۈلگەنلىكىنى ئېلان قىلىشتىن ئىبارەتتۇر.

جىنلار ۋە ئۇلارنىڭ خاراكتېرى

سوئال: جىنلار قانداق مەخلۇقات؟

جاۋاب: جىنلار — پەرىشتىلەرگە ئوخشاش غەيبىي ئالەملەردىن بولۇپ، پەرىشتىلەرنى كۆرگىلى بولمىغاندەك، جىنلارنىمۇ كۆرگىلى بولمايدۇ. جىنلارنىڭ بارلىقىغا ئىشىنىش ئىماننىڭ شەرتلىرىدىن بولمىسىمۇ، ئىماننىڭ كېرەكلىك ماددىلىرىدىن سانىلىدۇ. چۈنكى، قۇرئان كەرىمدە جىنلارنىڭ بارلىقى ئوچۇق بايان قىلىنغان.

سوئال: جىنلار نېمىدىن يارىتىلغان؟

جاۋاب: پەرىشتىلەر نۇردىن يارىتىلغان بولسا، جىنلار ئوتتىن يارىتىلغان. «جىنلارنى ئىلگىرى تۈتۈنسىز ئوت يالقۇنىدىن ياراتقان ئىدۇق»[1].

سوئال: جىنلار غەيبنى بىلەمدۇ؟

جاۋاب: جىنلارمۇ ئىنسانلارغا ئوخشاش غەيبلەرنى بىلەلمەيدۇ. چۈنكى غەيبلەرنى ئاللاھتىن باشقا ھېچكىم بىلەلمەيدۇ. لېكىن جىنلار

(1) ھىجر سۈرىسى27-ئايەت.

ئىنسانلار كۆرمىگەن بەزى نەرسىلەرنى كۆرەلىگەنلىكى ئۈچۈن ئىنسانلار بىلەلمەيدىغان ئىشلاردىن بەزىسىنى بىلىدۇ.

شەيتانلار ۋە ئۇلارنىڭ خاراكتېرى

سوئال: شەيتانلار قانداق مەخلۇقات؟

جاۋاب: شەيتانلار ـ جىنلاردىن كېلىپ چىققان كاپىرلار بولۇپ، ئۇلار ئىنسانىيەتنىڭ ئەشەددى دۈشمەنلىرىدۇر. شەيتانلار ھەمىشە ئىنسانلارنى توغرا يولدىن ئازدۇرۇش ئۈچۈنلا تىرىشىدۇ. شەيتانلارمۇ جىنلارغا ئوخشاش جىسىمسىز مەخلۇقات بولۇپ، ئۇلارنى كۆرگىلى بولمايدۇ. ئەمما ئۇلار بىزنى كۆرەلەيدۇ. شەيتانلار ھەرقانداق يوللار بىلەن ئىنسانلارنى توغرا يولدىن ئازدۇرۇپ، ئۆزلىرىگە ئەگەشتۈرۈشكە تىرىشىدۇ. ئاللاھ تائالا ئىنسانلارنى شەيتانلارنىڭ ئازدۇرۇشىدىن ساقلىنىشقا چاقىرىدۇ.

ئاللاھنىڭ كىتابلىرىغا ئىمان كەلتۈرۈش

سوئال: ئاللاھنىڭ كىتابلىرى قانداق كىتابلار؟

جاۋاب: ئاللاھنىڭ كىتابلىرى ــ ئاللاھ پەيغەمبەرلەرگە چۈشۈرگەن مۇقەددەس كىتابلار بولۇپ، ئۇلار ساماۋى كىتابلار دەپمۇ ئاتىلىدۇ.

سوئال: ئاللاھ بۇ كىتابلارنى نېمە ئۈچۈن چۈشۈرگەن؟

جاۋاب: ئاللاھ بۇ كىتابلارنى پەيغەمبەرلەرنىڭ ۋاستىسى بىلەن ئىنسانلارنى يامان يوللاردىن قايتۇرۇپ، بىر ئاللاھقىلا ئېتىقاد ۋە ئىبادەت قىلىشتەك توغرا يولغا باشلاپ، ئۇلارنى دۇنيا ۋە ئاخىرەتنىڭ سائادەتلىرىگە ئېرىشتۈرۈش ئۈچۈن چۈشۈرگەن.

سوئال: ئاللاھ چۈشۈرگەن كىتابلاردا نېمىلەر يېزىلغان؟

جاۋاب: ئاللاھ چۈشۈرگەن كىتابلاردا، كائىناتنىڭ ياراتقۇچىسى ۋە ئۇنىڭ پەرۋىش قىلغۇچىسى يالغۇز ئاللاھ ئىكەنلىكى ۋە ئاللاھتىن باشقا ئىبادەتكە ھەقلىق بولغان مەبۇد يوق ئىكەنلىكىنىڭ بايانى، ئىنسانلارنىڭ دۇنيا ۋە ئاخىرەتلىك سائادەتلىرى ئۈچۈن كېرەكلىك مەسىلىلەر، ئىلگىرىكى پەيغەمبەرلەر بىلەن ئۇلارنىڭ ئۈممەتلىرىنىڭ قىسسىلىرى، ھەر تۈرلۈك پايدىلىق ۋەز - نەسىھەتلەر، ئاخىرەت ئالەمىنىڭ خەۋەرلىرى، دۇئا ۋە ئىبادەتلەرنىڭ ئۇسۇل ۋە سىستېمىلىرى، ئىجتىمائىي ۋە كىشىلىك ھاياتنىڭ قانۇن - پىرىنسىپلىرى قاتارلىقلار يېزىلغان.

ئاللاھ چۈشۈرگەن كىتابلار

سوئال: ئاللاھ تەرىپىدىن چۈشۈرۈلگەن كىتابلار قايسىلار؟

جاۋاب: ئاللاھ تەرىپىدىن چۈشۈرۈلگەن كىتابلار تۆۋەندىكىلەردىن

ئىبارەت:

(1) تەۋرات (مۇسا ئەلەيھىسسالامغا چۈشۈرۈلگەن).

(2) زەبۇر (داۋۇد ئەلەيھىسسالامغا چۈشۈرۈلگەن).

(3) ئىنجىل(ئىيسا ئەلەيھىسسالامغا چۈشۈرۈلگەن).

(4) قۇرئان (مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا چۈشۈرۈلگەن).

سوئال: بۇ كىتابلار ئاللاھتىن قانداق ئۇسۇلدا چۈشۈرۈلگەن؟

جاۋاب: قۇرئان كەرىمدىن ئىلگىرىكى ساماۋى كىتابلار پەيغەمبەرلەرگە ئاللاھ تەرىپىدىن بىرلا قېتىمدا چۈشۈرۈلگەن بولسا، قۇرئان كەرىم ئاللاھنىڭ ئەمرى بىلەن جىبرىل ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ۋەقەلەرنىڭ تەلىپىگە ۋە شارائىتلارنىڭ تەقەززاسىغا مۇناسىپ ھالدا، ئاز ـ ئازدىن ئوقۇپ بېرىشى نەتىجىسىدە، ۋەھىي يولى بىلەن تولۇق 23 يىل ئىچىدە تەدرىجىي چۈشۈرۈلگەن. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام جىبرىل ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋاسىتىسى بىلەن ئاللاھتىن تاپشۇرۇپ ئالغان قۇرئان كەرىمنى ئاللاھتىن چۈشكەن پېتى كەم ـ زىيادە قىلماستىن، بىرەر ھەرپىنمۇ ئۆزگەرتىۋەتمەستىن ئىسلام ئۈممىتىگە ئەينەن يەتكۈزۈش ئارقىلىق ئۆزىنىڭ پەيغەمبەرلىك بۇرچىنى مۇكەممەل ئادا قىلغان.

قۇرئان كەرىم

سوئال: قۇرئان كەرىم قانداق كىتاب؟

جاۋاب: قۇرئان كەرىم ئاللاھ تائالانىڭ سۆزى بولۇپ، ئۇ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ مۆجىزىسى، ئىسلام قانۇنىنىڭ بىرىنچى مەنبئى ۋە مۇسۇلمانلارنىڭ دەستۇرىدۇر.

سوئال: قۇرئان كەرىم قانچە سۈرە ۋە قانچە ئايەتتىن تەركىب تاپقان؟

جاۋاب: قۇرئان كەرىم 114 سۈرە، 6236 ئايەتتىن تەركىب تاپقان بولۇپ، 30 پارىغا بۆلۈنىدۇ.

قۇرئان ئوقۇش ۋە يادلاش

سوئال: قۇرئان ئوقۇشنىڭ قانداق ئەھمىيىتى بار؟

جاۋاب: قۇرئان كەرىمنى ئوقۇش ۋە مەنىسىنى بىلىپ ئۇنىڭغا ئەمەل قىلىش ئەڭ ئۇلۇغ ئىبادەتلەردىن سانىلىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «قۇرئان ئوقۇڭلار، قۇرئان كەرىم ئۆزىنى ئوقۇغانلارغا قىيامەت كۈنى شاپائەت قىلغان ھالدا كېلىدۇ»[1].

سوئال: قۇرئان ئوقۇشنىڭ ئەدەپ ـ قائىدىلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: قۇرئان ئوقۇشنىڭ ئەدەپلىرى تۆۋەندىكىچە:

(1) قۇرئاننى تاھارەت بىلەن ئوقۇش. «قۇرئاننى پەقەت پاك بولغانلارلا تۇتىدۇ»[2].

(2) قۇرئان ئوقۇشتىن بۇرۇن «**أَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيْمِ**» يەنى(ئاللاھقا سېغىنىپ قوغلاندى شەيتاننىڭ يامانلىقىدىن پاناھ تىلەيمەن) دەپ ئاللاھ تائالاغا دۇئا قىلىش. «سەن قۇرئان ئوقۇماقچى بولغىنىڭدا، قوغلاندى شەيتاننىڭ (ۋەسۋەسىسىدىن) ئاللاھقا سېغىنىپ

(1) مۇسلىم رىۋايىتى.
(2) ۋاقىئە سۈرىسى 77 ـ 79 ـ ئايەتلەر.

پاناھ تىلىگىن»[1].

(3) قۇرئاننى تەجۋىد قائىدىلىرىگە رىئايە قىلىپ، توغرا ئوقۇش. «قۇرئاننى تەرتىل بىلەن (دانە ـ دانە، ئوچۇق) ئوقۇغىن»[2].

(4) قۇرئاننىڭ مەنىسىنى بىلمىسىمۇ، ئاللاھ ماڭا سۆزلەۋاتىدۇ دېگەن ئېتىقاد بىلەن ئۇنى ئىخلاس قىلىپ ئوقۇش.

(5) قۇرئاننى چىرايلىق ئاۋازدا ئوقۇش. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قۇرئان كەرىمنى چىرايلىق ئاۋازدا ئوقۇشقا تەشەببەس قىلىپ: «قۇرئاننى چىرايلىق ئاۋازدا ئوقۇڭلار»[3] دەپ كۆرسەتكەن.

(6) قۇرئان ئوقۇشنى مەئىشەتنىڭ كەسپىگە ئايلاندۇرىۋالماسلىق. پەقەت ئاخىرەتلىك ساۋابنى كۆزلەپ ئوقۇش.

سوئال: قۇرئان يادلاشنىڭ قانداق پەزىلىتى بار؟

جاۋاب: قۇرئان يادلاش ئەڭ ئۇلۇغ ۋە ئەڭ شەرەپلىك ئىشتۇر. چۈنكى قۇرئان يادلاش ئۇنى ئەسىرلەر بويى ئۆز پېتى ساقلاپ قېلىشنىڭ سەۋەبلىرىدىن بىرىدۇر. شۇڭا قارىيلار ئىسلام ئۈممىتىنىڭ ئەڭ شەرەپلىك كىشىلىرى بولۇپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام:«ئاللاھنىڭ ئىنسانلار ئارىسىدا يېقىن كىشىلىرى بار، قارىيلار ئاللاھنىڭ يېقىنلىرى ۋە ئالاھىدە بەندىلىرىدۇر»[4] دېگەن.

---

(1) نەھل سۈرىسى 98 ـ ئايەت.
(2) مۇززەممىل سۈرىسى4ـ ئايەت.
(3) ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى.
(4) ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى.

قۇرئان

دىيانىتىم بۇ قۇرئان،
ئىتائىتىم بۇ قۇرئان،
ئىككى ئالەم مەڭگۈلۈك،
سائادىتىم بۇ قۇرئان.

ئورۇن ئالغان دىلىمدا،
زىكرى دائىم تىلىمدا،
ھەمرا بولۇپ يېنىمدا،
تىلاۋىتىم بۇ قۇرئان.

ئاللاھنىڭ شانلىق سۆزى،
ئىسلامنىڭ نۇرلۇق كۆزى،
ھەقىقەتنىڭ نەق ئۆزى،
ئادالىتىم بۇ قۇرئان.

پەيغەمبەرلەرگە ئىمان كەلتۈرۈش

سوئال: پەيغەمبەرلەر قانداق زاتلار؟

جاۋاب: پەيغەمبەرلەر ئاللاھ تائالانىڭ ئىنسانلارغا ئەۋەتكەن ئەلچىلىرىدۇر. پەيغەمبەرلەر بارلىق گۇناھ ۋە كەمچىلىكلەردىن پاك، گۇناھسىز زاتلاردۇر.

سوئال: پەيغەمبەرلەر نېمە ئۈچۈن ئەۋەتىلگەن؟

جاۋاب: پەيغەمبەرلەر ئىنسانلارغا ئاللاھنىڭ دىنىنى يەتكۈزۈش ئارقىلىق ئۇلارنى توغرا يولغا باشلاش ۋە گۇناھ - يامان ئىشلاردىن قايتۇرۇپ، ياخشى ئىشلارغا چاقىرىش ئۈچۈن ئەۋەتىلگەن.

پەيغەمبەرلەرنىڭ سانى

سوئال: پەيغەمبەرلەرنىڭ سانى قانچە ۋە ئۇلار قايسىلار؟

جاۋاب: ئاللاھ تائالا تەرىپىدىن نۇرغۇن پەيغەمبەرلەرنىڭ كەلگەنلىكى مەلۇم بولسىمۇ، قۇرئان كەرىمدە پەقەت 25 پەيغەمبەرنىڭ ئىسىملىرىلا تىلغا ئېلىنغان.

سوئال: قۇرئان كەرىمدە ئىسىملىرى بايان قىلىنغان 25 پەيغەمبەر كىملەر؟

جاۋاب: قۇرئان كەرىمدە ئىسىملىرى بايان قىلىنغان 25 پەيغەمبەر: ئادەم، ئىدرىس، نۇھ، ھۇد، سالىھ، ئىبراھىم، لۇت، ئىسمائىل، ئىسھاق، يەئقۇب، يۇسۇف، ئەييۇب، شۇئەيب، مۇسا، ھارۇن، داۋۇد، سۇلايمان، يۇنۇس، ئىلياس، ئىليەسەئ، زۇلكىفل، زەكەرىيا، يەھيا، ئىسا ۋە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالاملاردۇر.

سوئال: پەيغەمبەرلەرنىڭ ئاۋۋالقىسى كىم ۋە ئەڭ ئاخىرقىسى كىم؟

جاۋاب: پەيغەمبەرلەرنىڭ ئەڭ ئاۋۋالقىسى ئىنسانلارنىڭ ئاتىسى ھەزرىتى ئادەم ئەلەيھىسسالام ۋە ئەڭ ئاخىرقىسى پۈتۈن ئىنسانلارغا پەيغەمبەر بولۇپ كەلگەن ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامدۇر.

سوئال: پەيغەمبەرلەرنىڭ ھەممىسىنىڭ دەرىجىسى ئوخشاشمۇ؟

جاۋاب: پەيغەمبەرلەرنىڭ ھەممىسى ئاللاھ تائالانىڭ ئىنسانلارغا ئەۋەتكەن ئەلچىلىرى ئىكەنلىكىدە، راستچىللىقتا ۋە ئىنسانىيەتكە بارلىق ياخشى ئىشلاردا ۋە ئەخلاق-پەزىلەتتە ئۈلگە ئىكەنلىكىدە دەرىجىسى ئوخشاشتۇر.

ئەمما ئاللاھ تائالانىڭ دەرگاھىدىكى مەرتىبىلىرى ۋە دەۋەت يولىدا تارتقان جاپا-مۇشەققەتلىرى تەرەپتىن ئوخشاش ئەمەس. شۇڭا پەيغەمبەرلەرنىڭ ئىچىدىن نوھ ، ئىبراھىم، مۇسا، ئىسا ۋە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالاملاردىن ئىبارەت 5 پەيغەمبەر قۇرئان كەرىمدە «ئۇلۇل ئەزم»يەنى (ئىرادىلىك پەيغەمبەرلەر» دەپ ئاتالغان.

سوئال: نەبى بىلەن رەسۇلنىڭ پەرقى نىمە؟

جاۋاب: نەبى بىلەن رەسۇل ھەر ئىككىسى ئاللاھ تائالانىڭ پەيغەمبىرى دېگەنلىك بولسىمۇ، نەبى ئۆزىدىن ئىلگىرىكى پەيغەمبەرنىڭ شەرىئىتى بويىچە ئىش كۆرۈش ئۈچۈن مۆمىن قەۋملەرگە ئەۋەتىلگەن پەيغەمبەرنى، رەسۇل مۇستەقىل شەرىئەت بىلەن كاپىر قەۋمگە ئەۋەتىلگەن پەيغەمبەرنى كۆرسىتىدۇ.

مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام

سوئال: مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام كىم؟

جاۋاب: مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ــ ئىنسانلارغا ئاللاھ تەرىپىدىن ئىسلام دىنىنى ئېلىپ كېلىش بىلەن ئادەم ئەلەيھىسسالامدىن تارتىپ ئاللاھتىن كەلگەن جىمى دىنلارنى تولۇقلىغان ۋە بۇ دىنلارنىڭ غايىسىنى ئەمەلگە ئاشۇرغان ئەڭ شەرەپلىك پەيغەمبەردۇر.

چۈنكى ئاللاھ تەرىپىدىن كەلگەن ھەر بىر پەيغەمبەر مەخسۇس بىر مىللەتكە ئەۋەتىلگەن بولسا، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام پۈتۈن ئىنسانىيەتكە پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتىلگەن. مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام مۇشۇنداق ئالاھىدە پەيغەمبەر بولغانلىقى ئۈچۈن، مۇسۇلمانلارنىڭ ۋە جىمى ساماۋى دىن ئەھلىنىڭ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ھۆرمەت قىلىشى بارلىق پەيغەمبەرلەرگە ھۆرمەت قىلغانلىق، ئۇنىڭغا ئىمان ئېيتىشى پۈتۈن پەيغەمبەرلەرگە ئىمان ئېيتقانلىق بولۇپ ھېسابلىنىدۇ.

سوئال: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى دوست تۇتۇش نېمە بىلەن بولىدۇ؟

جاۋاب: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى دوست تۇتۇش ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىش ۋە ئۇنىڭ يولىغا ئىزچىل ئەگىشىش بىلەن بولىدۇ. پەيغەمبەرگە ئىتائەت قىلماستىن، ئۇنىڭ يولىغا ئەگەشمەستىن ئۇنى دوست تۇتىمەن، دېگەنلىك پەقەت قۇرۇق دەۋادىنلا ئىبارەت بولۇپ، ھېچقانداق پايدا بەرمەيدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنى، ئاللاھتىن قالسىلا ھەممىدىن ئارتۇق ياخشى كۆرۈپ، ئۇنىڭغا چەكسىز ئىخلاس ۋە چوڭقۇر مۇھەببەت باغلاش، ئۇنى چىن قەلبىدىن سۆيۈش ئارقىلىق دوست تۇتۇش كېرەك. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: «سىلەرنىڭ ھېچ بىرىڭلار مېنى ئاتىسىدىن، بالىسىدىن ۋە دۇنيادىكى ھەرقانداق كىشىلەردىن بەكرەك دوست تۇتۇپ، يۈرەكتىن سۆيمىگۈچە

مۆمىن بولالمايدۇ[1].

(1) بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايىتى.

قازا ۋە قەدەرگە ئىمان كەلتۈرۈش

سوئال: قەدەر(تەقدىر) دېگەن نېمە؟

جاۋاب: قەدەر ــ ئاللاھنىڭ كائىناتتا بولىدىغان ھەرقانداق ۋەقە ۋە ھادىسىلەرنى، ئىنسانلارنىڭ قىلىدىغان بارلىق ياخشى ـ يامان گەپ ـ سۆز ۋە ئىش ـ ھەرىكەتلىرىنىڭ ھەممىسىنى ئالدىن بەلگىلىشى دېمەكتۇر.

ئاللاھ تائالانىڭ قۇرئاندا كەرىمىدىكى: «بىز ھەقىقەتەن ھەممە نەرسىنى ئۆلچەملىك ياراتتۇق»[1] ۋە «ئاسمان ۋە زېمىندىكى زەررىچىلىك نەرسە ۋە ئۇنىڭدىن كىچىك ياكى چوڭ نەرسە بولسۇن، ھېچقايسىسى ئاللاھنىڭ بىلىشىدىن چەتتە قالمايدۇ، ئۇلارنىڭ ھەممىسى لەۋھۇلمەھپۇزدا خاتىرىلەنگەن»[2] دېگەن ئايەتلىرى بۇ مەنىنى ئىپادىلەيدۇ.

سوئال: قازا دېگەن نېمە؟

جاۋاب: قازا ــ ئاللاھنىڭ ئالدىن بەلگىلىگەنلىرىنى ۋۇجۇدقا چىقىرىشى دېگەنلىكتۇر.

سوئال: قازا ۋە قەدەرگە ئىمان كەلتۈرۈش سەۋەب قىلىشقا زىت كېلەمدۇ؟

جاۋاب: قازا ۋە قەدەرگە ئىمان كەلتۈرۈش سەۋەب قىلىشقا ھەرگىز زىت كەلمەيدۇ. كىشىگە يەتكەن ياخشىلىق ـ يامانلىق، مۇسىبەت ـ خوشاللىق، پايدا ـ زىيانلارنىڭ ھەممىنى ئاللاھنىڭ تەقدىرى بىلەن

---

(1) قەمەر سۈرىسى49-ئايەت.

(2) يۇنۇس سۈرىسى61-ئايەت.

بولىدى، دەپ ئېتىقاد قىلىش ئىماننىڭ بىر پارچىسىدۇر. كېلەچەكتە بولىدىغان ھەر قانداق ئىشلارنىمۇ ئاللاھنىڭ تەقدىرى بىلەن بولىدۇ، دەپ ئېتىقاد قىلىش ئىماندىن سانىلىدۇ. بىراق « تەقدىردە نېمە بولسا شۇ بولىدىغۇ» دەپ سەۋەب قىلماسلىق ئىماندىن ئەمەس، بەلكى چوڭ خاتالىقتۇر. گەرچە ئىنساننىڭ رىزقى، ئەجەلى ۋە ياخشى ـ يامان پۈتۈن ئىشلىرى ئاللاھنىڭ تەقدىرى بىلەن بولسىمۇ، ئىنسان شۇ رىزقىغا ئېرىشىش، جېنىنى قوغداش ۋە ئۆزى ھەم جەمئىيەتكە پايدىلىق ئىشلارنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش ئۈچۈن سەۋەب قىلىشقا بۇيرۇلغان. ئاللاھ بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئىنسان پەقەت ئۆزىنىڭ ئىشلىگەن ئىشىنىڭ نەتىجىسىنى كۆرىدۇ﴾[1].

سوئال: قازا ۋە قەدەرگە ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ پايدىسى نېمە؟

جاۋاب: قازا ۋە قەدەرگە ئىمان كەلتۈرگەن كىشى كائىنات ۋە ئۇنىڭدىكى بارلىق شەيئىلەرنىڭ ئەڭ كۈچلۈك بىر ئىلاھىي قانۇننىڭ ھىمايىسى ئاستىدا ھەرىكەت قىلىۋاتقانلىقىغا ۋە ھەممە ئىش ئاللاھنىڭ تەقدىرى ۋە قازاسى بىلەن بولىدىغانلىقىغا چىن ئىشىنىدۇ. نەتىجىدە، ئۇنىڭ بېشىغا بىرەر بالا ـ قازا ياكى ئېغىر كۈلپەتلەر كەلسە ئاھ ئۇرۇپ ئۆزىنى يوقىتىپ قويمايدۇ، بىرەر مۇۋەپپەقىيەت قازانسا كۆرەڭلەپ كەتمەيدۇ. چۈنكى ئۇ ھەممىنى ئاللاھتىن دەپ بىلىدۇ. شۇڭا ئۇ، بالا ـ قازا يەتكەندە سەۋر قىلىدۇ، مۇۋەپپەقىيەت قازانغاندا ئاللاھقا شۈكۈر قىلىدۇ. ئىنسان مۇشۇ دەرىجىگە يەتكەندە، ئۇ ھەقىقىي پىشىپ يېتىلگەن بولىدۇ. ئىمان ئەنە شۇنداق ئەزىمەتلەرنى يارىتىدۇ.

بۇ قازا ۋە قەدەرگە ئىمان كەلتۈرۈشنىڭ بۇ دۇنيالىق پايدىلىرىدىن

---

(1) نەجم سۈرىسى 39 ـ ئايەت.

بىر قىسمى. ئەمما ئۇنىڭ ئاخىرەتتىكى پايدىسى جەننەتلەردە مەڭگۈلۈك بەختلىك ھايات كەچۈرۈشتۇر.

قىيامەت كۈنىگە ئىمان كەلتۈرۈش

سوئال: قىيامەت كۈنى دېگەن قانداق كۈن؟

جاۋاب: قىيامەت كۈنى ــ دۇنيا ھاياتى ئاخىرلىشىپ، ئاخىرەت ئىسىملىك يېڭى بىر ھايات باشلىنىدىغان كۈندۇر.

سوئال: قىيامەت كۈنىدە قانداق ئىشلار بولىدۇ؟

جاۋاب: قىيامەت كۈنىدە ئاللاھ تائالا ئىنسانلارنى تىرىلدۈرۈپ، ھەممىسىنى ھېساب مەيدانىغا توپلايدۇ. ھېساب مەيدانىدا ھەر بىر ئىنسان ئۆزىنىڭ بۇ دۇنيادا قىلغان ياخشى ـ يامان بارلىق ئەمەللىرىدىن تەپسىلىي ھېساب بېرىدۇ. بۇ كۈندىكى ھېسابنى ئاللاھ ئۆزى بىۋاسىتە ئالىدۇ. ئاللاھ بۇ كۈندە زەررە چاغلىق ياخشىلىقى بولغان ئادەمگىمۇ شۇ ياخشىلىقىنىڭ مۇكاپاتىنى كۆرسىتىدۇ ۋە زەررە چاغلىق يامانلىقى بولغان ئادەمگىمۇ شۇ يامانلىقىنىڭ جازاسىنى تېتىتىدۇ.

قەبرىنىڭ نېمىتى ۋە ئازابى

سوئال: قەبرىنىڭ ئازابى كىملەرگە بولىدۇ؟

جاۋاب: قەبرىنىڭ نېمىتى ۋە راھىتى ئىمان ئېيتقان ۋە ياخشى ئەمەللەرنى قىلغان مۆمىنلەرگە بولىدۇ.

قەبرىنىڭ ئازابى كاپىرلارغا، مۇناپىقلارغا ۋە مۇسۇلمانلاردىن بولغان ئاسىي ـ گۇناھكارلارنىڭ بەزىسىگە بولىدۇ. مەيلى ئۆلارنىڭ جەسەتلىرى قەبرىلەرگە كۆمۈلمەستىن كۆيۈپ كۈل بولۇپ كەتكەن بولسۇن، مەيلى يىرتقۇچلارغا يەم بولۇپ تۇگەشكەن بولسۇن، مەيلى قانداقلا شەكىلدە يوقالغان بولسۇن، ئاللاھ تائالا ھەر ھالەتتە ئۇلارنىڭ بەدەنلىرىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈشكە ۋە ئازابلاشقا قادىردۇر.

سوئال: ساۋاب ۋە جازا دېگەن نېمە؟

جاۋاب: ساۋاب ـ بەندىلەرنىڭ بۇ دۇنيادا قىلغان ياخشى ـ يامان ئەمەللىرىگە بېرىلىدىغان مۇكاپات، جازا ـ كاپىرلار بىلەن گۇناھكارغا بەلگىلەنگەن ئازاب ـ ئوقۇبەتتۇر. «شۇ كۈندە ئاللاھ ئۇلارغا تولۇق تېگىشلىك جازاسىنى بېرىدۇ. ئۇلار ئاللاھنىڭ ئاشكارا ھەق ئىكەنلىكىنى بىلىدۇ»[1].

جەننەت بىلەن دوزاخ

سوئال: جەننەت قانداق جاي؟

جاۋاب: جەننەت ـ بۈك ـ باراقسان بوستانلىق، گۈزەل باغچە بولۇپ، ئۇ، مۇسۇلمان تەقۋادار زاتلارنىڭ مەڭگۈلۈك قارارگاھىدۇر. ئاللاھ جەننەتنى تەرىپلەپ مۇنداق دەيدۇ: «تەقۋادارلار ھەقىقەتەن بىخەتەر جايدا بولىدۇ. باغلاردا بۇلاقلارنىڭ ئارىسىدا بولىدۇ. ئۇلار قېلىن ـ يۇپقا يىپەك كىيىملەرنى كىيىپ، بىر ـ بىرىگە قارىشىپ ئولتۇرۇشىدۇ. (ئۇلارغا تۈرلۈك ھۆرمەتلەر بىلەن) مۇشۇنداق ئىكرام قىلىنىدۇ. شەھلا كۆزلۈك ھۆرلەرنى ئۇلارغا جۈپ قىلىمىز. ئۇلار جەننەتتە ئەمىن بولغان ھالدا خىزمەتچىلەردىن ھەممە مېۋىلەرنى كەلتۈرۈشنى تەلەپ قىلىدۇ. ئۇلار مۇشۇ دۇنيادىكى ئۆلۈمدىن باشقا جەننەتتە ھېچقانداق ئۆلۈمنى تېتىمايدۇ. ئاللاھ ئۇلارنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلايدۇ. بۇ پەرۋەردىگارىڭنىڭ مەرھەمىتىدۇر. بۇ زور مۇۋەپپەقىيەتتۇر»[2].

سوئال: دوزاخ قانداق جاي؟

---

(1) نۇر سۈرىسى 25 ـ ئايەت.

(2) دۇخان سۈرىسى 51 ـ 57 ـ ئايەتلەر.

جاۋاب: دوزاخ ــ دەھشەتلىك ئوت قايىنىمىدىن ئىبارەت بولۇپ، ئۇ كاپىر، مۇناپىقلارنىڭ ھەممىسى ۋە مۇسۇلمانلاردىن بولغان ئاسىي ـ گۇناھكارلارنىڭ بىر قىسمى بارىدىغان جايدۇر.« دوزاخ، ھەقىقەتەن گۇناھكارلارنىڭ جايىدۇر. ئۇلار دوزاختا ئۇزاق مۇددەت قالىدۇ. ئۇلار دوزاختا بىرەر سوۋۇنلۇقكە ۋە (تەشنالىقنى قاندۇرىدىغان) بىرەر ئىچىملىككە ئېرىشەلمەيدۇ. ئۇلارنىڭ ئېرىشىدىغىنى پەقەت يۇقىرى ھارارەتلىك قايناقسۇ ۋە يىرىڭدىنلا ئىبارەت بولىدۇ. بۇ (ئۇلارغا بېرىلىدىغان) مۇۋاپىق جازادۇر. چۈنكى ئۇلار (قىلمىشلىرىدىن) ھېساب ئېلىنىشتىن قورقمايتتى، ھەمدە بىزنىڭ ئايەتلىرىمىزنى قاتتىق ئىنكار قىلاتتى[1].

---

(1) نەبە سۈرىسى 22ـ28ـئايەتلەر.

ئىككىنچى بۆلۈم

ئىبادەت

ئىبادەت ھەققىدە قىسقىچە چۈشەنچە

ئىنسان دېمەك ـ بىز تاشقىرىدىن كۆرىۋاتقاندەك — يەيدىغان، ئىچىدىغان، سۆزلەيدىغان ۋە ھەرىكەت قىلىدىغان ماددىي جىسىملا ئەمەس، بەلكى ئىنساننىڭ ھەقىقىي ماھىيىتى شۇنداق قىممەتلىك بىر جەۋھەر بولۇپ، ئىنسان بۇ جەۋھەرنىڭ يۈزىسىدىن كائىناتتىكى پۈتۈن مەخلۇقاتلارنىڭ ئەڭ شەرەپلىكى ۋە ئۇلارنىڭ خوجايىنى بولۇشقا لايىق بولغان. بۇ جەۋھەر بولسىمۇ، ئىنساندىكى روھتۇر. ئاللاھ تائالاغا ئىبادەت قىلىش ئارقىلىق بۇ روھنىڭ مەنىۋى غىزاسى تولۇقلىنىدۇ.

دۇنيا ھاياتى ئۆتكۈنچە ھايات بولۇپ، دۇنياغا كەلگەن ھەر بىر ئىنسان مەلۇم بىر ۋاقىتتىن كېيىن بۇ دۇنيادىن ئايرىلىپ ئاخىرەت ھاياتىغا قەدەم باسىدۇ. ئاللاھ ئىنسانلارنى ئەڭ چىرايلىق شەكىلدە يارىتىپ، ئۇنىڭغا تۈرلۈك نازۇنېمەتلەرنى ئاتا قىلىپ، بۇ دۇنيادىكى پۈتۈن مەۋجۇداتنى ئۇنىڭ خىزمىتىگە سېلىپ بېرىپ، ئۇنى شۇنچە ھۆرمەتلىك قىلغانىنىڭ بەدىلىگە ئىنسانلاردىن ئاللاھنى ئۇلۇغلاپ، پەقەت ئۇنىڭ ئۆزىگىلا ئىبادەت قىلىشنى تەلەپ قىلدى.

ئىنسانلار ئاخىرەت ھاياتىغا بارغاندا، بۇ دۇنيادا قانداق ياشىغان بولسا، ئۇنىڭ نەتىجىسىنى چوقۇم كۆرىدۇ. ياخشىلار مۇكاپاتىنى، يامانلار جازاسىنى كۆرىدۇ. بۇ دۇنيادا ئاللاھنىڭ ئەمرىگە ئۇيغۇن ھالدا ياشاپ، ئۇنىڭ بۇيرىغانلىرىنى ئورۇنلاپ، توسقانلىرىنى تەرك ئېتىش ۋە ئىنسانلارغا پايدىلىق ئىشلارنى قىلىش ئارقىلىق ئۆمرىنى ئىبادەت بىلەن ئۆتكۈزگەنلەر ئاخىرەتتە ئېسىل جەننەتلەرگە ئېرىشكىنىدەك، بۇنىڭ ئەكسىچە ئىش كۆرۈپ ئاللاھ تائالادىن ۋە ئۇنىڭغا ئىبادەت

قىلىشتىن يىراق ھالدا، باشقا جانلىقلارغا ئوخشاش ياشاپ ئۆمرىنى تۈگەتكەنلەر دوزاخ ئازابىغا دۇچار بولىدۇ.

ئىنسانلار مۇسۇلمان بولغاندىن كېيىن، ئۇلارغا ئاللاھ تائالانىڭ ئەڭ ئاۋۋال بۇيرىغىنى ئىبادەتتۇر. ئاللاھ تائالا ئەۋەتكەن پەيغەمبەرلەرنىڭ ھەممىسى ۋە ئۇلارغا ئەگەشكەن مۆمىنلەر ئاللاھ تائالاغا ئىبادەت قىلىپ ئۆتكەن.

ئىبادەت

سوئال: ئىبادەتنىڭ مەنىسى نېمە؟

جاۋاب: ئىبادەت- ئاللاھ تائالا بۇيرۇغان بەندىچىلىك ۋەزىپىسىنى ئورۇنلاپ، ئۇنىڭ بۇيرۇقى بويىچە ياشاش دېگەنلىكتۇر.

سوئال: ئىبادەت نېمىلەرنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ؟

جاۋاب: ئىبادەت ئاللاھ تائالا ياقتۇرىدىغان ۋە رازى بولىدىغان ھەرقانداق ئىش - ھەرىكەت، گەپ - سۆز ۋە توغرا نىيەت قاتارلىقلارنىڭ ھەممىسىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. مەسىلەن: ھەر ئىشتا ئەدەپ-ئەخلاقلىق، توغرا ۋە راست سۆزلۈك بولۇش، ئوقۇپ بىلىم ئېلىش، ناماز ئوقۇش، قۇرئان ئوقۇش، روزا تۇتۇش، زاكات بېرىش، سەدىقە بېرىش، ھەج قىلىش، ئاتا - ئانىنى قەدىرلەپ ئۇلارنىڭ خىزمىتىنى قىلىش، تۇغقانلارنى يوقلاپ تۇرۇش، كەمبەغەللەرنىڭ، ئاجىزلارنىڭ ھال - ئەھۋالىدىن خەۋەر تېپىش، ۋەدىگە ۋاپا قىلىش، قوشنىلارغا، دوستلارغا ۋە خىزمەتداشلارغا ياخشى مۇئامىلە قىلىش، يېتىملەرنىڭ بېشىنى سىلاش، ھايۋانلارغا رەھىمدىل بولۇش، پۈتۈن ئىشلاردا ئادالەتلىك ۋە ھەققانىي بولۇش، ئاللاھقا دۇئا قىلىش، زىكىر ئېيتىش، ئاللاھ تائالاغا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە مۇھەببەت باغلاش ۋە ئۇلارغا ئىخلاس قىلىش، ئاللاھ تائالانىڭ ئازابىدىن قورقۇش، رەھمىتىدىن ئۈمىد كۈتۈش، ئۇنىڭغا تەۋەككۈل قىلىپ يۆلىنىش، ئۇنىڭدىن ياردەم سوراش، بالا - قازالارغا سەبىر قىلىش، ئۇنىڭ نېمەتلىرىگە شۈكۈر قىلىش ۋە باشقىلار.

سوئال: ئىبادەتنىڭ ئىمان بىلەن قانداق مۇناسىۋىتى بار؟

جاۋاب: ئىمان ئىبادەت قىلىشنى شەرت قىلىدۇ. چۈنكى ئىبادەت ئىماننىڭ نامايەندىسى ۋە ئىماندىن كېيىنلا بۇيرۇلغان ئەمەلدۇر. ئەمما

ئىسلام دىنىدا ئىشىنىش ئىمان ئېيتىشقا بۇيرۇلغان ئېتىقاد مەسىلىلىرىدىن بىرەرسىنى ئىنكار قىلمىغان پەقەت ھۇرۇنلۇق ۋە باشقا سەۋەبلەر تۈپەيلى ئىبادەتلەرنى ئورۇنلىمىغان كىشى ـــ گۇناھكار بولسىمۇ، مۇسۇلمانلىقتىن چىقىپ كەتمەيدۇ. شۇنىڭغا ئوخشاش مۇسۇلمان بولماستىن قىلىنغان ئىبادەتلەرنىڭمۇ قىلچە پايدىسى يوق.

ئىسلام دىنىنىڭ ئاساسىي ئىبادەتلىرى

سوئال: ئىسلام دىنىنىڭ ئاساسىي ئىبادەتلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: ئىسلام دىنىنىڭ ئاساسىي ئىبادەتلىرى بەش بولۇپ، ئۇلار تۆۋەندىكىچە:

(1) ئاللاھ تائالادىن باشقا ھەقىقىي ئىلاھ يوق ئىكەنلىكىگە، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاللاھ تائالانىڭ ئىنسانلارغا ئەۋەتكەن ئەلچىسى ئىكەنلىكىگە چىن ئىشىنىپ ئېتىقاد قىلىش.

(2) بەش ۋاخ نامازنى ئىسلام دىنىدا كۆرسىتىلگەن بويىچە ئادا قىلىش.

(3) مال ـ مۈلكى زاكات بېرىش مىقدارىغا يەتسە ھەر يىلى بىر قېتىم زاكات ئايرىش.

(4) ھەر يىلى بىر ئاي رامىزان روزىسىنى تۇتۇش.

(5) ئىقتىسادى يېتەرلىك بولۇپ، قۇدرىتى يەتسە ئۆمرى ئىچىدە بىر قېتىم ھەرەمگە بېرىپ ھەج قىلىش.

سوئال: ئىبادەتنى نېمە ئۈچۈن قىلىمىز؟

جاۋاب: ئىبادەتنى ئاللاھ تائالانىڭ بىزگە ئاتا قىلغان سانسىز

نېمەتلىرىگە شۈكۈر قىلىش، ئۇنىڭ بۈيرىقىنى ئورۇنلاش ۋە رازىلىقىنى كۆزلەش يۈزىسىدىن قىلىمىز.

سوئال: ئىبادەتنىڭ قوبۇل بولۇش شەرتلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: ئىبادەتنىڭ ئاللاھ تائالا تەرىپىدىن قوبۇل بولۇش شەرتى 3 تۈرلۈك بولۇپ، ئۇلار تۆۋەندىكىچە:

1. ئىمان. چۈنكى ئىمانى يوق ئادەمنىڭ قىلغان ئىبادىتى قوبۇل بولمايدۇ.

2. ئىبادەتنى ئاللاھ تائالا ئۈچۈن ئىخلاس بىلەن قىلىش. چۈنكى ئاللاھ تائالا ئۈچۈن قىلىنمىغان ئىبادەت قوبۇل بولمايدۇ.

3. ئىبادەتنى ئىسلام دىنىدا كۆرسىتىلگەن قائىدە ـ يوسۇنلارغا ئۇيغۇن شەكىلدە قىلىش. چۈنكى دىنىمىزنىڭ كۆرسەتمىسىگە ئويغۇن كەلمىگەن ئىبادەت قوبۇل قىلىنمايدۇ.

فىقھى ئاتالغۇلىرى

سوئال: بىلىش زۆرۈر بولغان فىقھ[1] ئاتالغۇلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: ھەر قانداق بىر مۇسۇلماننىڭ بىلىشى زۆرۈر بولغان فىقھى ئاتالغۇلىرى پەرز، ۋاجىپ، سۈننەت، ھارام، مەكرۇھ ۋە مۇباھ قاتارلىقلاردۇر.

سوئال: پەرز دېگەن نېمە؟

جاۋاب: پەرز ـ قۇرئان كەرىمنىڭ ئايەتلىرى ۋە ئىشەنچلىك ھەدىسلەر بىلەن بەلگىلەنگەن ئەمەلدۇر.

مەسىلەن: قۇرئان كەرىمنىڭ ئايەتلىرى بىلەن بەلگىلەنگەن بەش ۋاخ ناماز، زاكات، روزا ۋە ھەج قاتارلىقلارغا، ئىشەنچلىك ھەدىسلەر بىلەن بەلگىلەنگەن نامازدا قۇرئان سۈرىلىرىدىن ئوقۇشقا ئوخشىغان ئەمەللەر.

سوئال: پەرزنىڭ ھۆكمى نېمە؟

جاۋاب: پەرزنىڭ ھۆكمى: ئۇنى ئورۇنلاش زۆرۈردۇر. ئۇنى ئورۇنلىغان كىشى ساۋاب تاپىدۇ، ئورۇنلىمىغان ئادەم قاتتىق گۇناھكار بولىدۇ ۋە ئۆزىنى ئاخىرەتنىڭ ئازابىغا تۇتقان بولىدۇ. ئۇنىڭ پەرز ئىكەنلىكىنى ئىنكار قىلغان ئادەم كاپىر بولىدۇ.

پەرز ئىككى تۈرلۈك بولۇپ، بىرى پەرز ئەيىن، يەنە بىرى پەرز كىفايەدۇر.

---

(1) فىقھى-ئەمەل-ئىبادەتلەرنى تەرتىپكە سالىدىغان ئىلىم.

پەرز ئەيىن — مۇسۇلمانلاردىن ھەر بىر شەخسنىڭ بىۋاسىتە ئۆزى ئورۇنلىشىغا بۇيرۇلغان پەرز بولۇپ، بەش ۋاخ ناماز ئوقۇش، ھارام ۋە يامان ئىشلاردىن يىراق بولۇشقا ئوخشىغان ئىشلار.

پەرز كىفايە - ئومۇمىي مۇسۇلمانلارنىڭ ئۈستىگە بۇيرۇلغان پەرز بولۇپ، ئاللاھ يولىدا جىھاد قىلىش، كىشىلەرگە نەسىھەت قىلىپ، ئۇلارنى ياخشى ئىشلارغا بۇيرۇپ، يامان ئىشلاردىن توسۇش، دىنى ئىلىم ياكى پەن تېخنىكا ساھەلىرىدىن قايسىبىرىدە مۇتەخەسسىس بولۇش، جىنازا نامىزىغا قاتنىشىش قاتارلىقلارغا ئوخشىغان ئىشلار.

سوئال: ۋاجىپ دېگەن نېمە؟

جاۋاب: ۋاجىپ ـ پەرزدەك قەتئىي بولمىسىمۇ يەنىلا ئادا قىلىنىشى پەرزدەك بولغان ۋەزىپىلەردۇر. مەسىلەن: قۇربانلىق قىلىش، فىتىر سەدىقىسى، ھېيت نامازلىرى، ۋىتىر نامىزى قاتارلىقلار.

سوئال: ۋاجىپنىڭ ھۆكۈمى نېمە؟

جاۋاب: ۋاجىپنى ئورۇنلاش خۇددى پەرزگە ئوخشاش زۆرۈردۇر. ۋاجىپ ئەمەللەرنى ئورۇنلىغان كىشى ساۋاب تاپىدۇ. ئۇنى تەرك ئەتكەن كىشى پەرزنى تەرك ئەتكەننىڭ گۇناھىدىن بىر دەرىجىدە تۆۋەنرەك گۇناھكار بولىدۇ. ۋاجىپنى ئىنكار قىلغان كىشى كاپىر بولمايدۇ، بەلكى قاتتىق گۇناھكار بولىدۇ.

سوئال: سۈننەت دېگەن نېمە؟

جاۋاب: سۈننەت — پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام پەرز، ۋاجىپ ئەمەللەرنىڭ سىرتىدا قىلغان ئەمەللەردۇر. سۈننەت ئىككى تۈرلۈك بولىدۇ: بىرى، تەكىتلىك سۈننەت، يەنە بىرى، تەكىتسىز سۈننەتتۇر.

تەكتىلىك سۈننەت ـ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەمىشە ئورۇنلاشقا ئادەتلەنگەن ۋە ئۆزۈرسىز قەتئىي تەرك ئەتمىگەن ئەمەللەر دېمەكتۇر. مەسىلەن: بەش ۋاخ نامازنىڭ سۈننەتلىرىنى ئوقۇش، تاھارەتتە مىسۋاك قوللىنىشقا ئوخشاش.

ئەمما تەكىتسىز سۈننەت ـ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام گاھىدا ئورۇنلىغان، گاھىدا ئۆزۈرسىزمۇ تەرك ئەتكەن ئەمەللەر دېمەكتۇر. مەسىلەن: ئەسىر نامىزىنىڭ پەرزىدىن بۇرۇنقى تۆت رەكئەت سۈننەتنى ئوقۇشقا ئوخشاش.

سوئال: ھارام دېگەن نېمە؟

جاۋاب: ھارام ـ مەنئى قىلىنغانلىقى قۇرئان كەرىمنىڭ ئايەتلىرى ۋە ئىشەنچلىك ھەدىسلەر بىلەن ئېنىق بەلگىلەنگەن ئىشتۇر. مەسىلەن: زىنا قىلىش، ھاراق ئىچىش، ئۆسۈم يېيىش قاتارلىقلارغا ئوخشاش.

سوئال: ھارامنىڭ ھۆكمى نېمە؟

جاۋاب: ھارام ئىشنى قىلغان ئادەم قاتتىق گۇناھكار بولىدۇ. تەۋبە قىلىپ قايتمىسا دوزاخنىڭ ئازابىغا دۇچار بولىدۇ. ھارامنى تاشلىغان ئادەم ساۋابقا ئېرىشىدۇ. ھارامنى ھالال سانىغان ئادەم كاپىر بولىدۇ.

سوئال: مەكرۇھ دېگەن نېمە؟

جاۋاب: مەكرۇھ ـ ياقتۇرۇلمايدىغان ئىش دېگەنلىك بولۇپ، نامازدا تۇرغاندا كۆزنى يۇمۇۋالغانغا ياكى ئىختىيارسىز ئۇياق-بۇياققا قاراپ سالغانغا ئوخشاش ئىشلار.

سوئال: مەكرۇھنىڭ ھۆكمى نېمە؟

جاۋاب: مەكرۇھ ئىشنى قىلغان ئادەم گۇناھكار بولمايدۇ. ئەمما

قىلمىسا ساۋابقا ئېرىشىدۇ[1].

سوئال: مۇباھ دېگەن نېمە؟

جاۋاب: مۇباھ ــ قىلىش ـقىلماسلىق ھەر كىمنىڭ ئۆز ئىختىيارىغا تاپشۇرۇلغان ئىشلار دېمەكتۇر. مەسىلەن: يېيىش ـ ئىچىش، ئولتۇرۇش ـ قوپۇش دېگەنلەرگە ئوخشاش.

سوئال: مۇباھنىڭ ھۆكۈمى نېمە؟

جاۋاب: مۇباھ ئىشلارنى قىلىش ياكى قىلماسلىق بىلەن ھېچقانداق گۇناھ ياكى ساۋاب بولمايدۇ.

سوئال: قانداق قىلغاندا مۇباھ ئىشلارنى ئىبادەت قاتارىغا ئۆتكۈزگىلى بولىدۇ؟

جاۋاب: مۇباھ ئىشلارنى ياخشى نىيەت بىلەن ئىبادەت قاتارىغا ئۆتكۈزگىلى بولىدۇ. مەسىلەن: ئاللاھ تائالا نىڭ بۇيرىغانلىرىنى ئورۇنلاش ۋە ئىبادەتلەردە پائالىيەتچان بولۇش نىيىتى بىلەن يېيىش ۋە

(1) مەكرۇھ ھەنەفىي مەزھىبىدىن باشقا بارلىق مەزھەبلەردە ياقتۇرۇلمىغان مەنىدە بولۇپ، قىلسا گۇناھ بولمايدىغان ئىشنى كۆرسىتىدۇ. مەسىلەن: تاھارەت ئالغاندا سۇنى يۈزگە ئۇرغانغا ئوخشاش. ئەسلى قائىدە يۈزنى سىلىق يۇيۇش.
ئەمما مەكرۇھ ھەنەفىي مەزھىبىدە مەكرۇھ تەھرىمى (ھارامغا يېقىن مەكرۇھ)، ۋە مەكرۇھ تەنزىھى(ھالالغا يېقىن مەكرۇھ)دەپ ئىككى تۈرگە بۆلۈنىدۇ. مەكرۇھ تەھرىمنى قىلغان ئادەم گۇناھكار بولىدۇ. مەسىلەن: تاھارەت ئالغاندا سۇنى بەك ئارتۇق ئىشلىتىپ ئىسراپ قىلغانغا ئوخشاش. چۈنكى ئىسراپچىلىق ھارامدۇر. ئەمما مەكرۇھ تەنزىھىنى قىلغان ئادەم گۇناھكار بولمايدۇ. مەسىلەن: نامازدا ئىختىيارسىز كۆزنى يۇمىۋالغانغا ئوخشاش.

ئىچىش، مېڭىش قاتارلىق ياخشى دەپ ئادەتلەنگەن ئىشلارنى ياخشى نىيەت قىلىش بىلەن ئاللاھ تائالانىڭ ئەمرلىرىنى تېخىمۇ ياخشى ئورۇنلاش نىيىتى بىلەن ئۇخلاش ۋە تەن ساقلىقىنى ساقلاش ئارقىلىق شەرىئەت كۆرسەتمىلىرىنى ياخشى ئورۇنلاش نىيىتى بىلەن تەن ھەرىكەت قىلىش قاتارلىق ئىشلارنىڭ ھەممىسى ئىبادەتكە ياتىدۇ.

تاھارەت

تاھارەتنىڭ پەرزلىرى

سوئال: تاھارەتنىڭ پەرزلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: تاھارەتنىڭ پەرزلىرى تۆت بولۇپ، ئۇلار:

1. يۈزنىڭ چاچ ئۈنگەن يېرىدىن باشلاپ زاڭاقنىڭ ئاستىغىچە ۋە ئىككى قۇلاقنىڭ يۇمشاقلىرىغىچە بولغان جايلىرىنى يۇيۇش.

2. ئىككى قولنى جەينەكلىرى بىلەن قوشۇپ يۇيۇش.

3. ئىككى پۇتنى ئوشۇقلىرى بىلەن قوشۇپ يۇيۇش.

4. باشنىڭ تۆتتىن بىرىگە مەسھى قىلىش (ھۆل قول بىلەن سىلاش)[1].

تاھارەت ئېلىش قائىدىسى

سوئال: تاھارەتنى قانداق ئېلىش كېرەك؟

جاۋاب: تاھارەتنى تۆۋەندىكىدەك ئېلىش كېرەك:

(1) ئاۋۋال تاھارەت ئېلىشنى نىيەت قىلىمىز.

(2)(بىسمىللاھ) دەيمىز.

(3) قولىمىزنى بارماقلىرىنىڭ ئارىسىنى ئارىلاپ ئۈچ قېتىم يۇيىمىز.

(4) ئوڭ قولىمىز بىلەن ئېغىزىمىزغا ئۈچ قېتىم سۇ ئېلىپ چايقايمىز. مىسۋاك بولسا ئۇنىڭ بىلەن، مىسۋاك بولمىسا بارمىقىمىز بىلەن

---

(1) نور الإيضاح ونجاة الأرواح 5 ـ بەت.

چىشلىرىمىزنى تازىلايمىز.

(5) بۇرنىمىزغا ئۈچ قېتىم ئوڭ قولىمىز بىلەن سۇ ئېلىپ، سول قولىمىز بىلەن تازىلايمىز.

(6) يۈزىمىزنى پېشانىمىز بىلەن قوشۇپ ئېگەكنىڭ ئاستىغىچە ۋە ئوڭ قولاقنىڭ يۇمشىقىدىن سول قولاقنىڭ يۇمشىقىغىچە ھەممىنى تولۇق ئۈچ قېتىم يۇيىمىز.

(7) ئاۋۋال سول قولىمىز بىلەن ئوڭ بىلىكىمىزنى، كېيىن ئوڭ قولىمىز بىلەن سول بىلىكىمىزنى جەينەكلىرى بىلەن قوشۇپ يۇيىمىز.

(8) بېشىمىزنىڭ تۆتتىن بىرىنى ياكى ھەممىسىنى ھۆل قول بىلەن سىلايمىز.

(9) ئىككى قولىمىزنىڭ بىگىز ياكى كىچىك بارماقلىرى بىلەن ئىككى قولىقىمىزنىڭ ئىچىنى، باش بارماقلىرى بىلەن ئارقا تەرىپىنى سىلايمىز.

(10) ئاۋۋال ئوڭ، ئاندىن سول پۇتىمىزنى ئوشىقى بىلەن قوشۇپ سول قولىمىز بىلەن يۇيىمىز.

تاھارەتنى يۇقىرىدا كۆرسىتىلگەن بويىچە ئالغان ئادەم تاھارەتنىڭ پەرزلىرىگە ۋە سۈننەتلىرىگە رىئايە قىلغان ھالدا، مۇكەممەل تاھارەت ئالغان بولىدۇ.

تاھارەتنى بۇزىدىغان ئامىللار

سوئال: تاھارەتنى بۇزىدىغان ئامىللار قايسىلار؟

جاۋاب: تاھارەت تۆۋەندىكىلەرنىڭ بىرەرسى بىلەن بۇزۇلىدۇ:

(1) ئىنسانىنىڭ چوڭ-كىچىك تەرەت ئورگانلىرىدىن سۇيدۇك، چوڭ تەرەت، يەل، ئىسپېرما قاتارلىقلارنىڭ چىقىپ كېتىشى.

(2) بەدەنىنىڭ قايسىبىر يېرىدىن قان ياكى يىرىڭ ئېقىشى.

(3) ئېغىز توشقىچە قۇسۇش.

(4) ئېغىزدىن قان چىقىش.

(5) ھوشىدىن كېتىش.

(6) مەست بولۇش.

(7) ئۇخلاش.

(8) نامازدا قاھ - قاھلاپ كۈلۈش.

ئاياقلارغا مەسھى قىلىش

سوئال: ئاياقلارغا مەسھى قىلىش دېگەن نېمە؟
جاۋاب: ئاياقلارغا مەسھى قىلىش — تاھارەت ئالغاندا پۇتلارنى يۇيۇشنىڭ ئورنىغا تاھارەت بىلەن كىيىلگەن، سالاھىيەتلىك ئاياقلارنىڭ ئۈستىنى ھۆل قول بىلەن سىلاش دېگەنلىكتۇر.

مەسھى قىلىشنىڭ قائىدىسى

سوئال: مەسھىنى قانداق قىلىش كېرەك؟
جاۋاب: تاھارەت ئۈستىگە كىيىلگەن ئاياقلارغا مەسھى قىلىشتا، قوللارنى ھۆل قىلىپ، ئوڭ قولنىڭ بارماقلىرى بىلەن ئوڭ پۇتنىڭ، سول قولنىڭ بارماقلىرى بىلەن سول پۇتنىڭ ئۈچلىرىدىن باشلاپ پۇتلارنىڭ ئايرىلىدىغان بېغىشلىرىغىچە بىر قېتىم سىلىنىدۇ.

مەسھىنىڭ مۇددىتى ۋە ئۇنى بۇزىدىغان ئامىللار

سوئال: مەسھىنىڭ مۇددىتى قانچىلىك؟
جاۋاب: مەسھىنىڭ مۇددىتى يولۇچىلار ئۈچۈن ئۈچ كېچە - كۈندۈز، مۇقىملار ئۈچۈن بىر كېچە - كۈندۈزدۇر. بۇنىڭغا بىنائەن، يولۇچىلار ئاياقلىرىنى تاھارەت ئۈستىگە كىيگەندىن كېيىن، شۇ تاھارىتى بۇزۇلغان ۋاقىتتىن باشلاپ ئۈچ كېچە - كۈندۈز (72 سائەت)، مۇقىملار بىر كېچە كۈندۈز (24 سائەت) ئاياقلىرىنى يەشمەستىن، ئۈستىگە مەسھى قىلىدۇ.
سوئال: مەسھىنى بۇزىدىغان ئامىللار قايسىلار؟
جاۋاب: مەسھىنى بۇزىدىغان ئامىللار تۆۋەندىكىچە:

1.تاھارەتنى بۇزىدىغان ئامىللار مەسھىنىمۇ بۇزىدۇ. بۇ ۋاقىتتا تاھارەت ئېلىپ، ئاياقلارنىڭ ئۈستىگە قايتا مەسھى قىلىنىدۇ.

2. پۇتلارنىڭ بىرەرسى ياكى ئىككىلىسىنىڭ ئاياقلاردىن چىقىپ كېتىشى ياكى چىقىرىلىشى.

3. مەسھى مۇددىتىنىڭ تۈگىشى.

غۇسلى

سوئال: غۇسلى دېگەن نېمە؟

جاۋاب: غۇسلى - پاكلىنىش نىيىتى بىلەن پۈتۈن بەدەننى پاكىز يۇيۇش ئارقىلىق ئومۇمىي چوڭ تازىلىق قىلىش دېمەكتۇر.

غۇسلى قىلىشنى كېرەك قىلىدىغان ئىشلار

سوئال: غۇسلى قىلىشنى كېرەك قىلىدىغان ئىشلار قايسىلار؟

جاۋاب: غۇسلى قىلىشنى كېرەك قىلىدىغان ئىشلار تۆۋەندىكىچە:

(1) جىنسىي مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈش. (گەرچە سپېرما چىقمىغان تەقدىردىمۇ، ئەر - ئايال ھەر ئىككىسى ئۈچۈن غۇسلى قىلىش پەرزدۇر).

(2) قايسىبىر سەۋەب بىلەن سپېرمىنىڭ ئېتىلىپ چىقىشى.

(3) ئۇيقۇدا قانداقلا بىر كەيپىيات بىلەن بولمىسۇن، سپېرمىنىڭ چىقىشى.

(4) تۇغۇت ۋە ئايلىق ئادەتنىڭ قانلىرىنىڭ توختىشى.

(5) مەسلىكتىن، ھۇشسىزلىقتىن ئەسلىگە كەلگەن كىشىنىڭ ئۆزىدە ئىسپېرما جىنسىدىن بىرەر ھۆللۈكنى ياكى ئۇنىڭ ئەسىرىنى بايقىشى.

غۇسلى قىلىشنىڭ قائىدە ـ تەرتىبى

سوئال: غۇسلى قىلىشنىڭ قائىدە ـ تەرتىبى قايسى؟

جاۋاب: غۇسلى تۆۋەندىكى تەرتىب بويىچە قىلىنىدۇ:

(1) ئاۋۋال غۇسلى قىلىشنى نىيەت قىلىپ، [بىسمىللاھ] دەيمىز.

(2) ئىككى قولىمىزنى پاكىز يۇغاندىن كېيىن جىنسىي ئەزانى

يۇيىمىز، ئاندىن بەدەنىدە سىيىرمىنىڭ قالدۇقى ياكى نىجاسەتلەر بولسا، ئۇنى تازىلايمىز.

(3) ئاندىن خۇددى نامازغا تاھارەت ئالغاندەك تاھارەت ئالىمىز. (ئەگەر يۇيۇنغان يەر سۇ توپلاشقان يەر بولسا، ئىككى پۇتىمىزنى يۇيۇشنى كېچىكتۈرۈپ، غۇسلىنىڭ ئاخىرىدا چەتكە چىقىپ تۇرۇپ يۇيىمىز).

(4) تاھارەت ئېلىپ بولغاندىن كېيىن، ئاۋۋال بېشىمىزغا ئاندىن ئوڭ ۋە سول مۈرىلىرىمىزگە ئەڭ ئاز ئۈچ قېتىم سۇ قويۇپ، ھەر قېتىم سۇ قۇيغاندا بەدەنىنىڭ پۈتۈن ئەزالىرىنى ئۇۋۇلاپ يۇيىمىز. بەدەندە يىڭنىنىڭ ئۇچى چاغلىق قۇرۇق يەر قالماسلىقى شەرت. بۇنىڭ بىلەن غۇسلىنى تاماملىغان بولىمىز.

غۇسلى قىلغاندا، ئەرلەرنىڭ چاچلىرىنىڭ ھەممە يەرلىرىگە سۇنى يەتكۈزۈشى شەرتتۇر. ئەمما ئاياللارنىڭ ئۆرۈلگەن چاچلىرىنى يېشىشى شەرت ئەمەس. پەقەت چاچنىڭ ئاستىغا سۇ يەتكۈزۈشى يېتەرلىكتۇر. ئۆرۈلگەن چاچنى ھۆل قىلمىسىمۇ بولىدۇ.

ئاقىدىغان سۇ ياكى چوڭ كۆلگە ياكى دېڭىز-دەريالارغا شۇڭغۇش غۇسلىنىڭ ئورنىدا تۇرىدۇ.

تەيەممۇم

سوئال: تەيەممۇم دېگەن نېمە؟

جاۋاب: تەيەممۇم — سۇ بىلەن تاھارەت ئېلىشقا ياكى غۇسلى قىلىشقا ئىمكانىيەت بولمىغاندا، قوللارنى پاكىز تۇپراققا ئۇرۇپ مەلۇم ئەزالارنى سىلاش ئارقىلىق پاكلىق ھۆكمىگە كىرىش دېمەكتۇر.

تەيەممۇمنى كېرەك قىلىدىغان سەۋەبلەر

سوئال: تەيەممۇمنى كېرەك قىلىدىغان سەۋەبلەر قايسىلار؟

جاۋاب: تۆۋەندىكى ھاللاردا تاھارەت ياكى غۇسلى قىلىشنىڭ ئورنىغا تەيەممۇم قىلىنىدۇ:

(1) تاھارەت ياكى غۇسلى ئۈچۈن يېتەرلىك سۇ تېپىلمىسا؛

(2) سۇ تېپىلغاندىمۇ:

① سۇ بار جايدا ھالاكەت بولسا؛

② سۇ ئەڭ ئاز دېگەندە بىر مىل (1848مېتىر) يىراقلىقتا بولۇپ، ئۇنىڭغا يېتىپ بېرىش راستىنلا قىيىنغا توختىسا ياكى مۇمكىن بولمىسا؛

③ سۇ قوللىنىش بىلەن كېسەل بولۇش ياكى كېسەلنىڭ ئېغىرلىشىشى ياكى ساقىيىشنىڭ كېچىكىشىدىن قورقۇلسا؛

④ مەۋجۇد سۇ تاھارەت ياكى غۇسلى ئۈچۈن قوللىنىلسا ئۆزىنىڭ ياكى ھايۋانلىرىنىڭ سۇسىز قېلىشىدىن قورقۇلسا؛

⑤ يول ئۈستىدە بولۇپ قاتتىق سوغۇق سەۋەبلىك سوغۇق سۇنى ئىشلىتىشتىن قورقۇلسا؛

تەيەممۇم قىلىشنىڭ قائىدە-تەرتىپى

سوئال: تەيەممۇمنىڭ قائىدىسى قانداق؟

جاۋاب: تەيەممۇم قىلىشنىڭ قائىدىسى تۆۋەندىكىچە:

(1) تەيەممۇم قىلىشنى نىيەت قىلىمىز.

(2)«بىسمىللاھىر رەھمانىررەھىيم» دەيمىز.

(3) ئالقانلىرىمىزنى پاكىز تۇپراق ياكى تۇپراق جىنسىدىن بولغان پاكىز نەرسىلەرگە سۈرتىمىز بۇ سۈرتۈشتە، ئالقانلارنى ئاۋۋال ئالدىغا، ئاندىن كەينىگە ماڭدۇرىمىز.

(4) ئاندىن تۇپراققا سۈرتۈلگەن ئالقانلارنى سىلكىۋېتىمىز.

(5) ئالقانلىرىمىز بىلەن يۈزىمىزنىڭ ھەممە يېرىنى سىلايمىز.

(6) ئالقانلىرىمىزنى يەنە تۇپراققا ئۇرۇپ، يۇقىرىقىدەك سىلكىۋەتكەندىن كېيىن قوللىرىمىزنى بارماقلىرىمىزنىڭ ئۇچلىرىدىن باشلاپ، جەينەكلىرىمىز بىلەن قوشۇپ سىلايمىز. قوللاردا ياكى يۈزدە سىلانمىغان ئازراقمۇ جاي قالماسلىقى شەرت.

تەيەممۇمنى بۇزىدىغان ئامىللار

سوئال: تەيەممۇمنى بۇزىدىغان ئامىللار قايسىلار؟

جاۋاب: تەيەممۇمنى بۇزىدىغان ئامىللار ئۈچ بولۇپ، ئۇلار تۆۋەندىكىلەر:

(1) تاھارەتنى بۇزىدىغان ھەرقانداق ئامىللار تەيەممۇمنىمۇ بۇزىدۇ.

(2) سۇنىڭ تېپىلىشى.

(3) سۈنى قوللىنىشقا توسالغۇ بولغان ئۆزۈرنىڭ يوقىلىشى.
يۇقىرىقى ھاللارنىڭ قايسىبىرىدە تەيەممۇم بۇزۇلىدۇ.

ناماز

سوئال: ناماز دېگەن نېمە؟

جاۋاب: ناماز ــ مەخسۇس كەيپىيات بىلەن ئاللاھقا قىلىنىدىغان جىسمانىي ئىبادەت.

نامازنىڭ ئىسلام دىنىدىكى ئورنى نېمە؟

ئىماندىن كېيىنلا مۇسۇلمانلارغا ئەڭ ئاۋۋال بۇيرۇلغان ئىبادەت نامازدۇر. ئىسلام دىنىدا نامازنىڭ مەرتىۋىسى ۋە ئۇلۇغلۇقىغا يېتەلەيدىغان ئىككىنچى بىر ئىبادەت يوقتۇر. بۇنىڭ سەۋەبى:

(1) ناماز ئىسلام ئىبادەتلىرىنىڭ ئەڭ ئەھمىيەتلىكىدۇر.

(2) ناماز قىيامەت كۈنى ئەڭ ئاۋۋال سورىلىدىغان بىردىنبىر ئەمەلدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: «قىيامەت كۈنى ئەڭ ئاۋۋال ھېساب ئېلىنىدىغان ئەمەل نامازدۇر[1]».

(3) ناماز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاخىرقى ۋەسىيىتىدۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋاپات بولۇش ئالدىدا «نامازنى تەرك ئەتمەڭلار! نامازنى تەرك ئەتمەڭلار!» دەپ ۋەسىيەت قىلغان.

سوئال: قانداق ئوقۇلغان ناماز تەلەپكە لايىق ئوقۇلغان بولىدۇ؟

جاۋاب: نامازنى پۈتۈن دىققەتنى ئاللاھقىلا بېغىشلىغان ھالدا، چىن ئىخلاس بىلەن كۆڭۈل قويۇپ ئوقۇلغان ناماز تەلەپكە لايىق ئوقۇلغان بولىدۇ. شۇڭا ئۆزى نامازدا تۇرسىمۇ كۆڭلى باشقا يەرلەردە بولۇپ قالغان ئادەمنىڭ نامىزى تەلەپكە لايىق ئوقۇلغان ناماز بولالمايدۇ.

---

(1) ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى.

بەش ۋاخ نامازنىڭ ھۆكۈمى

سوئال: بەش ۋاخ ناماز ئوقۇشنىڭ ھۆكۈمى نېمە؟

جاۋاب: ئەقىل-ھوشى جايىدا بولۇپ، بالاغەت يېشىغا يەتكەن[1] ھەر قانداق مۇسۇلمانغا كۈندە بەش ۋاخ ناماز ئوقۇش پەرز ئەيندۇر.

ئاللاھ قۇرئان كەرىمدە نامازنىڭ پەرز ئىكەنلىكىنى ئېلان قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: «شۈبھىسىزكى، ناماز مۆمىنلەرگە ۋاقتى بەلگىلەنگەن پەرز قىلىندى»[2]. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «ئاللاھ بەندىلەرگە بەش ۋاخ ناماز ئوقۇشنى پەرز قىلدى، كىمكى بەش ۋاخ نامازنى كۆڭۈل بۆلۈپ تولۇق ئادا قىلىدىكەن، ئاللاھ تائالانىڭ ئۇ كىشىنى جەننەتكە كىرگۈزۈشكە ۋەدىسى بار. كىمكى بەش ۋاخ نامازنى ئادا قىلمايدىكەن، ئاللاھ تائالانىڭ ئۇ كىشىگە ۋەدىسى يوقتۇر، خالىسا جازالايدۇ، خالىسا گۇناھىنى ئەپۇ قىلىپ جەننەتكە كىرگۈزىدۇ»[3].

نامازنىڭ شەرتلىرى

سوئال: نامازنىڭ شەرتلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: نامازنىڭ شەرتلىرى 6 بولۇپ، ئۇلار:

(1) ناماز ئوقۇيدىغان جاينىڭ ۋە كىيىمنىڭ پاكىز بولۇشى.

(2) تاھارەت ئېلىش (غۇسلى بىلەن تەيەممۇمنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ).

---

(1) قىزلار 9 ياش، ئوغۇللار12ياشتىن باشلاپ بالاغەتكە قەدەم باسىدۇ. 15 ياشقا كىرگەندە تولۇق بالاغەتكە يېتىپ بولىدۇ.

(2) نىسا سۈرىسى103-ئايەت.

(3) ئىمام ئەھمەد، ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى.

(3) ناماز ۋاقتىنىڭ كىرىشى.

(4) ئەۋرەت جايلارنى يېپىش.

(5) قىبلىگە يۈز كەلتۈرۈش.

(6) نىيەت.

بەش ۋاخ ناماز

بەش ۋاخ نامازنىڭ ۋاقىتلىرى

سوئال: بامدات نامىزىنىڭ ۋاقتى قاچان؟

جاۋاب: بامدات نامىزىنىڭ ۋاقتى: تاڭنىڭ ئاقىرىشى بىلەن باشلىنىپ، قۇياش چىققانغا قەدەر داۋام قىلىدۇ.

سوئال: پېشىن نامىزىنىڭ ۋاقتى قاچان؟

جاۋاب: پېشىن نامىزىنىڭ ۋاقتى- قۇياش كۆك پېتىش تەرەپكە ئېگىلگەندىن باشلاپ، ھەر نەرسىنىڭ سايىسى ئۆزىنىڭ بىر ياكى ئىككى ھەسسىسگە قەدەر ئۇزارغان ۋاقىتقىچە داۋام قىلىدۇ.

سوئال: ئەسىر نامىزىنىڭ ۋاقتى قاچان ؟

جاۋاب: ئەسىر نامىزىنىڭ ۋاقتى: پېشىن نامىزىنىڭ ۋاقتى چىققاندىن باشلىنىپ، قۇياش پاتقانغا قەدەر داۋام قىلىدۇ.

سوئال: شام نامىزىنىڭ ۋاقتى قاچان ؟

جاۋاب: شام نامىزىنىڭ ۋاقتى- قۇياش پاتقاندىن باشلىنىپ، قۇياش پاتقان يەردىكى قىزىللىق (ياكى ئاقلىق) يوقالغانغا قەدەر داۋام قىلىدۇ.

سوئال: خۇپتەن نامىزىنىڭ ۋاقتى قاچان ؟

جاۋاب: خۇپتەن نامىزىنىڭ ۋاقتى- شام نامىزىنىڭ ۋاقتى چىققاندىن باشلىنىپ، تاڭ ئاقارغانغا (بامدات نامىزىنىڭ ۋاقتىغا) قەدەر داۋام قىلىدۇ.

سوئال: جۈمە نامىزى قاچان ئوقۇلىدۇ؟

جاۋاب: جۈمە نامىزى جۈمە كۈنلۈكتە پىشىن نامىزىنىڭ ۋاقتىدا ئوقۇلىدۇ.

سوئال: ھېيت نامازلىرى قاچان ئوقۇلىدۇ؟

جاۋاب: ھېيت نامازلىرى روزا ۋە قۇربان ھېيتلىرىنىڭ بىرىنچى كۈنلىرىدە كۈن چىقىپ 45 مىنۇت ئۆتكەندىن كېيىن ئوقۇلىدۇ.

سوئال: ناماز ۋاقتىنى بىلەلمىگەن ئادەم قانداق قىلىدۇ؟

جاۋاب: ھاۋانىڭ بۇلۇتلۇق بولۇشى ياكى قاراڭغۇ ئۆيدە مەھبۇس بولۇپ قېلىش قاتارلىق شارائىتلاردا باشقىلار بىلەن كۆرۈشۈشنىڭ يوللىرى كېسىلگەن، يېنىدا ۋاقتنى بىلىدىغان بىرەر كىشىنىڭ بولمىغانلىقى، ياكى ۋاقتنى بەلگىلەيدىغان سائەتنىڭ بولمىغانلىقى ۋە ئەزاننىڭ ئاڭلانماسلىقى سەۋەبىدىن نامازنىڭ ۋاقتىنى بىلەلمىگەن ئادەم ئىجتىھات قىلىدۇ(يەنى ئۆز قانائىتىگە تايىنىپ ۋاقتنى بەلگىلەيدۇ). مۇنداق شارائىتتا ئۇنىڭ ئۆز ئىجتىھادى بىلەن ۋاقىت بەلگىلەپ ناماز ئوقۇشى جائىزدۇر.

ناماز ئوقۇشقا بولمايدىغان ۋاقىتلار

سوئال: ناماز ئوقۇشقا بولمايدىغان ۋاقىتلار قايسىلار؟

جاۋاب: ناماز ئوقۇشقا بولمايدىغان ۋاقىتلار 3 بولۇپ، ئۇلار تۆۋەندىكىچە:

(1) قۇياش چىقىۋاتقان ۋاقىت.

(2) قۇياش ئاسماننىڭ ئوتتۇرىسىغا كەلگەن چۈش ۋاقتى.

(3) قۇياش پېتىۋاتقان ۋاقىت.

ئەۋرەت ۋە ئۇنىڭ چەك ـ چېگرىسى

سوئال: ئەۋرەت دېگەن نېمە؟

جاۋاب: ئەۋرەت ـ ئىنساننىڭ ئېچىلىپ قالسا ئەيىب بولىدىغان ۋە ئۇنىڭغا قاراشتىن هايا قىلىنىدىغان جايلىرى دېمەكتۇر. ناماز ئوقۇغاندا، ئەۋرەت جايلارنى يۆگەش نامازنىڭ قوبۇل بولۇشىنىڭ شەرتلىرىدىن بىرىدۇر.

سوئال: ئەرلەرنىڭ ئەۋرەت جايلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: ئەرلەرنىڭ ئەۋرەت جايلىرى ـ كىندىكنىڭ ئاستىدىن تىزنىڭ ئاستىغا قەدەر بولۇپ، بۇ ئەزالارنى يېپىش نامازنىڭ شەرتلىرىدىن سانىلىدۇ.

سوئال: ئاياللارنىڭ ئەۋرەت جايلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: ئاياللارنىڭ ئەۋرەت جايلىرى ـ ئۇلارنىڭ يۈزى، ئىككى قولى ۋە ئىككى پۇتىدىن باشقا پۈتۈن بەدىنىدۇر.

ئەر ـ ئايال ھەر قانداق كىشىنىڭ ئەۋرەت جايلىرىنى نا مەھرەم كىشلەر ئالدىدا يېپىپ يۈرۈشى نامازنىڭ سىرتىدىكى پۈتۈن ۋاقىتلاردا پەرزدۇر. نامازدا بولسا، نامازنىڭ دۇرۇس بولۇشىنىڭ شەرتىدۇر. يۇقىرىدا بايان قىلىنغان ئەۋرەت جايلارنى ئېچىشقا بولمىغاندەك، باشقىلارنىڭ ئەۋرەت جايلىرىغا قاراشقىمۇ بولمايدۇ.

سوئال: بالاغەتكە يەتمىگەن سەبىي بالىلارنىڭ ئەۋرەت جايلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: تۆت ياشقا تولمىغان بالىلارنىڭ ئەۋرەت سانىلىدىغان جايلىرى يوق يەنى ئۇلارنىڭ پۈتۈن بەدىنىگە قاراشقا بولىدۇ. ئۇلار تۆت

ياشتىن ئاشقاندىن كېيىن، ئۇلارنىڭ ئالدى ۋە كەينى تەرىپى ئەۋرەتتۇر. ئۇلار ئون ياشقا توشمىغان ھالەتتە، ئۇلارنىڭ ئەۋرەت بولىدىغان جايلىرى ئەرلەرنىڭ ئەۋرەت جايلىرىغا ئوخشاشتۇر يەنى كىندىكى بىلەن تىزىنىڭ ئارىسىدۇر. ئوغۇل ـ قىزلار بۇ ھۆكۈمدە ئوخشاش.

قىزلار بالاغەتكە يەتكەندىن كېيىن، ئۇلارنىڭ ئەۋرەت جايلىرى چوڭ ئاياللارنىڭ ئەۋرەت جايلىرىنىڭ ئۆزى بولىدۇ.

قىبلە توغرۇلۇق مەسىلىلەر

سوئال: قىبلىگە يۈز كەلتۈرۈش دېگەن نېمە؟

جاۋاب: قىبلىگە يۈز كەلتۈرۈش ـ نامازدا يۈزىنى ۋە پۈتۈن ۋۇجۇدىنى مەسجىدى ھەرەمدىكى كەبە تەرەپكە قارىتىپ تۇرۇش دېگەنلىكتۇر.

سوئال: قىبلىگە قاراشقا ئىمكانىيەت بولمىسا قانداق قىلىش كېرەك؟

جاۋاب: كېسەللىك، ئۇرۇش مەيدانىدا بولغانلىق، دۈشمەندىن ئېھتىيات قىلغانلىق، قاتناش قوراللىرىنىڭ ئۈستىدە بولغانلىق سەۋەبلەردىن قىبلىگە قاراپ ناماز ئوقۇشقا ئىمكانىيەت بولمىغان شارائىتلاردا، قايسىبىر تەرەپكە قاراپ ناماز ئوقۇسا بولىۋېرىدۇ.

سەپەر ئۈستىدە قاراڭغۇلۇق ياكى ھاۋانىڭ بۇلۇتلۇق بولغانلىقى سەۋەبى بىلەن قىبلە تەرىپىنى بىلەلمىگەن كىشى قىبلىنى سوراپ بىلىشكە ئادەم تاپالمىغان ياكى كومپاسقا ئوخشاش تەرەپلەرنى كۆرسەتكۈچ سايمانلىرىمۇ بولمىغان شارائىتتا، قىبلىنى تېپىش ئۈچۈن ئىزدىنىپ ئۆز قانائىتىگە ئاساسەن قىبلە تەرەپنى بەلگىلەپ ناماز ئوقۇيدۇ. ئۇنىڭ بۇ ۋاقىتتىكى نامىزى دۇرۇس بولىدۇ.

بەش ۋاخ نامازنىڭ رەكئەتلىرى

سوئال: رەكئەت دېگەن نېمە؟

جاۋاب: رەكئەت — نامازغا باشلاپ، قىيام، قىرائەت، رۇكۇ ۋە ئىككى سەجدىنى تاماملىغۇچىلىك بولغان ئىشلارنىڭ ھەممىسى رەكئەت دېيىلىدۇ.

سوئال: بامدات نامىزى قانچە رەكئەت ۋە تەرتىپى قانداق؟

جاۋاب: بامدات نامىزى- 2 رەكئەت سۈننەت، 2 رەكئەت پەرز بولۇپ، ھەممىسى 4 رەكئەتتۇر. ئاۋۋال ئىككى رەكئەت سۈننەت، كېيىن ئىككى رەكئەت پەرز ئوقۇلىدۇ.

سوئال: پېشىن نامىزى قانچە رەكئەت ۋە تەرتىپى قانداق؟

جاۋاب: پېشىن نامىزى- 4 رەكئەت ئالدىنقى سۈننەت، 4 رەكئەت پەرز ۋە 2 رەكئەت كېيىنكى سۈننەت بولۇپ، جەمئىي 10 رەكئەتتۇر. ئاۋۋال تۆت رەكئەت سۈننەت، كېيىن تۆت رەكئەت پەرز، ئەڭ ئاخىرىدا ئىككى رەكئەت سۈننەت ئوقۇلىدۇ.

سوئال: ئەسىر نامىزى قانچە رەكئەت ۋە تەرتىپى قانداق؟

جاۋاب: ئەسىر نامىزى- ئالدىدا 4 رەكئەت تەكىتسىز سۈننەت، ئاندىن 4 رەكئەت پەرز بولۇپ، جەمئىي 8 رەكئەتتۇر. ئاۋۋال تۆت رەكئەت تەكىتسىز سۈننەت، كېيىن تۆت رەكئەت پەرز ئوقۇلىدۇ. (تەكىتسىز سۈننەت - پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەزىدە قىلغان ۋە بەزىدە قىلمىغان ئىشلار دېگەنلىكتۇر)

سوئال: شام نامىزى قانچە رەكئەت ۋە تەرتىپى قانداق؟

جاۋاب: شام نامىزى- 3 رەكئەت پەرز، 2 رەكئەت سۈننەت بولۇپ، جەمئىي 5 رەكئەتتۇر. ئاۋۋال ئۈچ رەكئەت پەرز، كېيىن ئىككى رەكئەت سۈننەت ئوقۇلىدۇ.

سوئال: خۇپتەن نامىزى قانچە رەكئەت ۋە تەرتىپى قانداق؟

جاۋاب: خۇپتەن نامىزى- 4 رەكئەت پەرز، 2 رەكئەت سۈننەت، 3 رەكئەت ۋىتىر بولۇپ، ئاۋۋال تۆت رەكئەت پەرز، ئاندىن ئىككى رەكئەت سۈننەت، ئاخىرىدا 3 رەكئەت ۋىتىر ئوقۇلىدۇ.

سوئال: بەش ۋاخ نامازلارنىڭ پەرزلىرىنىلا ئوقۇش كۇپايە قىلامدۇ؟

جاۋاب: ئاللاھ تائالا بۇيرۇغان بەش ۋاخ نامازنىڭ پەرزلىرىنى بارلىق شەرتلىرىگە ۋە جىمى قائىدە - تەرتىپلىرىگە تولۇق رىئايە قىلغان ھالدا، كامىل ئادا قىلغان كىشى ئىسلام دىنىدا بۇيرۇلغان بەش ۋاخ نامازنى ئادا قىلغان بولىدۇ.

ئەمما بەش ۋاخ نامازنىڭ سۈننەتلىرىنى ئوقۇشنىڭ ئەھمىيىتى زور بولۇپ، بىرىنچىدىن، پەيغەمبىرىمىز ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ سۈننىتىنى داۋاملاشتۇرغانلىقتۇر. چۈنكى پەيغەمبىرىمىز بەش ۋاخ نامازنىڭ سۈننەتلىرىنى تەرك قىلماي ئوقۇغان.

ئىككىنچىدىن، پەرزنى ئادا قىلىشتىكى نوقسانلارنى تولۇقلاشتۇر. چۈنكى ئىنسان بەزى كەمچىلىكلەردىن، خاتالىقلاردىن ۋە نۇقسانلاردىن خالىي بولالمايدۇ. بۇ سەۋەبتىن ھېچكىم نامازلىرىنى ئاللاھ تائالا تەلەب قىلغان رەۋىشتە تولۇق ئادا قىلدىم دەپ ئېيتالمايدۇ. شۇڭا بەش ۋاخ نامازنى سۈننەتلىرى بىلەن قوشۇپ ئوقۇش پايدىلىقتۇر.

نامازنىڭ پەرزلىرى

سوئال: نامازنىڭ پەرزلىرى قانچە؟

جاۋاب: نامازنىڭ پەرزلىرى 6 بولۇپ، ئۇلار تۆۋەندىكىلەر:

(1) تەكبىر تەھرىمى (نامازنى باشلاش تەكبىرى)

(2) قىيام (نامازدا ئۆرە تۇرۇش)

(3) قىرائەت (نامازدا قۇرئان سۈرىلىرىدىن ئوقۇش)

(4) رۇكۇ (قولنى تىزغا قويۇپ يەرگە ئېگىلىش)

(5) سەجدە (نامازدا پېشانىنى يەرگە قويۇش)

(6) قەئدە ئاخىر(نامازنىڭ ئاخىرىدىكى ئولتۇرۇش)

سوئال: تەكبىر تەھرىمى قانداق ئېيتىلىدۇ؟

جاۋاب: تەكبىر تەھرىمى ـ «اللهُ اَكْبَرْ» (ئاللاھۇ ئەكبەر) دەپ ئەرەب تىلى بىلەن ئېيتىلىدۇ. ئۆزى يالغۇز ناماز ئوقۇماقچى بولغان ئادەمنىڭ تەكبىرنى ئۆزى ئىشىتكۈچىلىك ئاۋازدا ئېيتىشى يېتەرلىكتۇر. ئەمما ئىمام بولغان كىشى تەكبىرنى جامائەت ئىشىتكۈچىلىك ئۈنلۈك ئاۋازدا ئېيتىشى كېرەك.

سوئال: نامازدا قۇرئاندىن قانچىلىك ئوقۇش پەرز؟

جاۋاب: نامازنىڭ ھەر بىر رەكئىتىدە فاتىھە سۈرىسىنى ئوقۇش پەرزدۇر. ئەمما ئىككى رەكئەتلىك پەرز نامازلارنىڭ ھەممە رەكئىتىدە ۋە ئىككى رەكئەتتىن كۆپ پەرز نامازلارنىڭ ئالدىنقى ئىككى رەكئىتىدە، سۈننەت، ۋاجىپ ۋە نەپلە نامازلارنىڭ ھەممە رەكئەتلىرىدە فاتىھە سۈرىسىگە يەنە بىر سۈرە ياكى ئۇزۇن ئايەتلەردىن بىر ئايەت ياكى

قىسقا ئايەتلەردىن ئۈچ ئايەت قوشۇپ ئوقۇش ۋاجىپتۇر.

سوئال: رۇكۇ قانداق قىلىنىدۇ؟

جاۋاب: رۇكۇ ـ باش بىلەن دۈمبىنى قوللار تىزلارغا ئازادە يەتكىچىلىك ئېگىش دېگەنلىكتۇر. ئىككى قولنىڭ بارماقلىرى ئېچىلغان هالدا تىزلارنى تۇتۇپ تۇرىدۇ.

سوئال: سەجدە قانداق قىلىنىدۇ؟

جاۋاب: سەجدە ـ باشنى يەرگە قويۇپ، پېشانە بىلەن بۇرۇننى يەرگە تەككۈزۈش بىلەن قىلىنىدۇ.

سوئال: نامازنىڭ ئاخىرىدىكى ئولتۇرۇشنىڭ پەرز بولغان مىقدارى قانچىلىك ؟

جاۋاب: نامازنىڭ ئاخىرىدىكى ئولتۇرۇشنىڭ پەرز بولغان مىقدارى «ئەتتەهىياتۇ»نى ئوقۇپ بولغىچىلىك ئولتۇرۇشتۇر. ئۇنىڭدىن ئارتۇق ئولتۇرۇش سۈننەت. بۇ ئولتۇرۇشتا «ئەتتەهىياتۇ»نى ئوقۇش ۋاجىپتۇر.

ناماز ئوقۇشنىڭ قائىدە ـ تەرتىپلىرى

بامدات نامىزىنىڭ ئوقۇلۇشى

سوئال: بامدات نامىزىنىڭ سۈننىتى قانداق ئوقۇلىدۇ؟

جاۋاب: نامازنىڭ شەرتلىرىنى ھازىرلاپ بولغاندىن كېيىن، تاھارەت بىلەن پاكىز يەرگە بارىمىز. ئەگەر يەرنىڭ پاكىز بولماسلىق ئېھتىمالى بولسا، جايناماز ئىشلىتىمىز. جاينامازنىڭ يۆنىلىشىنى قىبلىگە قارىتىپ سېلىپ، ئۇنىڭ ئۈستىگە كېلىپ، قىبلىگە يۈزلەنگەن ھالدا تۈپتۈز ئۆرە تۇرۇپ ئىچىمىزدە «ئاللاھ رازىلىقى ئۈچۈن بامدات نامىزىنىڭ ئىككى رەكئەت سۈننىتىنى ئوقۇشقا نىيەت قىلدىم» دەپ نىيەت قىلىمىز ۋە « اَللّٰهُ اَكْبَرْ »(ئاللاھۇ ئەكبەر) دەپ تەكبىر ئېيتىپ ئىككى قولىمىزنى ئىككى قولاقنىڭ باراۋىرىدە كۆتۈرىمىز. ئالقانلارنى قىبلىگە قارىتىمىز.

تەكبىر ئېيتىپ بولغاندىن كېيىن قوللىرىمىزنى چۈشۈرۈپ كىندىكىمىزنىڭ ئاستىغا(ياكى ئۈستىگە) قويۇپ تۇرىمىز، يەنى ئوڭ قولىمىزنىڭ ئالقىنىنى سول قولىمىزنىڭ ئالقىنىنىڭ دۈمبىسى ئۈستىگە ئېلىپ، ئوڭ قولىمىزنىڭ باش ۋە چىمچىلاق بارماقلىرى بىلەن سول قولىمىزنىڭ بېغىشىنى تۇتىمىز.

ئەر ۋە ئايال ھەرقانداق كىشى قىيامدا تۇرغاندا كۆزلەر سەجدىگاھقا قاراپ تۇرىدۇ، ئوڭ ـ سولغا ياكى يۇقىرى ـ تۆۋەنگە قاراشقا بولمايدۇ. شۇنداقلا كۆزلەرنى يۇمۇۋېلىشقىمۇ بولمايدۇ. ئىككى پۇتنىڭ ئارىلىقى ئاز دېگەندە تۆت بارماق سىغقۇدەك كەڭلىكتە ئوچۇق قالدۇرۇلىدۇ. تىزلار ئېگىلمەستىن، باش گەۋدە ئوڭ ـ سولغا تەۋرەنمەستىن تۇرىدۇ.

تەكبىر ئېيتىپ قول باغلىغاندىن كېيىن، مۇنۇ سانانى ئوقۇيمىز:

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ وَلاَ اِلَهَ غَيْرُكَ.

(سۇبھانەكەللاھۇممە ۋەبىھەمدىكە ۋە تەبارەكەسمۇكە ۋەتەئەلا جەددۇكە ۋەلا ئىلاھە غەيرۇك»، ئاندىن **أعُوذ بِالله مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيْمِ** (ئەئۇزۇ بىللاھى مىنەششەيتانىر رەجىيم) ۋە **بِسْمِ الله الرَّحْمنِ الرَّحِيْمِ** (بىسمىللاھىر رەھمانىر رەھىيم) دەيمىز.

ئاندىن فاتىھە سۈرىسىنى ئوقۇيمىز.

فاتىھە سۈرىسى: **الْحَمْدُ للّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ● الرَّحْمنِ الرَّحِيمِ ● مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ ● إِيَّاكَ نَعْبُدُ وإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ● اهدِنَــا الصِّرَاطَ المُستَقِيمَ ● صِرَاطَ الَّذِينَ أَنعَمتَ عَلَيهِمْ غَيرِ المَغضُوبِ عَلَيهِمْ وَلاَ الضَّالِّينَ** ئوقۇلۇشى: «ئەلھەمدۇ لىللاھى رەببىل ئالەمىين. ئەررەھمانىر رەھىيم. مالىكى يەۋمىددىين. ئىيياكە نەئبۇدۇ ۋە ئىيياكە نەستەئىين. ئىھدىنەس ـ سىراتەل مۇستەقىيم، سىراتەللەزىينە ئەنئەمتە ئەلەيھىم غەيرىل مەغزۇبى ئەلەيھىم ۋەلەززاللىين»ئامىين!

فاتىھە سۈرىسى ئوقۇلۇپ بولغاندىن كېيىن، يەنە بىر سۈرە ياكى ئۇزۇن ئايەتلەردىن بىر ئايەت ياكى قىسقا ئايەتلەردىن ئۈچ ئايەت مىقداردا قۇرئان ئوقۇيمىز، مەسىلەن: مائۇن سۈرىسى: **أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالدِّينِ ● فَذَلِكَ الَّذِي يَدُعُّ الْيَتِيمَ ● وَلَا يَحُضُّ عَلَى طَعَامِ الْمِسْكِينِ ● فَوَيْلٌ لِّلْمُصَلِّينَ ● الَّذِينَ هُمْ عَن صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ ● الَّذِينَ هُمْ يُرَاؤُونَ ● وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ.** ئوقۇلۇشى: «ئەرە ئەيتەللەزى يۇكەززىبۇ بىددىين. فەزالىكەللەزى يەدۇئئۇل يەتىيم. ۋەلا يەھۇززۇ ئەلا تەئامىل مىسكىين. فەۋەيلۇن لىلمۇسەللىين. ئەللەزىينە ھۇم ئەن سالاتىھىم ساھۇۇن. ئەللەزىينە ھۇم يۇرائۇۇن. ۋەيەمنەئۇنەل مائۇۇن».

ئۇنىڭدىن كېيىن «**اَللهُ اَكْبَرْ**» (ئاللاھۇ ئەكبەر) دەپ تەكبىر ئېيتىپ

رۇكۇ قىلىمىز. رۇكۇدا ئىككى قولىمىزنىڭ بارماقلىرىنى ئاچقان ھالدا، ئىككى تىزىمىزنى تۇتۇپ باش بىلەن بەل قىسمىنى ئوخشاش تەكشىلىكتە تۇز ئېگىمىز.

رۇكۇدا ئۈچ قېتىم «**سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيْمِ**» (سۇبھانە رەببىيەل ئەزىيم) دەيمىز.

رۇكۇدىن تۇرۇشتا «**سَمِعَ اللهُ لِمَنْ حَمِدَه**» (سەمىئەللاھۇلىمەن ھەمىدەھ) دەپ تۇرىمىز. رۇكۇدىن تۇرۇپ ئۆرە بولغاندىن كېيىن، قوللىرىمىزنى يان تەرەپلىرىمىزگە قويۇپ بەرگەن ھالدا، تۈز تۇرۇپ «**رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ**» (رەببەنا ۋەلەكەل ھەمدۇ) دەيمىز ۋە بىر ئاز تۇرىمىز.

ئاندىن «**اَللهُ اَكْبَرْ**» (ئاللاھۇ ئەكبەر) دەپ تەكبىر ئېيتىپ سەجدىگە بارىمىز. سەجدە قىلىشتا ئاۋۋال تىزلىرىمىزنى، ئاندىن قوللىرىمىزنى، ئاندىن پېشانىمىزنى، ئەڭ ئاخىرىدا بۇرنىمىزنى يەرگە تەگكۈزىمىز. پېشانە ئىككى قولنىڭ ئوتتۇرىسىغا توغرىلىنىدۇ. جەينەكلەر يەرگە تەگمەيدۇ، ئىككى يوتا قورسىقىمىزغا تەككۈزۈلمەيدۇ. ئىككى پۇتىمىزنى بىر - بىرىگە جۈپلەشتۈرۈپ تۇرىمىز. قول ۋە پۇت بارماقلىرىمىز قىبلىگە قارىتىلىدۇ.

سەجدە ئەسناسىدا، ئۈچ قېتىم «**سُبْحَانَ رَبِّيَ الأَعْلَىَ**» (سۇبھانە رەببىيەل ئەلا) دەيمىز ۋە «**الله اَكْبَرْ** (ئاللاھۇ ئەكبەر)»دەپ باشنى كۆتۈرۈپ ئولتۇرىمىز. سەجدىدىن تۇرۇشتا ئاۋۋال يۈز، ئاندىن قوللار، ئاندىن تىزلار كۆتۈرۈلىدۇ. ئىككى سەجدە ئوتتۇرىسىدىكى ئولتۇرۇشتا ئەڭ ئاز دېگەندە«سُبْحَانَ الله»(سۇبھانەللاھ) دېگۈچىلىك ۋاقىت ئولتۇرىمىز (پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ ئارىدا «رَبِّ اغْفِرْلِي، رَبِّ اغْفِرْلِي» (رەببىغفىرلىي،

رەببىغفىرلىي) دەپ ئـاللاھ تائـالادىن مەغپىرەت تىلەيتتى). ئانـدىن قايتـا «اَللّٰهُ اَكْبَرْ» (ئـالّلاھۇ ئەكـبەر) دەپ تەكبىـر بىـلەن يەنە سـەجدىگە بـارىمىز. سـەجدىدە يەنە ئـۈچ قېـتىم «سُبْحَانَ رَبِّيَ اْلاَعْلىَ» (سـۇبهانە رەببىـيەل ئەلا) دەيمىز.

ئىككىنچى سـەجدىدىن كـېيىن يەنە «اَللّٰهُ اَكْبَرْ» (ئـالّلاھۇ ئەكـبەر) دەپ تەكبىــر ئېيتىـــپ ئــۆرە تــۇرىمىز ۋە ئىككىنچــى رەكــئەتكە باشــلايمىز. ئىككىنچــى رەكئەتــتە«بىســمىللاھىر رەھمــانىر رەھــيم»نــى ئوقــۇيمىز. ئاندىن فاتىھە سۈرىسىنى ئوقـۇپ بولـۇپ،«ئـامىين» دەيمـىز. ئانـدىن بىـر سۈرە ياكى ئۇزۇن ئايەتلەردىن بىـر ئـايەت يـاكى قىسقا ئـايەتلەردىن ئـۈچ ئـايەت مىقداردا قۇرئـان ئوقـۇيمىز. مەسـىلەن: كەۋسـەر سۈرىسـى ﴿إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرْ. فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ. إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ﴾ ئوقۇلۇشـى: «ئىننـا ئەئتەينا كەلكەۋسەر. فەسەللى لىرەببىكە ۋەنھەر. ئىننە شانىئەكە هـۇۋەل ئەبتەر».

ئاندىن خـۇددى بىرىنچى رەكئەتـتە قىلغىنىمىزغا ئوخشاش رۇكـۇ ۋە سەجدىلەرنى تاماملاپ بولـۇپ، «اَللّٰهُ اَكْبَرْ» (ئـالّلاھۇ ئەكـبەر) دەپ تەكبىـر ئېيتىپ ئولتۇرىمىز.

نامــازدا ئولتۇرغانــدا، ئەرلەر ئــوڭ پۇتىنىــڭ بارمــاقلىرىنى قىــبلىگە قارىتىدۇ. بۇنىڭ ئۈچۈن ئەرلەر ئـوڭ پـۇتىنى تىـك تۇتىـدۇ، سـول پـۇتىنى ئـوڭ تەرەپـكە يـاتقۇزۇپ ئۇنىــڭ ئۈسـتىگە بېسـىپ ئولتۇرىـدۇ. ئىككـى قـولىنى بارمـاقلىرىنى ئەركىـن ئاچقـان هالـدا ئىككـى تىزىنىـڭ ئۈسـتىگە قويىدۇ ۋە كۆزىنى قۇچىقىغا قارىتىدۇ.

ئولتۇرغاندا ئاۋۋال تەھىيات«ئەتتەھىياتۇ»دۇئاسى ئوقۇلىدۇ.

تەھىيات دۇئاسى:

اَلتَّحِيّاتُ لِلّٰهِ وَالصَلَوَاتُ والطيِّباتُ، السَّلاَمُ عَلَيْكَ أَيُّها النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبرَكَاتهُ، السَّلَامَ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللهِ الصَالِحِيَن أَشْهَدُ أنْ لاَ إِلٰهَ إلاّ اللهُ، وأشهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.

ئوقۇلۇشى: «ئەتتەھىياتۇ لىللاھى ۋەسسەلەۋاتۇ ۋەتتەييىباتۇ ئەسسالامۇئەلەيكۇم ئەلەيكە، ئەييۇھەننەبىييۇ ۋەرەھمەتۇللاھى ۋەبەرەكاتۇھۇ، ئەسسالامۇئەلەينا ۋەئەلا ئىبادىللاھىس ـ سالىھىين. ئەشھەدۇ ئەن لائىلاھە ئىللەللاھۇ ۋە ئەشھەدۇ ئەننە مۇھەممەدەن ئەبدۇھۇ ۋە رەسۇلۇھۇ».

تەرجىمىسى: «جىمى مەدھىيىلەر، بەش ۋاخ ناماز ۋە باشقا جىسمانىي ئىبادەتلەر، ياخشى ئەمەللەر ئاللاھ تائالاغا خاستۇر. ئاللاھنىڭ رەھمىتى ۋە بەرىكىتى سىزگە بولسۇن ئى ئۇلۇغ پەيغەمبەر! بىز(نامازغا ھازىر بولغان بارلىق جامائەت ۋە پەرىشتىلەر) گە ۋە ئاللاھنىڭ ياخشى بەندىلىرىگىمۇ ئاللاھنىڭ رەھمىتى ۋە ئامانلىقى بولغاي. ئاللاھتىن باشقا ھەقىقىي ئىلاھ يوقلىقىغا، مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە بەرھەق پەيغەمبىرى ئىكەنلىكىگە چىن قەلبىمدىن گۇۋاھلىق بېرىمەن».

ئاندىن كېيىن، «ئاللاھۇممە سەللى ۋە بارىك رەببەنا»لار ئوقۇلىدۇ:

ئاللاھۇممە سەللى ئەلا دۇرۇتى

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلىَ مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلىَ إبْرَاهِيْمَ وَعَلَى آلِ إبْرَاهِيْمَ إنَّكَ حَمِيْدٌ مَجِيْدٌ.

ئوقۇلۇشى:«ئەللاھۇممە سەللى ئەلا مۇھەممەدىن ۋەئەلا ئالىي مۇھەممەدىن كەما سەللەيتە ئەلا ئىبراھىيمە ۋەئەلا ئالىي ئىبراھىيمە

ئىننەكە ھەمىيدۇن مەجىيد».

تەرجىمىسى: «ئى ئاللاھ! ئىبراھىم ئەلەيھىسسالام ۋە ئۇنىڭ ئائىلىسىگە رەھمەت ئاتا قىلغانىدەك مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ۋە ئۇنىڭ ئائىلىسىگە رەھمەت ئاتا قىلغىن. سەن ھەقىقەتەن مەدھىيىگە لايىق ئۇلۇغ زاتسەن».

ئاللاھۇممە بارىك ئەلا دۇرۇتى:

اَللّٰهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيْمَ وَعَلَى آل إبراَهِيْمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مجَيِدٌ.

ئوقۇلۇشى:«ئاللاھۇممە بارىك ئەلا مۇھەممەدىن ۋە ئەلا ئالىي مۇھەممەدىن كەما بارەكتە ئەلا ئىبراھىيمە ۋە ئەلا ئالىي ئىبراھىيمە ئىننەكە ھەمىيدۇن مەجىيد».

تەرجىمىسى: «ئى ئاللاھ! ئىبراھىم ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋە ئۇنىڭ ئائىلىسىنىڭ شەنىنى كۆتۈرگىنىڭدەك مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋە ئۇنىڭ ئائىلىسىنىڭ شەنىنى يۇقىرى قىلغىن. سەن ھەقىقەتەن مەدھىيىگە لايىق ئۇلۇغ زاتسەن».

رەببەنا دۇئاسى:

﴿رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ﴾.

ئوقۇلۇشى: «رەببەنا ئاتىنا فىددۇنيا ھەسەنەتەن ۋەفىل ئاخىرەتى ھەسەنەتەن ۋەقىنا ئەزابەننار».

تەرجىمىسى: «ئى ئاللاھ! بىزگە دۇنيادا ياخشىلىق ئاتا قىلغىن، ئاخىرەتتىمۇ ياخشىلىق ئاتا قىلغىن. بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغىن».

يۇقىرىقىلار ئوقۇلۇپ بولغاندىن كېيىن، باشنى ئاۋۋال ئوڭ تەرەپكە سىلىق قايرىپ «اَلسَّلاَمُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ» (ئەسسالامۇئەلەيكۇم ئەلەيكۇم ۋە رەھمەتۇللاھ) دەيمىز، ئاندىن باشنى سول تەرەپكە سىلىق قايرىپ «اَلسَّلاَمُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ» (ئەسسالامۇئەلەيكۇم ئەلەيكۇم ۋە رەھمە تۇللاھ) دەپ سالام بېرىمىز.

بۇنىڭ بىلەن بامدات نامىزىنىڭ سۈننىتى ئوقۇلۇپ بولغان بولىدۇ.

سوئال: بامدات نامىزىنىڭ پەرزى قانداق ئوقۇلىدۇ؟

جاۋاب: بامدات نامىزىنىڭ پەرزىنىڭ ئوقۇلۇشىمۇ، خۇددى ئۇنىڭ سۈننىتىنىڭ ئوقۇلۇشىغا ئوخشاشتۇر. پەقەت نىيەت پەرقلىق بولىدۇ. چۈنكى سۈننەتكە سۈننەت، پەرزگە پەرز دەپ نىيەت قىلىش كېرەك. يەنە بىر پەرقى شۇكى، بامدات نامىزىنىڭ پەرزىنى ئوقۇش ئالدىدا ئەرلەر ئۈچۈن تەكبىر ئېيتىش سۈننەتتۇر. (ئاياللارغا كېرەك ئەمەس). بامدات نامىزىنىڭ پەرزىگە «ئاللاھ رازىلىقى ئۈچۈن بامدات نامىزىنىڭ پەرزىنى ئوقۇشقا نىيەت قىلدىم»دەپ نىيەت قىلىنىدۇ.

پېشىن نامىزىنىڭ ئوقۇلۇشى

سوئال: پېشىننىڭ ئاۋۋالقى سۈننىتى قانداق ئوقۇلىدۇ؟

جاۋاب: ئاۋۋال پېشىننىڭ تۆت رەكئەت سۈننىتىنى ئوقۇش ئۈچۈن نىيەت قىلىمىز. ئاندىن بامدات نامىزىنىڭ سۈننىتىگە ئوخشاش ئىككى رەكئەت ئوقۇپ ئولتۇرىمىز. ئولتۇرغاندا، «تەھىيات»دۇئاسىنىلا ئوقۇيمىز، ئاندىن ئۈچىنچى رەكئەتكە تۇرىمىز. ئۈچىنچى ۋە تۆتىنچى رەكئەتلەرنىمۇ ئاۋۋالقى ئىككى رەكئەتكە ئوخشاش شەكىلدە ئوقۇپ بولۇپ، ئولتۇرىمىز. بۇ ئولتۇرۇشتا «تەھىيات، سەللى، بارىك ۋە

رەببەنا»لارنى تولۇق ئوقۇيمىز. ئاندىن ئىككى تەرەپكە سالام بېرىپ نامازنى ئاخىرلاشتۇرىمىز.

سوئال: پېشىننىڭ پەرزى قانداق ئوقۇلىدۇ؟

جاۋاب: تەكبىر ئېيتىپ بولغاندىن كېيىن پېشىننىڭ پەرزىنى ئوقۇشقا نىيەت قىلىمىز ۋە «الله أكبر (ئاللاھۇ ئەكبەر)» دەپ نامازغا باشلايمىز. دەسلەپكى ئىككى رەكئەت خۇددى بامدات نامىزىنىڭ پەرزىگە ئوخشاش ئوقۇلىدۇ. ئىككىنچى رەكئەتتىن كېيىن تەشەھھۇدتا ئولتۇرۇپ ، «تەھىيات» دۇئاسىنىلا ئوقۇيمىز ۋە ئۈچىنچى رەكئەتكە تۇرىمىز. ئۈچىنچى ۋە تۆتىنچى رەكئەتلەردە پاتىھە سۈرىسىدىن كېيىن سۈرە ئوقۇمايمىز. تۆتىنچى رەكئەتنىڭ ئاخىرىدا ئولتۇرۇپ «تەھىيات، سەللى، بارىك ۋە رەببەنا» لارنى ئوقۇيمىز ۋە ئىككى تەرەپكە سالام بېرىمىز.

سوئال: پېشىننىڭ ئاخىرقى سۈننىتى قانداق ئوقۇلىدۇ؟

جاۋاب: ئاۋۋال پېشىننىڭ ئاخىرقى ئىككى رەكئەت سۈننىتىنى ئوقۇشقا نىيەت قىلىمىز. ئاندىن ئۇنى خۇددى بامدات نامىزىنىڭ ئىككى رەكئەت سۈننىتىگە ئوخشاش ئوقۇيمىز.

ئەسىر نامىزىنىڭ ئوقۇلۇشى

سوئال: ئەسىر نامىزىنىڭ تەكىتسىز سۈننىتى قانداق ئوقۇلىدۇ؟

جاۋاب: ئاۋۋال ئەسىر نامىزىنىڭ تەكىتسىز سۈننىتىنى ئوقۇشقا نىيەت قىلىمىز. ئاندىن بۇ سۈننەتنى خۇددى پېشىن نامىزىنىڭ ئالدىنقى تۆت رەكئەت سۈننىتىگە ئوخشاش ئوقۇيمىز.

سوئال: ئەسىر نامىزىنىڭ پەرزى قانداق ئوقۇلىدۇ؟

جاۋاب: ئاۋۋال تەكبىر ئېيتىپ بولغاندىن كېيىن، ئەسىر نامىزىنىڭ پەرزىنى ئوقۇشقا نىيەت قىلىمىز. ئاندىن، ئۇنى خۇددى پېشىن نامىزىنىڭ پەرزىگە ئوخشاش ئوقۇيمىز.

شام نامىزىنىڭ ئوقۇلۇشى

سوئال: شام نامىزىنىڭ پەرزى قانداق ئوقۇلىدۇ؟

جاۋاب: ئاۋۋال تەكبىر ئېيتىپ بولغاندىن كېيىن، شام نامىزىنىڭ پەرزىنى ئوقۇشقا نىيەت قىلىمىز. شام نامىزىنىڭ پەرزى ئۈچ رەكئەت بولۇپ، ئۇ، بامدات نامىزىنىڭ پەرزىگە ئوخشاش ئىككى رەكئەت ئوقۇلۇپ بولغاندىن كېيىن، تەشەھھۇدتا ئولتۇرۇپ، «تەھىيات» دۇئاسىنىلا ئوقۇپ ئۈچىنچى رەكئەتكە تۇرىمىز. ئۈچىنچى رەكئەتتە فاتىھە سۈرىسىنىلا ئوقۇيمىز، ئاندىن رۇكۇ ۋە سەجدىلەرنى قىلىپ بولغاندىن كېيىن، ئولتۇرۇپ «تەھىيات، سەللى، بارىك ۋە رەببەنا»لارنى ئوقۇپ ئىككى تەرەپكە سالام بېرىمىز.

تەشەھھۇد — نامازدا تەھىيات دۇئاسىنى ئوقۇش دېمەكتۇر. تەھىيات(ئەتتەھىياتۇ) دۇئاسى ئاللاھ تائالانىڭ بىرلىكىنى ۋە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەقلىقىنى جاكارلىغان شاھادەت كەلىمىسىنى ئۆز ئىچىگە ئالغانلىقى ئۈچۈن«تەشەھھۇد» (گۇۋاھلىق بېرىش) دەپ ئاتالغان.

سوئال: شام نامىزىنىڭ سۈننىتى قانداق ئوقۇلىدۇ؟

جاۋاب: ئاۋۋال شام نامىزىنىڭ ئىككى رەكئەت سۈننىتىنى ئوقۇشنى نىيەت قىلىمىز، ئاندىن ئۇنى خۇددى بامدات نامىزىنىڭ سۈننىتىگە ئوخشاش ئوقۇيمىز.

خۇپتەن نامىزىنىڭ ئوقۇلۇشى

سوئال: خۇپتەن نامىزىنىڭ پەرزى قانداق ئوقۇلىدۇ؟

جاۋاب: ئاۋۋال تەكبىر ئېيتىپ بولغاندىن كېيىن، خۇپتەن نامىزىنىڭ پەرزىنى ئوقۇشقا نىيەت قىلىمىز. ئاندىن ئۇنى، خۇددى پېشىن نامىزىنىڭ پەرزىنى ئوقۇغانغا ئوخشاش ئوقۇيمىز.

سوئال: خۇپتەن نامىزىنىڭ سۈننىتى قانداق ئوقۇلىدۇ؟

جاۋاب: ئاۋۋال خۇپتەن نامىزىنىڭ سۈننىتىنى ئوقۇشقا نىيەت قىلىمىز. ئاندىن ئۇنى خۇددى بامدات نامىزىنىڭ سۈننىتىگە ئوخشاش ئوقۇيمىز.

ۋىتىر نامىزى ۋە ئۇنىڭ ئوقۇلۇشى

سوئال: ۋىتىر نامىزى قانداق ناماز؟

جاۋاب: ۋىتىر نامىزىنى ئوقۇش ۋاجىپتۇر. ئۇ، خۇپتەندىن كېيىن ئوقۇلىدۇ. ۋىتىر ئۈچ رەكئەتتۇر. ئادەتتە ۋىتىر نامىزى ئايرىم ئوقۇلىدۇ. رامىزاندا تەراۋىھ نامىزىدىن كېيىن جامائەت بىلەن ئوقۇلىدۇ. ۋىتىر نامىزى رامىزاندىن باشقا ۋاقىتلاردا جامائەت بولۇپ ئوقۇلمايدۇ.

سوئال: ۋىتىر نامىزى قانداق ئوقۇلىدۇ؟

جاۋاب: ئاۋۋال ۋىتىر نامىزىنى ئوقۇشقا نىيەت قىلىمىز. ئاندىن بامدات نامىزىنىڭ سۈننىتىگە ئوخشاش ئىككى رەكئەت ناماز ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن ئولتۇرىمىز. بۇ ئولتۇرۇشتا «تەھىيات» دۇئاسىنىلا ئوقۇپ، ئۈچىنچى رەكئەتكە تۇرىمىز. ئۈچىنچى رەكئەتتە بىسمىللاھنى تولۇق ئوقۇپ، سۈرە فاتىھە ئوقۇلۇپ بولغاندىن كېيىن يەنە بىر سۈرە ئوقۇپ بولۇپ، قوللىرىنى تۆۋەنكى ئىككى يانغا قويۇپ بەرگەن ھالدا،

«**اَللّٰهُ اَكْبَــرْ**» (ئـاللاهۇ ئەكــبەر) دەپ تەكبىــر ئېيتىــپ قــولىمىزنى قــۇلاق ئېگىزلىكىــدە يــۇقىرى كۆتــۈرىمىز. ئانــدىن قــوللارنى قايتىــدىن كىنــدىك ئاستىغا قويۇپ تۇرۇپ،«قۇنۇت» دۇئاسىنى ئوقۇيمىز.

قۇنۇت دۇئاسى:

اَللّٰهُمَّ اِنَّاَ نَسْتَعِيْنُكَ وَنَسْتَغْفِرُكَ وَنُؤْمِنُ بِكَ وَ نَتَوَكَّلُ عَلَيْكَ وَنُثْنِي عَلَيْكَ الْخَيْرَ نَشْكُرُكَ وَلاَ نَكْفُرُكَ وَنَخْلَعُ مَنْ يَفْجُرُكَ. اَللّٰهُمَّ إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَلَكَ نُصَلِّي وَنَسْجُدُ وَإِلَيْكَ نَسْعَى وَنَحْفِدُ نَرْجُوْ رَحْمَتَكَ وَنَخْشَ َى عَذَابَكَ اِنَّ عَذاَبَكَ بِالْكُفَّارِ مُلْحِقٌ.

ئوقۇلۇشــى:«ئــاللاهۇممە ئىننــا نەســتەئىينۇكە ۋە نەســتەغفىرۇكە ۋە نۇئمىنــۇ بىــكە ۋە نەتەۋەككەلــۇ ئەلەيــكە ۋە نۇسنــى ئەلەيــكەل خەيــرە، نەشــكۇرۇكە ۋەلا نەكفــۇرۇكە ۋە نەخلەئــۇ مەن يەفجــۇرۇكە. ئــاللاھۇممە ئىييــاكە نەئبــۇدۇ ۋە لەكە نۇســەللى ۋە نەســجۇدۇ ۋە ئىلەيــكە نەســئا ۋە نەھفىــدۇ نەرجــۇ رەھــمەتەكە ۋە نەخشــا ئەزابەكە، ئىنــنە ئەزابەكە بىــل كۇففارى مۇلھىق».

تەرجىمىســى: «ئــى ئــاللاھ! ســېنىڭدىن يــاردەم ســورايمىز، ســەندىن مەغپىــرەت تىلەيمــىز، ســاڭا ئىشــىنىمىز، ســاڭا تەۋەككــۇل قىلىمــىز، ســېنى ياخشــى تەرىــپلەر بىــلەن مەدھىيلەيمــىز، ســاڭا شــۈكۈر قىلىمــىز، ناشۈكۈرلۈك قىلمايمىز ۋە ساڭا ئاسىيلىق قىلغانىدىن يۈز ئــۆرۈيمىز. ئــى ئاللاھ! ساڭىلا ئىبادەت قىلىمىز، سەن ئۈچۈنلا ناماز ئوقــۇيمىز ۋە سەجدە قىلىمىز، سېنىڭ رازىلىقىڭغا ئېرىشىش ئۈچۈن تىرىشىمىز ۋە ئالدىرايمىز، رەھمىتىڭنى ئۈمىد قىلىمىز ۋە ئازابىڭدىن قــورقىمىز. ھەقىــقەتەن ســېنىڭ ئازابىڭ كۇپپارلارغا يەتكۈچىدۇر».

نامازدىن كېيىن ئوقۇش تەۋسىيە قىلىنىدىغان دۇئالار

سوئال: نامازدىن كېيىن قانداق دۇئالارنى ئوقۇش ئەۋزەل؟

جاۋاب: نامازدىن كېيىن تۆۋەندىكى دۇئالارنى ئوقۇش ئەۋزەلدۇر:

اَسْتَغفِرُاللّٰہَ اَسْتَغفِرُاللّٰہَ اَسْتَغفِرُاللّٰہَ، اَللَهُمِّ اَنْتَ السِّلاَمُ، وَ مِنْكَ السَلاَمُ، تبَارَكْتَ يَاذَاَ الْجَلاَل وَالإِكْرَامُ

تەرجىمىسى: «ئاللاھ تائالادىن مەغپىرەت تىلەيمەن. ئى ئاللاھ! سەن تىنچلىق بەرگۈچىسەن، تىنچلىق زادى سېنىڭدىن. ئى ئۇلۇغلۇق ۋە پەزلى ــ كەرەم ئىگىسى بولغان ئاللاھ سەن ھەقىقەتەن كاتتىلارنىڭ كاتتىسىسەن.»

لاَإِلَـهَ إلاَّ اللّٰہُ وَحْدَهُ لاَشَرِيْكَ لَـهُ، اَللَّهُـمَّ لاَمَـانِعَ لِمَـا أَعْطَيْتَ، وَلاَمُعْطِـيَ لِمَـا مَنَعْتَ، وَلاَيَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ.

تەرجىمىسى: «بىر ئاللاھ تائالادىن باشقا ئىلاھ يوقتۇر، ئاللاھ يالغۇزدۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر. ئى ئاللاھ! سەن ئاتا قىلغاننى توسۇۋالغۇچى يوق ۋە سەن توسقاننى بەرگۈچى يوق، سېنىڭ دەرگاھىڭدا بايلارنىڭ بايلىقى ئەسقاتمايدۇ.»

﴿**سُبْحَانَ اللهِ، اَلْحَمْدُ لِلّهِ، اَللّهُ أَكْبَرُ**﴾

ئوقۇلىشى: «سۇبهانەللاھ،ئەلھەمدۇلىللاھ، ئاللاھۇ ئەكبەر (33قېتىمدىن)»[1].

تەرجىمىسى: «ئاللاھ پاكتۇر، بارچە مەدھىيە ئاللاھقا خاستۇر،

(1) پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئوقۇغانلىقىنى ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان.

ئاللاھ ئەڭ بۈيۈكتۇر».

﴿ **قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ. اللَّهُ الصَّمَدُ. لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ. وَلَمْ يَكُن لَّهُ كُفُواً أَحَدٌ**﴾.

تەرجىمىسى: « ئېيتقىنكى، ئۇ ئاللاھ بىردۇر. ھەممە ئاللاھقا موھتاجدۇر. ئاللاھ بالا تاپقانمۇ ئەمەس، تۇغۇلغانمۇ ئەمەس. ھېچ كىشى ئۇنىڭغا تەڭداش بولالمايدۇ»[1].

﴿ **قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ . مِن شَرِّ مَا خَلَقَ . وَمِن شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ . وَمِن شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ. وَمِن شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ**﴾.

تەرجىمىسى: «"مەخلۇقاتنىڭ شەررىدىن، قاراڭغۇلۇقى بىلەن كىرگەن كېچىنىڭ شەررىدىن، تۈگۈنلەرگە دەم سالغۇچى سېھىرگەرلەرنىڭ شەررىدىن سۈبھىنىڭ پەرۋەردىگارى ئاللاھقا سېغىنىپ پاناھ تىلەيمەن"دېگىن»[2].

﴿ **قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ. مَلِكِ النَّاسِ. إِلَهِ النَّاسِ. مِن شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ.الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ. مِنَ الْجِنَّةِ وَ النَّاسِ**﴾.

تەرجىمىسى: « "ئىنسانلارنىڭ پەرۋەردىگارى، ئىنسانلارنىڭ پادىشاھى، ئىنسانلارنىڭ ئىلاھى ئاللاھقا سېغىنىپ، كىشىلەرنىڭ دىللىرىدا ۋەسۋەسە قىلغۇچى جىنلاردىن ۋە ئىنسانلاردىن بولغان يوشۇرۇن شەيتاننىڭ ۋەسۋەسىسىنىڭ شەررىدىن پاناھ تىلەيمەن"دېگىن»[3].

ئىخلاس، پەلەق ۋە ناس سۈرىلىرى بامدات ۋە شام نامازلىرىدىن

---

(1) ئىخلاس سۈرىسى.
(2) فەلەق سۈرىسى.
(3) ناس سۈرىسى.

كېيىن 3قېتىمدىن، باشقا نامازلاردىن كېيىن بىر قېتىمدىن ئوقۇلىدۇ.

﴿اللَّهُ لاَ إِلَـهَ إِلاَّ هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لاَ تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَلاَ نَوْمٌ لَّهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الأَرْضِ مَن ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلاَّ بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلاَ يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ إِلاَّ بِمَا شَاء وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضَ وَلاَ يَؤُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ﴾.

تەرجىمىسى: «بىر ئاللاھ تائالادىن باشقا ھەقىقىي ئىلاھ يوقتۇر؛ ئاللاھ ھەمىشە تىرىكتۇر، ھەممىنى ئىدارە قىلىپ تۇرغۇچىدۇر؛ ئۇ مۈگدەپ قالمايدۇ، ئۇنى ئۇيقۇ باسمايدۇ؛ ئاسمانلاردىكى ۋە زېمىندىكى ھەممە نەرسە ئاللاھ تائالانىڭ مۈلكىدۇر؛ ئاللاھ تائالانىڭ رۇخسىتىسىز كىممۇ ئاللاھ تائالانىڭ ئالدىدا شاپائەت قىلالىسۇن؛ ئاللاھ ئۇلارنىڭ ئالدىدىكى (دۇنيادىكى)، كەينىدىكى (ئاخىرەت ئۈچۈن تەييارلىغان) ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى بىلىپ تۇرىدۇ؛ ئۇلار ئاللاھ تائالانىڭ مەلۇماتىدىن ئاللاھ ئۇلارغا بىلدۈرۈشنى خالىغان نەرسىلەردىن باشقا ھېچ نەرسىنى بىلمەيدۇ، ئاللاھ تائالانىڭ مەلۇماتى ئاسمانلارنى ۋە زېمىننى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. ئاسمان - زېمىننى ساقلاش ئۇنىڭغا ئېغىر كەلمەيدۇ. ئۇ يۇقىرى مەرتىۋىلىكتۇر، ھەممىدىن ئۇلۇغدۇر»[1].

(1) بەقەرە سۈرىسى 255ـ ئايەت.

نامازنى بۇزىدىغان ئامىللار

سوئال: نامازنى بۇزىدىغان ئامىللار قايسىلار؟

جاۋاب: نامازنى بۇزىدىغان ئامىللار تۆۋەندىكىلەر:

(1) نامازدا قەستەن ياكى سەۋەنلىكتىن سۆزلەش.

(2) نامازدا ئۆزىگە ئاڭلانغىدەك ئاۋازدا كۈلۈش.

(3) نامازدا ئاھ ـ ئۇھ، ۋاي ـ ۋۇي دېيىش.

(4) نامازدا دۇنيالىق ئىشلار ئۈچۈن ئاۋازلىق ھالدا يىغلاش.

(5) نامازدا تۇرۇپ ھەرقانداق بىر سوئالغا ياكى چاقىرغۇچىغا سۆز بىلەن ياكى بىرەر ئايەت بىلەن جاۋاب بېرىش.

(6) نامازدا كۆكسىنى قىبلە تەرەپتىن باشقا تەرەپكە چۆرۈش.

(7) نامازدا باشقىلارنىڭ قولىدىن بىر نەرسە ئېلىش.

(8) نامازدا بىر نەرسە يېيىش، ئىچىش ۋە چايناش.

(9) ئۆزۈرسىز ھالدا گالنى قىرىش. ئەمما ئىختىيارسىز ياكى ئېھتىياج (ئىمامنىڭ خاتالىقنى ئەسكەرتىش ياكى ئۆزىنىڭ نامازدا ئىكەنلىكىنى بىلدۈرۈش) يۈزىسىدىن گالنى قىرىش بىلەن ناماز بۇزۇلمايدۇ.

(10) نامازدا ئۈچ قېتىمدىن ئارتۇق بىر يەرلىرىنى قاشلاش ياكى سىلاش.

(12) نامازدا قايسىبىر سەۋەب بىلەن تاھارەتنىڭ بۇزۇلۇشى.

(10) ئەرنىڭ يالغۇز يات ئايال بىلەن بىللە تۇرۇپ ياكى ئۇنىڭغا ئىمام بولۇپ ناماز ئوقۇشى. ئەمما ئەرنىڭ ئۆزىنىڭ ئايالىغا ياكى بىرگە

نىكاھى باغلانمايدىغان ئايال تۇغقانلىرىدىن بىرەرسىگە ئىمام بولۇپ ناماز ئوقۇشى جائىزدۇر.

(11) نامازدا كىشىلەر بىلەن سۆزلەشكەندەك دۇئا قىلىش.

(12) نامازدا ئەۋرەت جايلارنىڭ ئېچىلىپ قېلىشى.

(13) نامازدا ئايەتلەرنى مەنىسى بۇزۇلىدىغان دەرىجىدە خاتا ئوقۇش.

(14) نامازدا ھوشىنى يوقىتىپ قويۇش.

(15) ئاياللارنىڭ ناماز ئۈستىدە ئايلىق ئادىتىنىڭ كېلىشى.

(16) نامازدا پەرز دېيىلگەن ئىشلاردىن بىرەرسىنى قەستەن تەرك ئېتىش. مەسىلەن: سەجدىنى ياكى رۇكۇنى تەرك ئەتكەنگە ئوخشاش.

سەجدە سەھۋى

سوئال: سەجدە سەھۋى دېگەن نېمە؟
جاۋاب: سەجدە سەھۋى ـ نامازدا يۈز بەرگەن خاتالىقنى يۇيۇش ئۈچۈن نامازنىڭ ئاخىرىدا قىلىنىدىغان ئىككى سەجدىدۇر.

سەجدە سەھۋى قىلىشنى كېرەك قىلىدىغان ئەھۋاللار

سوئال: قايسى ۋاقىتتا سەجدە سەھۋى قىلىش ۋاجىپ بولىدۇ؟
جاۋاب: تۆۋەندىكى ئىشلاردا سەجدە سەھۋى قىلىش ۋاجىپ بولىدۇ:

1. نامازنىڭ پەرزلىرىدىن بىرەرسىنى ئۆز ئورنىدىن كېچىكتۈرۈپ قويۇش. مەسىلەن: نامازنىڭ ئاخىرىدىكى ئولتۇرۇشتا

ئولتۇرماستىن سەھۋەنلىكتىن يەنە بىر رەكئەت ئوقۇپ تۇرۇپ كەتكەنگە ئوخشاش.

2. نامازنىڭ ۋاجىپلىرىدىن بىرەرسىنى سەھۋەنلىكتىن تەرك ئېتىش. مەسىلەن: نامازدا فاتىھە سۈرىسى ئوقۇشنى سەھۋەنلىكتىن تەرك ئەتكەنگە ئوخشاش.

3. نامازنىڭ ۋاجىپلىرىدىن بىرەرسىنى ئۆز ئورنىدىن كېچىكتۈرۈش. مەسىلەن: فاتىھە سۈرىسىنى باشقا سۈرىدىن كېيىن ئوقۇغانغا ئوخشاش. ۋاجىپ فاتىھەنى باشقا سۈرىدىن ئاۋۋال ئوقۇش.

4. ئىمامنىڭ ئۈنلۈك قىرائەت قىلىدىغان يەردە مەخپىي، مەخپىي قىرائەت قىلىدىغان يەردە ئۈنلۈك قىلىشىمۇ سەجدە سەھۋىنى كېرەك قىلىدۇ.

سوئال: نامازدىكى ھەر بىر خاتالىق ئۈچۈن سەجدە سەھۋى كېلەمدۇ؟

جاۋاب: بىر نامازدا بىر قانچە قېتىم سەجدە سەھۋىنى كېرەك قىلىدىغان خاتالىقلار يۈز بەرگەن بولسىمۇ، ھەممىسى ئۈچۈن بىر قېتىملا سەجدە سەھۋى قىلىش يېتەرلىكتۇر.

سەجدە سەھۋىنىڭ ۋاقتى ۋە ئۇسۇلى

سوئال: سەجدە سەھۋى قانداق قىلىنىدۇ؟

جاۋاب: نامازنىڭ ئاخىرقى ئولتۇرۇشىدا«ئەتتەھىياتۇ»دۇئاسى ئوقۇلۇپ بولغاندىن كېيىنلا ئوڭ تەرەپكە سالام بېرىپ بولۇپ، ئادەتتىكىدەك ئىككى قېتىم سەجدە قىلىنىدۇ، ئاندىن ئولتۇرۇپ،«ئەتتەھىياتۇ، ئاللاھۇممە سەللى، بارىك، رەببەنا»لارنى ئوقۇپ ئىككى تەرەپكە سالام بېرىلىدۇ.

نامازغا مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر

سوئال: سۇترە دېگەن نېمە؟

جاۋاب: سۇترە ـ ناماز ئوقۇۋاتقان كىشىنىڭ ئالدىدىن ئۆتكۈچىلەرگە قارشى قويۇلىدىغان توسۇق دېمەكتۇر.

سوئال: ناماز ئوقۇۋاتقان كىشىنىڭ ئالدىدىن ئۆتۈش گۇناھمۇ؟

جاۋاب: ناماز ئوقۇۋاتقان كىشىنىڭ ئالدىدىن ئۆتۈش چوڭ گۇناھتۇر. چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھسسالام ئۇنىڭدىن توسقان.

سوئال: ئىبادەتنىڭ قازاسى دېگەن نېمە؟

جاۋاب: ئىبادەتنىڭ قازاسى ـ قايسىبىر سەۋەب بىلەن ۋاقتىدا ئورۇنلىيالمىغان ئىبادەتلەرنى كېيىن ئورۇنلاش دېمەكتۇر. مۇسۇلمان كىشىنىڭ نامازلارنى ۋاقتىدا ئادا قىلىشقا ئەھمىيەت بېرىشى ناھايىتى مۇھىم بولغان بىر دىنىي مەجبۇرىيەتتۇر. ئۆزۈرسىز تۇرۇپ نامازلارنى ۋاقتىدىن كەيىنگە سۇرۇش گۇناھتۇر.

سوئال: نامازلارنى كېچىكتۈرۈشنىڭ ئۆزۈرلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: ئۇيقۇ ياكى ئۇنتۇپ قالغانلىق سەۋەبىدىن ۋاقتىدا ئوقۇيالمىغان نامازلارنىڭ قازاسىنى ئويغانغان ياكى ئېسىگە ئالغان هامان ئوقۇسا قازا قىلغانلىقىنىڭ (كېچىكتۈرگەنلىكىنىڭ) گۇناھى ئەپۇ قىلىنىدۇ. چۈنكى ئۇيقۇ ۋە ئۇنتۇش ئۆزۈرلىرى شەرىئەتتە ئېتىراپ قىلىنغان ئۆزۈرلەردۇر. ئەمما نامازنى قەستەن (يەنى، هۇرۇنلۇق، دۇنيا هەلەكچىلىكى، ناماز ۋاقتىغا ئەھمىيەت بەرمەسلىك سەۋەبىدىن) قازا قىلىپ ئوقۇغان كىشى گۇناھكار بولىدۇ. بىراق ئوقۇغان نامىزى ئادا تاپقان بولىدۇ.

سوئال: نامازنىڭ كەچۈرۈم قىلىنىشىغا تۈرتكە بولغان ئۆزۈرلەر قايسىلار؟

جاۋاب: ئايلىق ئادىتىنى كۆرۈۋاتقان (ھەيزدار) ۋە تۇغۇتنىڭ قېنىدىن پاكلىنىپ بولالمىغان (نىفاسدار) ئاياللاردىن ناماز كەچۈرۈم قىلىنىدۇ. كېيىن قازاسىنىمۇ ئوقۇمايدۇ. شۇنداقلا، ئەمدىلا مۇسۇلمان بولغان كىشىگىمۇ ئۇنىڭ بۇرۇن كاپىرلىق ھالىتىدە ئوقۇمىغان نامازلىرىنىڭ قازاسى يۈكلەنمەيدۇ.

سوئال: قازا نامازلار قانداق ئوقۇلىدۇ؟

جاۋاب: قازا نامازلار مەيلى سەپەر ئۈستىدە بولسۇن، مەيلى مۇقىم (ئۆز يۇرتىدا) بولسۇن، قازاغا قالدۇرۇلغان ۋاقىتتىكى ئۇسۇلى بويىچە ئوقۇلىدۇ. مەسىلەن: سەپەر ئۈستىدە ئوقۇماي قازا قىلغان نامازلارنى مۇقىم ھالىتىدە ئوقۇماقچى بولغان كىشى بۇ نامازلارنى سەپەردىكى ئۇسۇلى بويىچە قەسىر قىلىپ(قىسقارتىپ)، تۆت رەكئەتلىك پەرز نامازلارنى ئىككى رەكئەت قىلىپ ئوقۇيدۇ. ئەگەر مۇقىم ھالىتىدە قازا قىلغان نامازلارنى سەپەردە ئوقۇماقچى بولغاندا تۆت رەكئەت قىلىپ تولۇق ئوقۇيدۇ.

قازا نامازلارنى ئوقۇش تەرتىپى

سوئال: قازا نامازلارنى ئوقۇشنىڭ تەرتىپى قانداق؟

جاۋاب: قازا نامازلارنى ئوقۇشتا، قازانىڭ شۇ ۋاقىتتىكى ناماز ئارىسىدىكى تەرتىپكە رىئايە قىلىنىدۇ. يەنى، ئاۋۋال ئۈستىمىزدىكى قازا نامازلارنى ئوقۇپ بولۇپ، ئاندىن شۇ ۋاقىتنىڭ نامىزىنى ئوقۇشىمىز كېرەك. مەسىلەن: بىراۋ بامدات نامىزىنى ۋاقتىدا ئوقۇيالمىغان بولۇپ، ئۇنىڭ قازاسىنى پېشىن ۋاقتىدا ئوقۇماقچى بولسا، ئاۋۋال بامداتنىڭ

قازاسىنى ئوقۇپ بولۇپ، ئاندىن كېيىن، پېشىن نامىزىنى ئوقۇشى كېرەك (يەنى ۋاجىپتۇر).

سوئال: قازا نامازلارنى ئوقۇش تەرتىپى قايسى ھاللاردا ئەمەلدىن قالىدۇ؟

جاۋاب: تەرتىپ تۆۋەندىكى ئۈچ ھالدا ئەمەلدىن قالىدۇ:

(1) قازا قىلىنغان نامازلارنىڭ سانى(ۋىتىردىن باشقا) ئالتە ۋاختقا يېتىپ قالغان بولسا، يەنى بىر كۈنلۈك بەش ۋاخ نامازنىڭ ھەممىسى يەنە ئەتىنىڭ بىر ۋاخ نامىزى بولۇپ، جەمئىي ئالتە ۋاخ ناماز ياكى ئۇنىڭدىنمۇ كۆپ ناماز قازا بولغان بولسا، تەرتىپ ئەمەلدىن قالىدۇ. بۇ نامازلارنى خالىغان ۋاقىتتا، تەرتىپكە رىئايە قىلماستىن ئوقۇپ ئادا قىلسا بولۇۋېرىدۇ.

(2) ۋاقىتنىڭ تارلىقى يەنى شۇ ۋاقىتتىكى نامازنىڭ ۋاقتى قازا نامازلار بىلەن شۇ ۋاقىتنىڭ نامىزىنى ئوقۇشقا تار كەلسە، مەسىلەن: پېشىن نامىزىنىڭ ئاخىرقى ۋاقتى بولۇپ قېلىپ پېشىندىن ئاۋۋال قازا نامازلارنى ئوقۇپ ئاندىن پېشىن نامىزىنى ئوقۇشقا ۋاقت يېتىشمىگەنلىكتىن، نامازنىڭ ۋاقتى چىقىپ كېتىپ ئوقۇماقچى بولغان پېشىن نامىزىنىمۇ قازا قىلىپ قويۇشتىن قورققان كىشى تەرتىپكە رىئايە قىلماستىن، ئاۋۋال پېشىن، ئاندىن قازا نامازلىرىنى ئوقۇسا بولىدۇ.

(3) ئۇنتۇپ قېلىش يەنى شۇ ۋاقىتتىكى نامازنى ئوقۇيدىغان چاغدا ئۈستىمىزدە قازا ناماز بارلىقىنى ئۇنتۇپ قالغانلىقتىن، ئاۋۋال قازانى ئادا قىلماستىن شۇ ۋاقىتنىڭ نامىزىنى ئوقۇغان بولساق ناماز دۇرۇستتۇر. تەرتىپ ئەمەلدىن قالغان بولىدۇ. قازا نامازنى شۇنىڭدىن كېيىن ئوقۇسىمۇ بولىدۇ.

(4) جامائەت پەرز نامازغا تۇرغان ۋاقىتتا قازا ناماز ئوقۇشقا بولمايدۇ. يەنى جامائەت شۇ ۋاقىتنىڭ پەرزىنى ئوقۇش ئۈچۈن تۇرغان چاغدا، بىز ئۆتىمىزدىكى قازا نامازنى ئوقۇيمەن دەپ مەشغۇل بولماستىن، ئالدى بىلەن ۋاقىتنىڭ پەرزىنى جامائەت بىلەن ئادا قىلىمىز، ئاندىن ئۆتىمىزدىكى قازا نامازنى ئوقۇيمىز.

قاتناش قوراللىرى ئۈستىدە ناماز ئوقۇش مەسلىسى

سوئال: قاتناش قوراللىرى ئۈستىدە بولغاندا نامازنى قانداق ئوقۇش كېرەك؟

جاۋاب: پاراخوت، كېمە، ئايروپىلان، پويىز، ئاپتوموبىل قاتارلىق قاتناش قوراللىرى ئۈستىدە سەپەر قىلغاندا، ئۆزۈرسىز تۇرۇپمۇ ئولتۇرۇپ ناماز ئوقۇش جائىزدۇر. بۇ مەسىلىنىڭ تەپسىلاتى مۇنداق:

(1) پاراخوتتا سەپەر قىلغاندا، نامازلارنى ئۆرە تۇرۇپ ئادەتتىكىدەك ئوقۇش كېرەك. چۈنكى پاراخوتتا باش قېيىش ياكى يىقىلىپ كېتىش خەۋپى بولمايدۇ. چۈنكى پاراخوت ئۆيگە ئوخشاشتۇر.

(2) كېمىدە، كېمە كىچىك بولۇپ، ئۆرە تۇرسا بېشى قېيىش ياكى يىقىلىش ئېهتىمالى بولسا، ئولتۇرۇپ ئوقۇش جائىزدۇر. پەرز، ۋاجىپ، سۈننەت ۋە ھەر قانداق نامازنى ئولتۇرۇپ ئوقۇسا بولىدۇ.

(3) ئايروپىلاندا سەپەر قىلغاندا، ئورۇندۇقتىن چىقىپ بوش جايلاردا ئۆرە تۇرۇپ ناماز ئوقۇشقا (بوش ئورۇن تېپىلمىغانلىقتىن) ئىمكانىيەت بولمىغان ياكى ئۆرە تۇرسا بېشى قايىدىغان شارائىتلاردا، ئولتۇرۇپ ئىشارەت بىلەن ناماز ئوقۇش جائىزدۇر.

(4) ماشىنىدا سەپەر قىلغاندا، ئۆرە تۇرۇپ ئوقۇش ھەقىقەتەن

ئىمكانسىز بولغانلىقتىن، ئەگەر نامازنى كېچىكتۈرسە ئۇنىڭ ۋاقتى چىقىپ كېتىش ئېھتىمالى بولغان شارائىتلاردا، ئولتۇرۇپ ئىشارەت بىلەن ماشىنىنىڭ يۆنىلىشىگە قاراپ ئوقۇش جائىزدۇر. بۇ ۋاقىتتا قىبلىگە قاراش شەرت ئەمەس.

(5) پەرز، ۋاجىپ ۋە تەكىتلىك سۈننەت بولغان نامازلاردىن باشقا نەپلىگە ئوخشاش نامازلارنى ئۆزۈرسىز ھالدىمۇ، قايسىبىر ۋاقىتتا ئولتۇرۇپ ياكى ئىشارەت بىلەن ئوقۇش جائىزدۇر. بىراق ساۋاب جەھەتتە پەرقلىق بولىدۇ يەنى ئۆزۈرسىز بولسا ئۇنىڭ ساۋابى ئازراق بولىدۇ.

جامائەت نامىزى

سوئال: جامائەت نامىزى دېگەن قانداق ناماز؟

جاۋاب: جامائەت نامىزى ـ پەرز، ۋاجىپ ۋە تەراۋىھ نامازلىرىنى ئىمامنىڭ ئارقىسىدا تۇرۇپ ئادا قىلىش دېمەكتۇر.

سوئال: جامائەت نامىزىنىڭ ھۆكمى نېمە؟

جاۋاب: جامائەت بىلەن ناماز ئوقۇش ئەرلەر ئۈچۈن تەكىتلىك سۈننەتتۇر. جامائەت بىلەن ئوقۇغان نامازنىڭ ساۋابى ئۆز ئالدىغا يالغۇز ئوقۇغان نامازدىن 27 ھەسسە ئارتۇق بولىدىغانلىقىنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بايان قىلغان.

سوئال: ئاياللارنىڭمۇ جامائەت بىلەن ناماز ئوقۇشى دۇرۇسمۇ؟

جاۋاب: ئاياللارنىڭمۇ جامائەت بىلەن ناماز ئوقۇشى جائىز بولۇپلا قالماستىن، بەلكى تولىمۇ ياخشىدۇر. ئۇلارمۇ جامائەت بىلەن ناماز ئوقۇغاندا ئەرلەرنىڭ ئېرىشكەن ساۋابىغا ئوخشاش ساۋابقا ئېرىشىدۇ.

سوئال: جامائەت بولۇشنىڭ ئەڭ ئاز سانى قانچە؟

جاۋاب: جامائەتنىڭ ئەڭ ئاز سانى ئىككى بولۇپ، بىرى ئىمام يەنە بىرى ئىمامغا ئىقتىدا قىلغان كىشىدۇر. يەنى باشقا كۆپ جامائەت بولمىغان يەردە، ئىككى ئادەمنىڭ بىرى يەنە بىرىگە ئىمام بولۇپ ناماز ئوقۇسا، ئۇلار جامائەت بىلەن ناماز ئوقۇغاننىڭ ساۋابىنى تاپىدۇ. قانچە كۆپ جامائەت بىلەن ئوقۇغان نامازنىڭ ساۋابى شۇنچىلىك كۆپ بولىدۇ.

سوئال: قانداق كىشى جامائەتكە يېتىشكەن بولىدۇ؟

جاۋاب: ئىمام بىرىنچى سالامنى بېرىشتىن بۇرۇن جامائەتكە يېتىشىپ نامازغا قوشۇلغان كىشى ـــ گەرچە باشتىن ئىمام بىلەن بىرگە بولالمىغان بولسىمۇ ـــ جامائەتكە ئۈلگۈرگەن ۋە جامائەت بىلەن بىرلىكتە ناماز ئوقۇغاننىڭ ساۋابىنى تاپىدۇ.

بىراق مۇنداق كىشى جامائەت بىلەن ئوقۇيالمىغان رەكئەتلەرنى ئىمام سالام بەرگەندىن كېيىن، ئورنىدىن تۇرۇپ، ئۆز ئالدىغا ئوقۇپ تاماملايدۇ.

سوئال: قانداق كىشى رەكئەتكە ئۈلگۈرگەن بولىدۇ؟

جاۋاب: ئىمام رۇكۇدىن بېشىنى كۆتۈرۈشتىن بۇرۇن نامازغا باشلاپ رۇكۇغا ئۈلگۈرەلىگەن ئادەم شۇ رەكئەتكە ئۈلگۈرگەن بولىدۇ. بۇ كىشىدىن شۇ رەكئەتنىڭ قىرائىتى ساقىت بولىدۇ.

جۈمە نامىزى

سوئال: جۈمە نامىزى قانداق ناماز؟

جاۋاب: جۈمە نامىزى ـ ھەپتىنىڭ جۈمە كۈنىدە پېشىن ۋاقتىدا جامائەت بولۇپ ئوقۇلىدىغان ناماز بولۇپ، كىشىلەر بىر يەرگە توپلىنىپ ئوقۇلىدىغان ناماز بولغانلىقى ئېتىبارى بىلەن«جۈمە» ئەسلىسى «جۇمۇئە» يەنى (توپلىنىش، جەم بولۇش) دەپ ئاتالغان.

سوئال: جۈمە نامىزىنىڭ ھۆكمى نېمە؟

جاۋاب: جۈمە نامىزىنى جامائەت بىلەن ئوقۇش پەرز ئەيىندۇر. ئۇنى ئۆزۈرسىز تۇرۇپ ئادا قىلمىغان كىشى گۇناھكار بولىدۇ.

سوئال: جۈمە نامىزى پەرز بولىدىغان كىشىلەر كىملەر؟

جاۋاب: جۈمە نامىزى تۆۋەندىكى 7 شەرت ھازىر بولغان كىشىگە پەرزدۇر:

(1) ئەر بولۇش. ئاياللارغا جۈمە نامىزى پەرز ئەمەس. ئەمما ئوقۇسا ساۋابقا ئېرىشىدۇ. ئۇلاردىن شۇ كۈننىڭ پېشىن نامىزى ساقىت بولىدۇ.

(2) ھۆر بولۇش. ئەسىر ياكى سولاقتا بولغانلارغا جۈمە پەرز ئەمەس.

(3) سەپەر ئۈستىدە بولماسلىق. يولۇچىلارغا جۈمە پەرز ئەمەس.

(4) ئەما (كور) بولماسلىق. كورلارغا جۈمە پەرز ئەمەس.

(5) مېيىپ بولماسلىق. جىسمانىي مېيىپ كىشىلەرگە جۈمە پەرز ئەمەس.

(6) ئېغىر كېسەل بولماسلىق. ماڭالمايدىغان ئېغىر بىمارلارغا جۈمە پەرز ئەمەس.

(7) كۆڭلىدە دۈشمەن ۋەھىمىسى بولماسلىق. جۇمەگە بارسا ھاياتى تەھدىتكە ئۇچراش ئېھتىمالى بار كىشىلەرگە جۇمە پەرز ئەمەس.

جۇمە نامىزى ئوقۇغان كىشىلەردىن شۇكۈننىڭ پېشىن نامىزى ساقىت بولىدۇ. ھەققىدە جۇمە نامىزى پەرز بولمىغانلارمۇ ئەگەر جۇمە نامىزىنى ئوقۇسا ئەلۋەتتە ساۋابقا ئېرىشىدۇ.

سوئال: جۇمە نامىزىنىڭ پەرزلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: جۇمە نامىزىنىڭ پەرزى ئىككى بولۇپ، بىرى، جۇمەنىڭ ئىككى رەكئەت پەرزىنى جامائەت بىلەن ئوقۇش، ئىككىنچىسى، جۇمەنىڭ خۇتبىنى ئاڭلاش.

سوئال: خۇتبە دېگەن نېمە؟

جاۋاب: خۇتبە ـ ئاللاھ تائالانى ياد ئېتىش، ئۇنىڭغا ھەمدۇسانا(مەدھىيە) ئېيتىش ۋە جامائەتكە ۋەز ـ نەسىھەت قىلىش دېمەكتۇر. خۇتبىنى ئەرەبچە ئوقۇشقا بولغىنىدەك، ھەر مىللەت ئۆز تىلىدا ئوقۇسىمۇ بولىدۇ.

يولۇچىلار نامىزى

سوئال: يولۇچى نامىزى دېگەن قايسى ناماز؟

جاۋاب: يولۇچى نامىزى ـ بەش ۋاخ نامازلارنىڭ پەرزلىرىنى قەسىر قىلىپ (4 رەكئەتنى ئىككى رەكئەتكە قىسقارتىپ) ئوقۇش دېگەنلىكتۇر.

سوئال: شەرىئەتتە قانداق كىشى يولۇچى ھېسابلىنىدۇ؟

جاۋاب: شەرىئەتتە يولۇچىلىق بەلگىلىك بىر مۇساپىگە بېرىشنى كۆرسىتىدۇ. 15 كۈندىن ئاز تۇرۇش نىيىتى بىلەن 85 كىلومېتىرلىق ياكى ئۇنىڭدىن كۆپرەك بىر مۇساپىنى نىيەت قىلىپ يولغا چىققان كىشى يۇرتىنىڭ ئاخىرقى مەنزىللىرىدىن ئايرىلغاندىن باشلاپ يولۇچى ھېسابلىنىدۇ. 85 كىلومېتىرلىق بۇ مۇساپىنى مەيلى ئايروپىلان بىلەن، مەيلى پويىز بىلەن، مەيلى باشقا قاتناش قوراللىرى بىلەن، مەيلى پىيادە باسسۇن، ھەرھالەتتە بۇ سەپەر يولۇچىلىق ھېسابلىنىدۇ.

يولۇچىلارغا ئائىت ھۆكۈملەر

سوئال: يولۇچىلارغا ئائىت ھۆكۈملەر قايسىلار؟

جاۋاب: يولۇچىلارغا ئائىت ھۆكۈملەر تۆۋەندىكىلەر:

(1) يولۇچىلار تۆت رەكئەتلىك پەرز نامازلارنى قەسىر قىلىپ (ئىككى رەكئەتكە قىسقارتىپ) ئوقۇيدۇ. ئەمما ئىككى رەكئەتلىك، ئۈچ رەكئەتلىك پەرزلەر ۋە تۆت رەكئەتلىك سۈننەتلەر قىسقارتىلمايدۇ، بەلكى تولۇق ئوقۇلىدۇ.

(2) ۋاقىت تار كەلسە، يولۇچىلارنىڭ سۈننەت نامازلارنى ئوقۇماسلىقىمۇ، ئۇلارغا بېرىلگەن ئوڭايلىقلاردىندۇر.

(3) يولۇچىلار ئىككى نامازنى جەمئىي قىلىپ بىر ۋاقىتتا ئوقۇسا بولىدۇ.

(4) يولۇچىلار رامىزاندا خالىسا روزا تۇتىدۇ، خالىسا تۇتمايدۇ. يولۇچىلىقى تاماملانغاندىن كېيىن قازاسىنى تۇتىدۇ. ئەمما رامىزاندا قىيىنىلىپ قالمىسا تۇتقىنى ئەۋزەلدۇر.

(5) يولۇچىلىق مۇددىتى — كىشى ئۆز مەھەللىسىنىڭ ئاخىرقى مەنزىلىدىن ئايرىلغاندىن باشلاپ تاكى ئۆز يۇرتىغا قايتىپ كەلگەنگە قەدەردۇر. ئۆز يۇرتىغا ياكى تۇغۇلغان يۇرتى بولمىسىمۇ، ئولتۇراقلىشىپ قالغان يەردىكى ئائىلىسىگە قايتىپ كېلىشى بىلەن، ئۇنىڭ يولۇچىلىق مۇددىتى تۈگىگەن بولىدۇ ۋە نامازلارنى قەسىر قىلماستىن تولۇق ئوقۇشقا باشلايدۇ.

(6) سەپەردە نامازنى قازا قىلغان كىشى يۇرتىغا قايتقاندىن كېيىن، ئۇنى سەپەردىكى بويىچە قەسىر قىلىپ ئوقۇيدۇ. مۇقىملىق ھالىتىدە قازا قىلغان نامازلارنى سەپەردە ئادا قىلماقچى بولسا تولۇق ئوقۇيدۇ. شۇنىڭدەك، ئولتۇراقلىشىپ قالغان يۇرتتىن تۇغۇلغان يۇرتىدىكى ئائىلىسىنى زىيارەت قىلىش ئۈچۈن بارغان كىشىمۇ نامازلارنى قەسىر قىلماستىن تولۇق ئوقۇيدۇ.

(7) يولۇچى يولۇچى بولمىغان ئىمامغا ئىقتىدا قىلىپ ناماز ئوقۇسا، تۆت رەكئەتنى تولۇق ئوقۇيدۇ. ئارتۇق ئوقۇغان كېيىنكى ئىككى رەكئەت ناماز نەپلە نامىزى بولۇپ قوبۇل قىلىنىدۇ.

(8) يولۇچى يولۇچى بولمىغانلارغا ئىمام بولۇپ ناماز ئوقۇماقچى بولسا، نامازغا تۇرۇشتىن ئاۋۋال جامائەتلەرگە ئۆزىنىڭ يولۇچى ئىكەنلىكىنى بىلدۈرۈپ قويۇشى ياكى سالامدىن كېيىن« مەن

يولۇچىمەن، نامىزىڭلارنى تولۇقلاڭلار»دەپ قويۇشى ياخشىدۇر. يولۇچى ئىمام ئىككى رەكئەتتىن كېيىن سالام بەرگەندە، يولۇچى بولمىغان جامائەت سالام بەرمەستىن ئورنىدىن تۇرۇپ، قالغان ئىككى رەكئەتنى ئۆز ـ ئالدىغا تاماملاپ ئاندىن سالام بېرىدۇ.

(9) يولۇچى بىرەر ۋاخ نامازنىڭ ۋاقتى كىرىپ بولغاندىن كېيىن، سەپەرگە ئاتلىنىپ، بۇ نامازنى يول ئۈستىدە ئوقۇماقچى بولسا، قەسىر قىلماستىن، تۆت رەكئەت قىلىپ تولۇق ئوقۇيدۇ. چۈنكى بۇ ناماز ئۇنىڭ مۇقىملىق ھالىتىدە ئۇنىڭ زىممىسىگە تۆت رەكئەت بولۇپ بەلگىلىنىپ بولغان بولىدۇ.

ھېيت نامازلىرى

سوئال: ھېيت نامازلىرى قايسى نامازلار؟

جاۋاب: ھېيت سۆزىنىڭ لۇغەتتىكى مەنىسى: قايتىش ۋە قايتىلىنىش دېگەنلىك بولۇپ، شەرىئەت ئىستىلاھىدا ـ ئاللاھ تائالانىڭ بەندىلىرىگە ھەر يىلى بايرام خۇشاللىقىنى قايتىلاپ بېرىشى دېمەكتۇر. بىر يىل ئىچىدە مۇسۇلمانلار ئۈچۈن ئىككى ھېيت بولۇپ، بىرى روزا ھېيتى، يەنە بىرى قۇربان ھېيتىدۇر. ھەر ئىككى ھېيتتا ئىككى رەكئەت ھېيت نامىزى ئوقۇش ۋاجىپتۇر.

سوئال: ھېيت نامازلىرى كىملەرگە ۋاجىپ بولىدۇ؟

جاۋاب: ئىككى ھېيت نامازلىرىنى ئوقۇش جۈمە نامىزىنى ئوقۇشى پەرز بولغان كىشىلەر ئۈچۈن ۋاجىپتۇر.

ھېيت نامازلىرىغا بېرىشتىكى سۈننەت ئەمەللەر

سوئال: ھېيت نامازلىرىغا بېرىشتا سۈننەت بولغان ئىشلار قايسىلار؟

جاۋاب: ھېيت نامازلىرىغا بېرىشتا سۈننەت بولغان ئىشلار مۇنۇلار:

(1) روزا ھېيت نامىزىغا بېرىشتىن بۇرۇن بىر نەرسە يېيىش.

(2) قۇربان ھېيت نامىزىغا بېرىشتىن بۇرۇن يېمەسلىك.

(3) ھەر ئىككى ھېيت نامىزىغا يۇيۇنۇپ، پاكىز كىيىنىپ بېرىش.

(4) ھەر ئىككى ھېيتتا سەدىقىنى كۆپ بېرىش.

(5) ھەر ئىككى ھېيت نامىزىغا بېرىشتا، يولدا تەكبىر ئېيتىپ بېرىش.

تەشرىق تەكبىرلىرى

سوئال: تەشرىق تەكبىرلىرى دېگەن نېمە؟

جاۋاب: تەشرىق تەكبىرلىرى ـ قۇربان ھېيتنىڭ ھارپا (ئەتە ھېيت دېگەن) كۈنى بامدات نامىزىدىن باشلاپ ھېيتنىڭ 4 ـ كۈنى ئەسىر نامىزىغىچىلىك جەمئىي 23 ۋاخ نامازنىڭ پەرزىدىن كېيىن ئوقۇلىدىغان تەكبىرلەردۇر. بۇ تەكبىرلەرنى ھەر بىر پەرز نامازدىن كېيىن، مەيلى يالغۇز بولسۇن، مەيلى جامائەت بىلەن بولسۇن، مەيلى يولۇچى بولسۇن، مەيلى مۇقىم بولسۇن ھەر قانداق مۇسۇلماننىڭ ئوقۇشى ۋاجىپتۇر.

سوئال: تەشرىق تەكبىرلىرى قانداق ئوقۇلىدۇ؟

جاۋاب: تەشرىق تەكبىرلىرى تۆۋەندىكىدەك ئوقۇلىدۇ:

﴿اَللَّهُ أَكْبَرُ، اَللَّهُ أَكْبَرُ، لَا إِلٰهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ، اَللَّهُ أَكْبَرُ وَلِلَّهِ الْحَمْدُ﴾

ئوقۇلىشى:« ئاللاھۇ ئەكبەر، ئاللاھۇ ئەكبەر، لائىلاھە ئىللەللاھۇ ۋەللاھۇ ئەكبەر، ئاللاھۇ ئەكبەر ۋە لىللاھىل ھەمدۇ»

سوئال: تەشرىق تەكبىرلىرىنى ئېيتىشنى ئۇنتۇپ قالغان ئادەم قانداق قىلىدۇ؟

جاۋاب: تەشرىق تەكبىرلىرىنى ئېيتىشنى ئۇنتۇپ قالغان ئادەمگە ئۇنىڭ قازاسى كەلمەيدۇ ۋە ئۇنىڭدىن ساقىت بولىدۇ.

تەراۋىھ نامىزى

سوئال: تەراۋىھ نامىزى دېگەن قانداق ناماز؟

جاۋاب: تەراۋىھ نامىزى - رامىزان ئېيىدا خۇپتەن نامىزىدىن كېيىن ئوقۇلىدىغان مەخسۇس نامازدۇر.

سوئال: تەراۋىھ نامىزى قانچە رەكئەت؟

جاۋاب: تەراۋىھ نامىزى8 رەكئەتتىن20 رەكئەتكىچە ئوقۇلىدۇ.

سوئال: تەراۋىھ نامىزى قانداق ئوقۇلىدۇ؟

جاۋاب: تەراۋىھ نامىزىنى ئىككى رەكئەتتە بىر سالام بېرىپ، تۆت رەكئەتتە بىر سالام بېرىپمۇ ئوقۇش مۇمكىن. تەراۋىھ نامىزىنى ئىككى رەكئەتلىكتىن قىلىپ ئوقۇماقچى بولغاندا، ئۇ خۇددى بامدات نامىزىنىڭ پەرزىنى ئوقۇغاندەك ئوقۇلىدۇ. ئەمما تۆت رەكئەتلىكتىن قىلىپ ئوقۇماقچى بولغاندا، خۇددى خۇپتەن نامىزىنىڭ تۆت رەكئەت پەرزىنى ئوقۇغاندەك ئوقۇلىدۇ. ئوخشىمايدىغان يېرى تۆت رەكئەتنىڭ ھەممىسىدە قىرائەت(فاتىھە سۈرىسىدىن كېيىن قۇرئان) بولىدۇ ۋە ھەممىسى ئۈنلۈك ئوقۇلىدۇ.

سوئال: تەراۋىھ نامىزىدا قۇرئاننى خەتمە قىلىش شەرتمۇ؟

جاۋاب: بىر ئايلىق تەراۋىھ نامىزىدا قۇرئان كەرىمنى خەتمە قىلىش شەرت ئەمەس، ئەمما مۇنداق قىلىش ساۋابى ئەڭ كۆپ بولىدىغان سۈننەت ئەمەللىرىدىن سانىلىدۇ.

سوئال: تەراۋىھ نامىزى ئوقۇشنىڭ ھۆكۈمى نېمە؟

جاۋاب: رامىزان ئېيىدا بىر ئاي تەراۋىھ نامىزى ئوقۇش تەكىتلىك سۈننەتتۇر.

سوئال: تەراۋىھ نامىزىنى جامائەت بىلەن ئوقۇش شەرتمۇ؟

جاۋاب: تەراۋىھ نامىزىنى يالغۇز ئوقۇسىمۇ ئادا تاپىدۇ. ئەمما ئۇنى جامائەت بىلەن ئوقۇش سۈننەتى كىفايەدۇر، يەنى بىر تۈركۈم كىشىلەرنىڭ جامائەت بولۇپ ئادا قىلىشى بىلەن باشقىلاردىن ساقىت بولىدىغان سۈننەتتۇر. ناۋادا بىرەر مەھەللىدە تەراۋىھ نامىزىنى ھېچكىم جامائەت بولۇپ ئوقۇمىسا، شۇ مەھەللىدىكى مۇسۇلمانلارنىڭ ھەممىسى گۇناھكار بولىدۇ.

زاكات ۋە ئۇنىڭ ئەھكاملىرى

سوئال: زاكاتنىڭ مەنىسى نېمە؟

جاۋاب: زاكات ـ لۇغەتتە پاكلاش ۋە ئۆستۈرۈش دېگەن مەنىلەرنى ئىپادىلەيدۇ. ئەمما ئۇنىڭ ئىسلامدىكى مەنىسى: مەخسۇس شەرتلەرگە ئاساسەن، مۇئەييەن مىقداردىكى مالنى ھەقلىق بولغان شەخسلەرگە بېرىش دېگەنلىكتۇر.

سوئال: زاكات قانداق ئىبادەت؟

جاۋاب: زاكات ـ زاكات بېرىشى پەرز بولغانلاردىن ئېلىپ جەمئىيەتتىكى ئېھتىياج ئىگىلىرىگە بېرىلىدىغان ئىقتىسادىي ئىبادەتتۇر.

زاكات پەرز بولىدىغان كىشىلەر ۋە زاكات ئۆلچىمى

سوئال: قانداق كىشىلەرگە زاكات پەرز بولىدۇ؟

جاۋاب: زاكات تۆۋەندىكى شەرتلەرگە توشقان كىشىلەرگە پەرز بولىدۇ:

(1) مۇسۇلمان بولۇشى.

(2) بالاغەتكە يەتكەن بولۇشى.

(3) ئەقىل- ھوشى جايىدا بولۇشى.

(4) پۇل ـ مېلى زاكات بېرىش مىقدارىغا يەتكەن بولۇشى.

(5) پۇل- مالغا ئىگە بولغىنىغا بىر يىل توشۇشى.

(6) قەرزدار بولماسلىقى. (ئەگەر ئۆزىنىڭ زاكات كەلگۈدەك پۇلى بار

تۇرۇپ، تىجارەت قىلىش مەقسىتى بىلەن قەرز ئالغان بولسا، ئۇ قەرزدار ھېسابلانمايدۇ، ئۇنىڭ ئۆزىنىڭ ئىگىدارچىلىقىدىكى پۇلىدىن زاكات بېرىدۇ).

سوئال: پۇل - مالنىڭ زاكات مىقدارىغا يېتىش ئۆلچىمى نېمە؟

جاۋاب: پۇل - مالنىڭ زاكات بېرىش مىقدارىغا يېتىش ئۆلچىمى 85 گرام ئالتۇن ياكى ئۇنىڭ خەلق پۇلىدىكى قىممىتىدۇر، يەنى بىراۋ ئۆزىنىڭ ۋە ئائىلىسىنىڭ ئېھتىياجلىرىدىن تاشقىرى ئەڭ ئاز دېگەندە 85 گرام ئالتۇن كەلگۈدەك پۇل - مالغا ئىگە بولغان بولسا، ئۇ كىشىنىڭ زاكات ئايرىشى پەرزدۇر. چۈنكى مۇنداق كىشى شەرىئەتتە باي ھېسابلىنىدۇ.

زاكات كېلىدىغان ماللار

سوئال: زاكات كېلىدىغان ماللار قايسىلار؟

جاۋاب: زاكات كېلىدىغان ماللار تۆۋەندىكىلەر:

(1) نەق پۇل.

(2) تىجارەتماللىرى.

(3) ئاشلىق، مېۋە ۋە كۆكتاتلار

(4) چارۋا ماللىرى

(5) يەر ئاستى بايلىقلىرى

(6) دېڭىز بايلىقلىرى

(7) شىركەت ھەسسىدارلىقى.

نەق پۇلنىڭ زاكىتى

سوئال: نەق پۇلدىن قانچىلىك زاكات بېرىلىدۇ؟

جاۋاب: ئالتۇن، كۈمۈش، يۈەن، تەڭگە، سوم، رىيال، دوللار ۋە باشقىمۇ خەلق پۇللىرى قاتارلىق نەق پۇلنىڭ زاكات مىقدارى 2.5% (يۈزدىن ئىككى يېرىم پىرسەنت يەنى 40تىن بىر) دۇر. يەنى نورمال ئائىلە ئېھتىياجىنىڭ سىرتىدا 21 كاراتلىق ئالتۇندىن 85 گرام ئالتۇن ياكى 595 گرام كۈمۈش ياكى بۇنىڭ قىممىتىگە تەڭ كەلگۈدەك نەق پۇلى بولغان كىشىنىڭ ئومۇمىي نەق پۇلىدىن % 2.5 نى زاكاتقا بېرىشى پەرزدۇر.

تىجارەت ماللىرىنىڭ زاكىتى

سوئال: تىجارەت ماللىرى دېگەن قانداق مال؟

جاۋاب: تىجارەت ماللىرى- تىجارەت ۋە باشقا ھالال يوللار بىلەن ئۆستۈرۈش ئۈچۈن تەييارلانغان ماللار دېمەكتۇر.

سوئال: تىجارەت ماللىرىدىن قانچىلىك زاكات بېرىلىدۇ؟

جاۋاب: تىجارەت ماللىرىنى نەق پۇلغا سۇندۇرۇپ، ئومۇمىي پۇل مىقدارىدىن 2.5% ى زاكاتقا بېرىلىدۇ.

چارۋا ماللىرىنىڭ زاكىتى

سوئال: چارۋا ماللىرى قايسى ماللار؟

جاۋاب: چاۋار ماللىرىدىن تۆگە، ئات، كالا، قوي ۋە ئۆچكە قاتارلىق گۆشى يېيىلىدىغان ھايۋانلار كۆزدە تۇتۇلىدۇ.

سوئال: چارۋا ماللىرىغا زاكات كېلىشىنىڭ شەرتى نېمە؟

جاۋاب: تۆۋەندىكى 3 شەرت بىلەن چارۋا ماللىرىغا زاكات كېلىدۇ.

(1) يىلنىڭ ھەممىسىدە ياكى كۆپرەكىدە قويۇپ بېرىپ بېقىلغان بولۇشى.

(2) ئىگىسىنىڭ مۈلكىگە ئۆتكىنىگە بىر يىل توشقان بولۇشى.

(3) زاكاتنىڭ پەرز بولۇشى ئۈچۈن بەلگىلەنگەن ئۆلچەمگە يەتكەن بولۇشى.

سوئال: چارۋا ماللىرىنىڭ زاكات ئۆلچىمى قايسى؟

جاۋاب: سانى بەشكە يەتمىگەن تۆگىگە زاكات كەلمەيدۇ. تۆگىنىڭ سانى بەشكە يەتكەندە، ئۇنىڭدىن بىر قوي، ئونغا يەتكەندە ئىككى قوي زاكات بېرىلىدۇ. بەشتىن يىگىرمىگىچە ھەر بىر بەش تۆگە ئۈچۈن بىردىن قوي زاكات بېرىلىدۇ. تۆگىنىڭ سانى 25 تىن ئاشقاندىن كېيىن ئەھۋال باشقىچە بولىدۇ.

كالىنىڭ سانى 30 غا يەتمىگىچىلىك زاكات كەلمەيدۇ. كالا سانى 30غا يەتسە، ئۇلاردىن 2 ياشلىق كالىدىن بىر كالا زاكات بېرىلىدۇ.

سانى40قا يەتمىگەن قويلارغا زاكات كەلمەيدۇ. قويلارنىڭ سانى 40 قا يەتسە، بىر قوي زاكات بېرىلىدۇ. 40 تىن 120 گىچىلىك ئەھۋال شۇنداق بولىدۇ.

سوئال: ئۆيدە بېقىلغان ياكى بوداپ سېتىش ئۈچۈن تۇتۇلغان چارۋا ماللىرىنىڭ زاكىتى قانداق بولىدۇ؟

جاۋاب: مۇنداق چارۋا ماللىرىنىڭ زاكىتى نەق پۇل ھېسابىدا بېرىلىدۇ. يەنى ماللارنى نەق پۇلغا سۇندۇرۇپ، ئۇنىڭدىن %2.5 ى زاكاتقا بېرىلىدۇ.

ئاشلىق ۋە زىرائەتلەرنىڭ زاكىتى

سوئال: ئاشلىق، مېۋە ۋە كۆكتاتلاردىن قانداق زاكات بېرىلىدۇ؟

جاۋاب: ئاشلىق، مېۋە ۋە كۆكتاتلار يامغۇر سۈيى بىلەنلا سۇغۇرۇلۇپ يېتىشكەن بولسا، ئۇنىڭدىن %10ى، ئەگەر ئادەم كۈچى بىلەن سۇغۇرۇلغان بولسا، ئۇنىڭدىن %5ى، ئەگەر ھەم يامغۇر سۈيى، ھەم ئادەم كۈچى ھەر ئىككىلىسى بىلەن سۇغۇرۇلغان بولسا، ئۇنىڭدىن %7.5ى زاكات بېرىلىدۇ.

يەر ئاستى بايلىقلىرىنىڭ زاكىتى

سوئال: يەر ئاستى بايلىقلىرىدىن قانچىلىك زاكات بېرىلىدۇ؟

جاۋاب: ئالتۇن، كۈمۈش، مىس، تۆمۈر، ياقۇت، مارجان، قاشتېشى، مەرۋايىت ۋە قىممەتلىك تاش ۋە نېفىتكە ئوخشىغان يەر ئاستى بايلىقلىرىدىن ـ ئۆزىنىڭ ئىگىدارچىلىقى ئاستىدىكى جايدىن تېپىلمىغان بولۇشى شەرتى بىلەن ـ %20ى (بەشتىن بىرى) زاكات بېرىلىدۇ.

سوئال: ئۆزىنىڭ ئىگىدارچىلىقىدىكى يەردىن تېپىلغان يەر ئاستى بايلىقنىڭ زاكات مىقدارى قانچىلىك؟

جاۋاب: بىراۋ ئۆز ھويلىسىدىن ياكى ئۆزىگە ئائىت بولغان جايدىن بايلىق تاپقان ياكى قازغان بولسا، ئۇنىڭدىن ھامان زاكات بېرىش كېرەك ئەمەس. چۈنكى زېمىن ئۇنىڭ ئۆزىگە ئائىت بولغانلىقتىن ئۇنىڭدىن چىققان بايلىقلارمۇ ئۆزىنىڭ مۈلكى ھېسابلىنىدۇ. بۇ بايلىققا ئىگە بولغىنىدىن تولۇق بىر يىل ئۆتكەنىدىن كېيىن، نەق پۇل زاكىتىنىڭ مىقدارى بويىچە، %2.5 نى زاكاتقا بېرىدۇ.

سوئال: دېڭىز بايلىقلىرىدىن قانچىلىك زاكات بېرىلىدۇ؟

جاۋاب: دېڭىزدىن بېلىق ۋە باشقىلارغا ئوخشاش دېڭىز ھايۋانلىرىنى تۇتۇپ سېتىشنى كەسىپ قىلغان كىشىلەر بۇ كەسىپ بىلەن تاپقان پۇللىرى زاكات بېرىش مىقدارىغا يەتسە، ئۇنىڭدىن %2.5 نى زاكات بېرىدۇ.

شىركەت ھەسسىدارلىقىنىڭ زاكىتى

سوئال: شىركەت ھەسسىدارلىقىدىن قانچىلىك زاكات بېرىلىدۇ؟

جاۋاب: ھەر قانداق بىر شىركەتكە ھەسسىدار بولۇپ ئۇنىڭغا پاي سالغان كىشىنىڭ يىل ئاخىرىدىكى نەق پۇلىنىڭ ھېسابى بويىچە %2.5 زاكات بېرىشى پەرزدۇر.

زاكات كەلمەيدىغا نەرسىلەر

سوئال: زاكات كەلمەيدىغان نەرسىلەر قايسىلار؟

جاۋاب: تۆۋەندىكى نەرسىلەرگە زاكات كەلمەيدۇ:

(1) ئۆزى ئولتۇرۇۋاتقان ئۆيلەر.

(2) ئىشلىتىۋاتقان ئۆي ئەشيالىرى.

(3) كىيىلگەن كىيىم ـ كېچەكلەر.

(4) ئائىلىنىڭ يېيىش ئۈچۈن توپلىغان ئوزۇقلىرى.

(5) ئىشلىتىۋاتقان ماشىنىلار.

(6) كىشىنىڭ ئۆز كەسپى ئۈچۈن كېرەكلىك سايمانلار، ئەسۋابلار ۋە ئەشيالار.

(7) زىنىنەت ئۈچۈن ۋە ئاياللارنىڭ ئېھتىياجى ئۈچۈن تۇتۇپ ئىشلىتىپ تۇرغان ھەر قانداق نەرسىلەرگە زاكات كەلمەيدۇ. ئەمما نەق پۇل ئورنىدا ساقلانغان ئالتۇن، كۈمۈشكە، قاشتېشىغا ۋە شۇنداقلا پۇلغا يارايدىغان، ئېھتىياج سىرتىدىكى ھەرقانداق نەرسىگە زاكات كېلىدۇ.

زاكات بېرىشنىڭ ۋاقتى

سوئال: زاكات قاچان بېرىلىدۇ؟

جاۋاب: ئائىلىنىڭ نورمال ئېھتىياجىدىن تاشقىرى زاكات بېرىش مىقدارىغا يەتكەن پۇل- مالغا ئىگە بولغان كىشىنىڭ ئۇنىڭغا ئىگە بولغىنىغا تولۇق بىر يىل تولۇشى بىلەن ئۇنىڭ زاكىتىنى كېچىكتۈرمەستىن ھامان ئادا قىلىشى پەرزدۇر.

زاكات بېرىلىدىغانلار

سوئال: زاكات كىملەرگە بېرىلىدۇ؟

جاۋاب: زاكات تۆۋەندىكى كىشىلەرگە بېرىلىدۇ:

(1) پېقىرلار(كەمبەغەللەر) غا،

(2) مىسكىنلەر (ھېچ نەرسىسى يوق كىشىلەر) گە،

(3) قەرزدارلارغا،

(4) ئاللاھنىڭ يولىدىكى مۇجاھىدلارغا، ئىلىم تەھسىل قىلىۋاتقانلارغا ۋە ئاللاھنىڭ دىنىغا خىزمەت قىلىش يولىغا،

(5) يولدا قالغان پۇلسىز مۇساپىرلارغا،

(6) زاكات توپلاشقا مەسئۇل بولغان زاكات خادىملىرىغا،

(7) كۆڭـۈللىرىنى ئىسـلامغا مايىـل قىلىـش كـۆزدە تۇتۇلغانلارغـا بېرىلىدۇ.

زاكات بېرىلمەيدىغانلار

سوئال: زاكات كىملەرگە بېرىلمەيدۇ؟

جاۋاب: زاكات تۆۋەندىكى بەش خىل كىشىگە بېرىلمەيدۇ:

(1) بايلارغا،

(2) كۇپپارلارغا،

(3) ئاتا- ئانىغا، بوۋا- مومىغا،

(4) بالىلىرىغا، نەۋرە - چەۋرىلىرىگە،

(5) ئەر - ئاياللارنىڭ بىـر ـ بىـرىگە زاكـات بېرىشـى دۇرۇس ئەمەس، بەرگەندىمۇ ئادا تاپمايدۇ.

روزا ۋە ئۈنىڭ ئەھكاملىرى

سوئال: روزا دېگەن نېمە؟

جاۋاب: روزا سۆزىنىڭ لۇغەتتىكى مەنىسى - ئۆزىنى بىر نەرسىدىن توسۇش دېگەنلىك بولۇپ، ئىسلام ئىستىلاھىدا: تاڭ يورۇغاندىن باشلاپ قۇياش پاتقانغا قەدەر، ئاللاھ تائالاغا ئىبادەت قىلىش نىيىتى بىلەن يېمەك- ئىچمەك ۋە جىنسىي ئالاقىدىن ئۆزىنى توسۇش دېگەنلىكتۇر.

روزا تۇتۇشى پەرز بولغانلار

سوئال: روزا كىملەرگە پەرز بولىدۇ؟

جاۋاب: يىلدا بىر ئاي رامىزان روزىسىنى تۇتۇش ئەقىل-ھوشى جايىدا بولۇپ، بالاغەتكە يەتكەن، روزا تۇتۇشقا تاقەت قىلالايدىغان ھەرقانداق مۇسۇلمان كىشى ئۈچۈن پەرزدۇر.

روزىنى بۇزىدىغان ئامىللار

سوئال: روزىنى بۇزىدىغان ئامىللار قايسىلار؟

جاۋاب: روزىنى بۇزىدىغان ئامىللار روزىنى بۇزۇش بىلەن بىرگە قازا ۋە كافارەتنى لازىم قىلىدىغان ئامىللار ۋە روزىنى بۇزۇش بىلەن بىرگە قازانىلا لازىم قىلىدىغان ئامىللار دەپ ئىككىگە بۆلۈنىدۇ.

سوئال: روزىنى بۇزۇش بىلەن بىرگە قازا بىلەن كافارەتنى لازىم قىلىدىغان ئامىللار قايسىلار؟

جاۋاب: روزا تۇتقان كىشىنىڭ رامىزان كۈندۈزىدە قەستەن جىنسىي مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈشى، يېيىشى، ئىچىشى روزىنى بۇزىدۇ ۋە قازا بىلەن

كافارەتنى لازىم قىلىدۇ.

روزىنىڭ كافارىتى

سوئال: كافارەت دېگەن نېمە؟

جاۋاب: كافارەت- ماددىي جازا دېگەنلىكتۇر.

سوئال: روزىنىڭ كافارىتى قانداق ئادا قىلىنىدۇ؟

جاۋاب: جىنسىي مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈش ياكى قەستەن يېيىش - ئىچىش ئارقىلىق بۇزۇۋەتكەن روزىنىڭ كافارىتى 1كۈن قازا، 60 كۈن كافارەت بولۇپ، ئارقا ـ ئارقىدىن 61 كۈن روزا تۇتۇش، ئۇنى قىلالمىسا، يوقسۇللاردىن 60 كىشىگە بىر ۋاخ تاماق بېرىش ياكى 60 كىشىنىڭ ھەر بىرىگە رامىزاندىكى فىتىر سەدىقىسىنىڭ مىقدارىدا پۇل بېرىش بىلەن ئادا تاپىدۇ.

روزىنىڭ قازاسى

سوئال: روزىنى بۇزۇپ قازاسىلا كېلىدىغان ئىشلار قايسىلار؟

جاۋاب: روزىنى بۇزۇپ قازاسىلا كېلىدىغان ئىشلار تۆۋەندىكىلەر:

(1) قۇم ۋە تۇپراق ئوخشاش ئادەتتە يېيىلمەيدىغان نەرسىلەرنىڭ گالدىن ئۆتۈپ كېتىشى.

(2) قەستەن قۇسۇش. ئەمما ئىختىيارسىز ھالدا قۇسقان كىشىنىڭ روزىسى بۇزۇلمايدۇ.

(3) ئىپتارنىڭ ۋاقتى كەلگەنلىكىنى گۇمان قىلىپ، ئېغىزىنى كۈن ئولتۇرۇشتىن بۇرۇن ئېچىۋېتىش ياكى تاڭ يورۇمىدى دېگەن گۇمان بىلەن تاڭ يورۇپ بولغاندىن كېيىنمۇ سوھۇرلۇق(زولۇق) يېيىشكە داۋام

قىلىش.

(4) ئۆزىدىن قەستەن ئىسپىرما چىقىرىش.

(5) باشقا بىرىنىڭ زورلىشى بىلەن روزىسىنى بۇزۇش.

(6) بۇرۇنغا ۋە قولاققا دورا تېمىتىش. تومۇرغا قۇۋۋەت ئۇكۇللىرى سالدۇرۇش. ئەمما بەدەنىنىڭ قايسىبىر يېرىگە سېلىنغان نورمال ئۇكۇللار روزىنى بۇزمايدۇ.

(7) ئىختىيارسىز ھالدا گالدىن قار، يامغۇر ياكى سۇنىڭ ئۆتۈپ كېتىشى.

سوئال: روزىدا ئېسىدە يوق بىر نەرسە يەپ ـ ئىچىپ قويسا روزا بۇزۇلامدۇ؟

جاۋاب: روزا تۇتقان كىشى ئېسىدە يوق ھالدا بىرنەرسە يەپ قويسا ياكى ئىچىپ قويسا، ئېسىگە كەلگەن ھامان توختىتىۋالسا، ئۇنىڭ روزىسى بۇزۇلمايدۇ. ئەمما بۇزۇلدى دېگەن ئېتىقاد بىلەن يېيىشكە داۋام قىلسا بۇزۇلىدۇ.

رامىزان ئېيىدىكى ئەڭ پەزىلەتلىك ۋاقىتلار

سوئال: رامىزان ئېيىدىكى ئەڭ پەزىلەتلىك كۈنلەر قايسىلار؟

جاۋاب: رامىزان ئېيىدىكى ئەڭ پەزىلەتلىك كۈنلەر رامىزانىنىڭ ئاخىرقى ئون كۈنى بولۇپ، مىڭ ئايدىن ئۇلۇغ ۋە شەرەپلىك بولغان قەدىر كېچىسى بۇ كۈنلەرنىڭ بىرىدە بولىدۇ.

روزا تۇتماسلىققا رۇخسەت قىلىنغانلار

سوئال: رامىزان روزىسى كىملەردىن كەچۈرۈم قىلىنىدۇ؟

جاۋاب: رامىزانىدا روزا تۇتماسلىققا رۇخسەت قىلىنغان شەخسلەر مۇنۇلار:

(1) ئېغىر ئاياق ياكى بالا ئېمىتىدىغان ئاياللار.

(2) روزىغا بەرداشلىق بېرەلمەيدىغان ئېغىر كېسەللەر.

(3) ياشىنىپ قالغانلىقتىن روزا تۇتالمايدىغان كىشلەر.

(4) مۇساپىرلار.

(5) ئۇرۇش مەيدانىدىكىلەر.

(6) باشقىلار تەرەپتىن ئەگەر روزا تۇتسا جېنىغا دەخلى ـ تەرۇز يېتىدىغان شەكىلدە تەھدىتكە ئۇچرىغانلار.

روزىنىڭ فىدىيەسى

سوئال: رامىزاندا روزا تۇتالمىغانلار قانداق قىلىدۇ؟

جاۋاب: ئېغىر ئاياق ياكى بالا ئېمىتكەنلىك ياكى كېسەللىك ياكى مۇساپىرلىق ياكى ئۇرۇش مەيدانىدا بولغانلىق ياكى تەھدىتكە ئۇچرىغانلىق سەۋەبلىك رامىزاندا روزا تۇتالمىغانلار باشقا ۋاقىتلاردا بىر كۈنگە بىر كۈندىن قازاسىنى تۇتىدۇ. ئەمما ياشىنىپ قالغانلىقتىن ياكى كېسەللىكتىن زادى روزا تۇتالمايدىغانلار تۇتالمىغان روزىلىرى ئۈچۈن فىدىيە بېرىدۇ.

سوئال: فىدىيە دېگەن نېمە ۋە مىقدارى قانچىلىك؟

جاۋاب: فىدىيە ــ قىلالمىغان ئىبادەتلەرنىڭ بەدىلىگە پېقىرلارغا بېرىلىدىغان سەدىقە. ياشىنىپ قالغانلىق ياكى كېسەللىك تۈپەيلى رامىزان روزىسىنى تۇتالمىغانلار تۇتالمىغان روزىنىڭ ھەر بىر كۈنى

ئۆچۈن ئوتتۇراھال دەرىجىدە بىر ئادەم تويغۇدەك تاماقنى ياكى ئۇنىڭ پۇلىنى پىقىرلارغا سەدىقە قىلىدۇ.

سوئال: تۇتالمىغان روزىسى قالغان هالدا ئۆلگەن كىشى ئۆچۈن فىدىيە بەرسە بولامدۇ؟

جاۋاب: مۇنداق كىشىنىڭ تۇتالمىغان ھەر بىر كۈنى ئۆچۈن بىر پىقىر تويغۇدەك مىقداردا سەدىقە بەرسە بولىدۇ.

سوئال: كېسەللىك ياكى سەپەردە بولغانلىق سەۋەبتىن روزا تۇتالماستىن ئۆلگەن كىشى ئۆچۈن نېمە قىلىش كېرەك؟

جاۋاب: كېسەللىك ياكى سەپەردە بولغانلىق سەۋەبتىن تۇتالمىغان روزىسىنىڭ قازاسىنى تۇتۇپ بولغۇچە ئۆلۈپ كەتكەن كىشى ئۆچۈن روزا تۇتۇش ياكى فىدىيە بېرىشمۇ لازىم كەلمەيدۇ. ئەگەر باشقا سەۋەبلەر بىلەن رامىزاننىڭ بەزى كۈنلىرىدە روزا تۇتمىغان بولۇپ، ئۇنىڭ قازاسىنى تۇتۇپ بولغۇچە ئۆلۈپ كەتكەن ۋە ۋارىسلىرىغا فىدىيە بېرىشنى ۋەسىيەت قىلغان بولسا، ئۇنىڭ ۋارىسلىرى ئۇنىڭ قالدۇرغان مىراسىدىن ئۆچتىن بىرىدىن كۆپ بولماسلىق شەرتى بىلەن، ئۇنىڭ تۇتالمىغان ھەر بىر كۈنى ئۆچۈن بىر پىقىر تويغۇدەك مىقداردا فىدىيە بېرىدۇ.

روزىنىڭ تۈرلىرى

سوئال: دىنىمىزدا قانچە تۈرلۈك روزا بار؟

جاۋاب: دىنىمىزدا 6 تۈرلۈك روزا بولۇپ، ئۇلار: پەرز، ۋاجىپ، سۈننەت، مۇستەھەب، ھارام، مەكرۇھ ۋە نەپلە روزىلاردۇر.

سوئال: پەرز روزىلار قايسىلار؟

جاۋاب: پەرز روزىلار تۆۋەندىكىلەر:
1. رامىزان ئېيىنىڭ روزىسى.
2.كاپارەتنىڭ روزىسى.
3. رامىزاندا تۇتالمىغان روزىلارنىڭ قازاسى.
سوئال: ۋاجىپ روزىلار قايسىلار؟
جاۋاب: ۋاجىپ روزىلار تۆۋەندىكىلەر:
1. تۇتۇپ بۇزىۋەتكەن سۈننەت ياكى مۇستەھەب روزىلارنىڭ قازاسى.
2. تۇتىمەن دەپ ئاتىۋەتكەنلىك سەۋەبى بىلەن ئۈستىگە يۈكلەنگەن روزا.
سوئال: سۈننەت روزىلار قايسىلار؟
جاۋاب: سۈننەت روزىلار ئىككى بولۇپ، ئۇلار تۆۋەندىكىلەر:
1. قەمەرىيە ئايلىرىدىن مۇھەررەم (1-ئاي) نىڭ 9- ۋە 10 - كۈنلىرى ياكى 10- ۋە 11- كۈنلىرى روزا تۇتۇش،
2.ھەج پايالىيىتىدە بولمىغانلارنىڭ ئەرەپات كۈنى بىر كۈن روزا تۇتۇشى سۈننەتتۇر.
سوئال: مۇستەھەب روزىلار قايسىلار؟
جاۋاب: مۇستەھەب روزىلار تۆۋەندىكىلەر:
1. دۈشەنبە ۋە پەيشەنبە كۈنلىرىدە،
2. قەمەرىيە ئايلىرىدىن ھەر ئاينىڭ 13-14-15- كۈنلىرىدە،
3. شەۋۋال ئايدىن 6 كۈن،
4. شەبان ئېيىدا خالىغانچە روزا تۇتۇش مۇستەھەبتۇر.
سوئال: قايسى كۈنلەردە روزا تۇتۇش ھارام بولىدۇ؟
جاۋاب: روزا ھېيتنىڭ بىرىنچى كۈنىدە، قۇربان ھېيتنىڭ بىرىنچى كۈنىدىن 4- كۈنگىچىلىك بولغان ھېيت كۈنلىرىدە روزا تۇتۇش

ھارامدۇر. چۈنكى مۇسۇلمانلار بۇ بايرام كۈنلىرىدە روزا تۇتماستىن ھېيت قىلىشقا بۇيرۇلغان.

سوئال: قايسى كۈنلەردە روزا تۇتۇش مەكرۇھ بولىدۇ؟

جاۋاب: تۆۋەندىكى كۈنلەردە روزا تۇتۇش مەكرۇھ بولىدۇ:

1. نەپلە روزا تۇتماقچى بولغان كىشىنىڭ جۈمە كۈنىنىلا ئايرىپ بۇ كۈندە روزا تۇتۇشى مەكرۇھتۇر. جۈمە كۈنىدە روزا تۇتماقچى بولغان كىشى ئۇنىڭغا پەيشەنبىنى ياكى شەنبىنى قوشۇپ تۇتۇشى لازىم.

2. ئاشۇرا كۈنىدە روزا تۇتماقچى بولغان كىشىنىڭ ئاشۇرا كۈنىنى يالغۇز تۇتۇشى مەكرۇھتۇر. شۇڭا ئۇنىڭ ئالدىدىن ياكى كەينىدىن بىر كۈننى قوشۇپ تۇتۇش ئەۋزەل.

سوئال: ئاشۇرا كۈنى دېگەن قايسى كۈن؟

جاۋاب: ئاشۇرا كۈنى قەمەرىيە ئايلىرىدىن مۇھەررەم (1- ئاي) نىڭ 10- كۈنىدۇر.

سوئال: نەپلە روزىلار قايسى ۋاقىتلاردا تۇتۇلىدۇ؟

جاۋاب: نەپلە(ئىختىيارىي) روزىلارنى تۇتۇشنىڭ بەلگىلىك ۋاقىتلىرى يوق. روزا تۇتۇش ھارام ۋە مەكرۇھ بولغان كۈنلەرنىڭ سىرتىدا، يىلنىڭ قايسى بىر كۈنلىرىدە نەپلە روزىلارنى تۇتۇشقا بولىدۇ.

فىتىر سەدىقىسى ۋە ئۇنىڭ ئەھكاملىرى

سوئال: فىتىر سەدىقىسى دېگەن نېمە؟

جاۋاب: فىتىر سەدىقىسى (ياكى سەدىقايى فىترى) رامىزان روزىسى ۋە ھېيت خۇشاللىقى سەۋەبى بىلەن پېقىرلارغا بېرىش بەلگىلەنگەن سەدىقە بولۇپ، خۇددى نامازنىڭ نۇقسانلىرىنى سەجدە سەھۋى تولۇقلىغاندەك، فىتىر سەدىقىسىمۇ رامىزان روزىسىنى تۇتۇش جەريانىدىكى نۇقسانلارنى تولۇقلايدۇ.

فىتىر سەدىقىسى بېرىش ۋاجىپ بولغانلار

سوئال: فىتىر سەدىقىسىنى كىملەر بېرىدۇ؟

جاۋاب: فىتىر سەدىقىسىنى بېرىش مەيلى چوڭ بولسۇن، مەيلى ئەمدىلا تۇغۇلغان بوۋاق بولسۇن، مەيلى باي بولسۇن، مەيلى كەمبەغەل بولسۇن ھەر قانداق مۇسۇلماننىڭ ئۈستىگە ۋاجىپتۇر. مۇسۇلمان ئادەم بۇ سەدىقىنى ئۆزى ۋە ئۆزىنىڭ كاپالىتىدىكى ئائىلە ئەزالىرى، ئاتا - ئانىسى قاتارلىق ھەر بىر كىشى ئۈچۈن بېرىدۇ.

فىتىر سەدىقىسىنى بېرىش ۋاقتى

سوئال: فىتىر سەدىقىسى قاچان بېرىلىدۇ؟

جاۋاب: فىتىر سەدىقىسى روزى ھېيتنىڭ بىرىنچى كۈنى ئەتىگىنى تاڭ ئېتىشى بىلەن ۋاجىپ بولىدۇ. ئۇنى ھېيت نامىزىغا بېرىشتىن بۇرۇن بېرىش ئەۋزەل. ھېيت كۈنلىرى ئىچىدە بەرسىمۇ ياكى رامىزان ئىچىدە بەرسىمۇ بولىدۇ.

سوئال: فىتىر سەدىقىسىنىڭ مىقدارى قانچىلىك؟

جاۋاب: فىتىر سەدىقىسىنىڭ مىقدارى يېرىم سا (بىر كىلو 625گرام) بۇغداينىڭ ئۆزى ياكى خەلق پۇلىدىكى قىممىتىدۇر.

فىتىر سەدىقىسى بېرىلىدىغانلار

سوئال: فىتىر سەدىقىسى كىملەرگە بېرىلىدۇ؟

جاۋاب: فىتىر سەدىقىسى زاكات ئېلىشى دۇرۇس بولغان كىشىلەرگە بېرىلىدۇ.

سوئال: فىتىر سەدىقىسىنى بەرمىگەن كىشىنىڭ روزىسى قانداق بولىدۇ؟

جاۋاب: فىتىر سەدىقىسى روزىدىن ئايرىم بىر ئىبادەت بولۇپ، فىتىر سەدىقىسى بەرمىگەن كىشىنىڭ تۇتقان روزىسى دۇرۇس، بىراق فىتىر سەدىقىسىنى ئادا قىلمىغۇچە بۇ سەدىقە ئۇ كىشىنىڭ ئۈستىدە قەرز بولۇپ قالىدۇ. ئەمما تۇتقان روزىسىغا دەخلى يەتمەيدۇ.

ھەج ۋە ئۆمرە

سوئال: ھەج قانداق ئىبادەت؟

جاۋاب: ھەج ــ ھاجى بولۇش نىيىتى بىلەن مەككىگە بېرىپ، زۇلھەججە ئېيىدا ئادا قىلىنىدىغان ئىقتىسادىي ھەم جىسمانىي ئىبادەتتۇر.

ھەج پەرز بولىدىغان كىشىلەر

سوئال: ھەجنىڭ پەرز بولۇشىنىڭ شەرتلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: بىراۋغا ھەجنىڭ پەرز بولۇشىنىڭ شەرتلىرى تۆۋەندىكىچە:

(1) مۇسۇلمان بولۇش،

(2) ئەقىل ـ ھوشى جايىدا بولۇش،

(3) بالاغەتكە يەتكەن بولۇش،

(4) ھەج قىلىشقا قادىر بولۇشتىن ئىبارەتتۇر.

سوئال: ھەج قىلىشقا قادىر بولۇش دېگەننىڭ مەنىسى نېمە؟

جاۋاب: بىراۋنىڭ ھەج قىلىشقا قادىر بولۇپ، ئۇنىڭغا ھەج پەرزىنىڭ يۈكلىنىشى ئۈچۈن ئۇنىڭ ھەج چىقىملىرىغا، ھەجگە بېرىپ كەلگۈچە ئۆيىدە قالغان بالا ـ چاقىلىرىنىڭ پۈتۈن چىقىملىرىغا يەتكۈدەك ئىقتىسادقا ئىگە بولۇشى، تېنىنىڭ ساق بولۇشى، ھەج يولىنىڭ خاتىرجەم ۋە ئۈچۈق بولۇشى ۋە قەرزدار بولماسلىقى شەرتتۇر!

ھەجنىڭ پەرز، ۋاجىپ ۋە سۈننەتلىرى

سوئال: ھەجنىڭ پەرزلىرى قانچە؟

جاۋاب: ھەجنىڭ پەرزلىرى ئۈچ بولۇپ، ئۇلار تۆۋەندىكىچە:

(1) ھەج قىلىشنى نىيەت قىلىپ ئېھرام باغلاش.

(2) ئەرەفاتتا تۇرۇش.

(3) كەبىنى تاۋاپ قىلىش.

سوئال: ھەجنىڭ ۋاجىپلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: ھەجنىڭ ۋاجىپلىرى يەتتە بولۇپ، ئۇلار تۆۋەندىكىچە:

(1) «مىقات» (ئېھرام باغلاشقا بەلگىلەنگەن ئورۇن) تىن ئېھرام باغلاپ كېلىش.

(2) سافا بىلەن مەرۋە ئارىسىدا سەئى قىلىش (مېڭىش).

(3) مۇزدەلىفەدە تۇرۇش(ئەمما بىر كېچە قونۇش سۈننەت).

(4) شەيتانغا تاش ئېتىش.

(5) چاچنى چۈشۈرۈش ياكى چاچنى قىسقارتىش.

(6) قۇربانلىق قىلىش.

(7) ۋىدا تاۋىپىنى قىلىش.

سوئال: ھەجنىڭ سۈننەتلىرى قايسىلار؟

جاۋاب: ھەجنىڭ سۈننەتلىرى تۆۋەندىكىچە:

(1) ئېھرام باغلاشتىن ئاۋۋال غۇسلى قىلىش.

(2) ئېھراملىق ئۈچۈن ئىككى پارچە ئاق، يېڭى ياكى يۇيۇلغان پاكىز رەخت ئىشلىتىش.

(3) ئىھرام باغلاپ بولۇپ، ئىككى رەكئەت ناماز ئوقۇش.

(4)ـ ئىھرام باغلىغاندىن كېيىن «لەببەيكە» دۇئاسىنى ئېيتىش.

(5) مەككىگە يېتىپ كەلگەن ھامان كەبىنى تاۋاپ قىلىش.

(6) زۇلھەججىنىڭ 11 ـ 12 ـ ۋە 13 ـ كۈنلىرى مىنادا قونۇش.

ئىھرام ئىچىدە چەكلەنگەن ئىشلار

سوئال: ئىھرام باغلىغان كىشى ئۈچۈن چەكلەنگەن ئىشلار قايسىلار؟

جاۋاب: ئىھرام باغلىغان كىشى ئۈچۈن چەكلەنگەن ئىشلار مۇنۇلار:

(1) ھەج ياكى ئۆمرە ئۈچۈن ئىھرام باغلىغاندىن كېيىن چاچ ياكى قولتۇق تۈكلىرىنى ياكى تىرناقلىرىنى ئېلىش. ئەمما ئىختىيارسىز چۈشۈپ كەتسە ياكى ئېسىدە يوق ئېلىپ تاشلىسا ھېچ ۋەقەسى يوق.

(2) بەدىنىگە ياكى ئىھرامغا (ئاياللار كىيىملىرىگە) ھەر قانداق ئەتىر ۋە خۇشپۇراقلىق نەرسىلەرنى چېچىش ياكى سۈرتۈش.

(3) ئەرلەرنىڭ كىيىم شەكلىدە تىكىلگەن نەرسىلەرنى كىيىشى، ئەر ـ ئايال ھەر قانداق كىشىنىڭ قوللىرىغا پەلەي كىيىۋېلىشى.

(4) نىكاھلىنىش ياكى باشقىلارنىڭ نىكاھىنى قىلىش.

(5) جىنسىي مۇناسىۋەت ئۆتكۈزۈش.

(6) قۇرۇقلۇق ھايۋانلىرىدىن ھەر قانداق بىر جانلىقنى ئۆلتۈرۈش. ئەمما يىلان ـ چايان، سىرىق چاشقان، قارغا، غالجىر ئىت، چۇسا، پاشا، قوڭغۇزغا ئوخشىغان كىشىلەرگە ئەزىيەت بېرىدىغان نەرسىلەرنى ۋە ھاشاراتلارنى ئىھرام ئىچىدە بولسىمۇ ئۆلتۈرۈشكە بولىدۇ.

(7) باشــقىلار بىــلەن جېدەللىشــىش، ئۇرۇشــۇش، تىللىشــىش ۋە ھەرقانداق بىر گۇناھنى سادىر قىلىش.

(8) ئەرلەرنىــڭ بېشــىنى، ئاياللارنىــڭ يــۈزىنى يۆگىۋېلىشــى. ئەممــا ئاياللار يات ئەرلەر بـار جايـدىن ئۆتكەنـدە، يـۈزىنى يۆگىۋالسا بولىـدۇ. بـۇ چەكلەنگەن ئىشلار قاتارىغا كىرمەيدۇ.

ئۆمرە ۋە ئۇنىڭ ئەھكاملىرى

سوئال: ئۆمرە قانداق ئىبادەت؟

جاۋاب: ئۆمرە ـ بەيتۇللاھنى زىيـارەت قىلىـش دېگەن مەنىـدە بولـۇپ، ئــۆمرە قىلىــش ســۈننەتتۇر. ئــۆمرەنى يىلنىــڭ ھەر قايســى ئــايلىرى ۋە كۈنلىرىدە قىلىشقا بولىدۇ.

سوئال: ئۆمرە قانداق قىلىنىدۇ؟

جاۋاب: ئۆمرە تۆۋەندىكىدەك قىلىنىدۇ:

(1) ئۆمرە قىلىشنى نىيەت قىلىپ ئېھرام باغلاش.

(2) كەبىنى يەتتە قېتىم تاۋاپ قىلىش.

(3) سافا بىلەن مەرۋەنى يەتتە قېتىم سەئى قىلىش.

(4) ئاخىرىدا چاچنى چۈشۈرۈش ياكى قىسقارتىش.

قۇربانلىقنىڭ تۈرلىرى

سوئال: دىنىمىزدا قانچە تۈرلۈك قۇربانلىق بار؟

جاۋاب: دىنىمىزدا 6 تۈرلۈك قۇربانلىق بولۇپ، ئۇلار:

(1) ھاجىلارنىــڭ ھەج پائــالىيىتى ئىچىــدە قىلىــدىغان قۇربــانلىقى

بولۇپ، «ھەدىيە»دەپ ئاتىلىدۇ.

(2) ھەج ياكى ئۆمرە قىلغانلارنىڭ ئېھرام ئىچىدە ئۆتكۈزۈپ قويغان خاتالىقلىرى سەۋەبلىك بەلگىلىنىدىغان قۇربانلىق بولۇپ، «دەم»دەپ ئاتىلىدۇ.

(3) قۇربان ھېيت كۈنلىرىدە قول ئىلكىدە بار كىشىلەر قىلىدىغان قۇربانلىق بولۇپ، «ئۇدھىيە»دەپ ئاتىلىدۇ.

(4) ئاللاھ يولىدا ئاتىۋەتكەن قۇربانلىق بولۇپ، «نەزىر»دەپ ئاتىلىدۇ.

(5) يېڭى تۇغۇلغان بالا ئۈچۈن قىلىنىدىغان قۇربانلىق بولۇپ، «ئەقىقە»دەپ ئاتىلىدۇ.

(6) ساۋاب تېپىش نىيىتى بىلەن قىلىنىدىغان نەپلە (ئىختىيارىي) قۇربانلىق.

قۇربانلىقنىڭ گۆشىنى بىر تەرەپ قىلىش ئۇسۇلى

سوئال: قۇربانلىقنىڭ گۆشىنى قانداق قىلىش كېرەك؟
جاۋاب: قۇربانلىقنىڭ گۆشى مۇنداق بىر تەرەپ قىلىنىدۇ:
(1) ھەج ياكى ئۆمرىگە ئېھرام باغلىغان كىشىنىڭ ئېھرامدا ئۆتكۈزگەن خاتالىقى سەۋەبلىك ئۇنىڭغا يۈكلەنگەن قۇربانلىق(دەم)نىڭ گۆشىدىن ئۆزى ۋە ئائىلىسىدىكىلەر يېمەستىن، ھەممىسىنى مەككىنىڭ پېقىرلىرىغا تارقىتىپ بېرىش.
(2) ئاللاھ يولىدا ئاتىۋەتكەنلىك سەۋەبتىن قىلىنغان قۇربانلىق(نەزىر)نىڭ گۆشىدىن قۇربانلىق قىلغۇچىنىڭ ئۆزى ۋە ئائىلىسى ـ ئەگەر پېقىر بولسا ـ يېسە بولىدۇ.

(3) قۇربــان ھېيتتىكــى قۇربــانلىق، ھاجىلارنىــڭ ھەج پائــالىيىتى جەريانىــدا قىلىــدىغان قۇربــانلىقى (ئــۇدھىيە)، ئەقىــقە ۋە ئىختىيــارىي قۇربانلىقلارنىڭ گۆشىنى 3 كە بۆلـۈپ، بىـر بۆلـۈكىنى پېقىرلارغـا سـەدىقە ئورنىــدا تارقىتىــپ بېــرىش، يەنە بىــر بۆلـۈكىنى تونۇشــلار، قوشــنىلار ۋە دوســتلارغا ـ گەرچە ئــۇلار بــاي بولســىمۇ ـ بېــرىش، ئــۈچىنچى بۆلـۈكىنى ئائىلىســىدە يېــيىش تەۋســىيە قىلىنىــدۇ. ئەگەر قۇربــانلىق قىلغــان ئــادەم كەمبەغەل بولـۇپ، ئەتراپىـدىكىلەرنىڭ ھەممىسـى بــاي بولسـا، قۇربـانلىق قىلغان مېلىنىڭ گۆشىنىڭ ھەممىسىنى ئــۆز ئائىلىســىدە يېســىمۇ بولىــدۇ

ھەر خىل مۇناسىۋەتلەردە ئېيتىلىدىغان سۆزلەر

بىسمىللاھىر رەھمانىر رەھىم قانداقلا بىر ئىشنى باشلاش ئالدىدا ئېيتىلىدۇ. مەنىسى: «ئاللاھنىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن» دېگەنلىك.

ئەسسالامۇ ئەلەيكۇم بىرەر مۇسۇلمان بىلەن ئۇچراشقاندا دېيىلىدۇ. مەنىسى: « سىلەرگە ئامانلىق بولسۇن» دېگەنلىك.

ۋەئەلەيكۇم ئەسسالام ۋەرەھمەتۇللاھى ۋەبەرەكاتۇھۇ سالام قىلغان كىشىگە ئېيتىلىدۇ. مەنىسى: «سىلەرگىمۇ ئاللاھنىڭ ئامانلىقى، رەھمىتى ۋە بەرىكىتى بولسۇن»دېگەنلىك.

ماشائاللاھ خۇشاللىنارلىق ياكى ھەيران قالارلىق بىر ئىشنى كۆرگەندە ئېيتىلىدۇ. مەنىسى:« ئاللاھنىڭ خالىغىنى بولىدۇ»دېگەنلىك.

ئىنشائاللاھ كېلىچەكتە قىلماقچى بولغان قانداقلا بىر ئىش ئۈچۈن دېيىلىدۇ. مەنىسى:« ئاللاھ خالىسا....»دېگەنلىك.

سۇبھانەللاھ بىر ئىشتىن تەئەججۇپ قىلغاندا ئېيتىلىدۇ. مەنىسى:« ئاللاھ نۇقساندىن پاكتۇر»دېگەنلىك.

ئەلھەمدۇ لىللاھ ئاللاھ تائالاغا مىننەتدارلىقنى بىلدۈرۈش ئۈچۈن ئېيتىلىدۇ. مەنىسى:«ئاللاھقا شۈكۈر»دېگەنلىك.

ئاللاھقا ئامانەت ئۇزىتىشقاندا ئىشلىتىلىدۇ. مەنىسى:« ئاللاھقا تاپشۇردۇم»دېگەنلىك.

رەھمەت، ئاللاھ رازى بولسۇن بىراۋدىن بىرەر ياخشىلىق كۆرگەندە ئىشلىتىلىدۇ.

ھەممىسىزدىن رازى بولسۇن ئالدىنقى تىلەكنى ئىيتقۇچىغا دېيىلىدۇ.

جەللە جەلالۇھۇ ئاللاھ تائالانىڭ نامى تىلغا ئېلىنغاندا دېيىلىدۇ. مەنىسى:«ئاللاھنىڭ شەنى ئۇلۇغدۇر»دېگەنلىك.

سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ نامى تىلغا ئېلىنغاندا دېيىلىدۇ. مەنىسى:«ئاللاھ ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن» دېگەنلىك.

ئاللاھ ياتقان يېرىنى جەننەت قىلسۇن! بىراۋنىڭ ۋاپات خەۋىرىنى ئاڭلىغاندا ئىشلىتىلىدۇ.

ئاللاھ شىپالىق بەرسۇن! كېسەل يوقلىغاندا ئىشلىتىلىدۇ.

مۇبارەك بولسۇن! بىرەر ئۇتۇق قازانغان ياكى يېڭى كىيىم كىيگەن بىرى ئۈچۈن ئىشلىتىلىدۇ.

ئىجازەت سوراش بىراۋنىڭ ئۆيىگە كىرمەكچى بولغاندا، ئىشىكنى سىلىق قېقىپ، ئۆي ئىگىسىدىن ئىجازەت سوراپ كىرىش.

كەچۈرۈڭ ھەققىدە بىرەر خاتالىق ئۆتكۈزۈپ قويغان ئادەمدىن چىرايلىقچە ئەپۇ سوراپ ئىشلىتىلىدۇ.

ھېچ ۋەقەسى يوق بىراۋ كەچۈرۈم سورىسا، تەبەسسۇم بىلەن چىرايلىقچە دېيىلىدۇ.

خوش، لەببەي ئاتا-ئانا ياكى ئۇستاز چاقىرغاندا دېيىلىدۇ.

ئەلھەمدۇ لىللاھ چۈشكۈرگەندە دېيىلىدۇ.

يەرھەمۇكەللاھ يەرھەمۇكەللاھ چۈشكۈرۈپ، «ئەلھەمدۇ لىللاھ» دېگەن ئادەمگە دېيىلىدۇ. مەنىسى«ئاللاھ سىزگە رەھمەت قىلسۇن» دېگەنلىك.

ئاللاھ قولىڭىزغا دەرت بەرمىسۇن تاماق يېگەندە، تاماق ئەتكەن كىشى ئۈچۈن ئېيتىلىدۇ.

ئاللاھ ئاسانلىق بەرسۇن قىيىنچىلىقتا قالغان بىرىنى كۆرگەندە دېيىلىدۇ.

مۇندىن باشقا يەنە بالىلارغا تۆۋەندىكىلەرنى ئۆگىتىش لازىم:

-ئۆيگە ياكى ئىشخانىغا ياكى قانداقلا ئادەم بار يەرگە كىرگەندە ياكى چىققاندا، ئۇلارغا سالام بېرىش.

-ئۆيدىكىلەردىن بىرەرسى ئۆزىنىڭ ھۇجرىسىدا بار ۋاقىتتا ئۇنىڭ يېنىغا كىرمەكچى بولغاندا، ئىشىكنى چېكىپ، ئىجازەت سوراپ كىرىش.

-بىرەر سورۇنغا كەلگەندە ئىككى كىشىنىڭ ئوتتۇرىسىغا كىرىپ ئولتۇرىۋالماسلىق، بەلكى ئۇلارنىڭ ئوڭ ياكى سول تەرىپىدىن ئورۇن ئېلىش.

-ئۈچ كىشى بىر يەردە ئولتۇرىۋاتقاندا، ئۇلارنىڭ بىرىنى قايرىپ قويۇپ، يەنە بىرى بىلەن پىچىرلاشماسلىق.

-بىر يەرگە كىرىش ياكى چىقىشتا ياشتا ياكى ئىلىمدە چوڭلارغا يول بېرىش.

-يول يۈرگەندە ئاتا-ئانىنىڭ ئالدىدا ماڭماسلىق، تاماققا ئۇلاردىن بۇرۇن قول ئۇزاتماسلىق.

-مەسجىدكە ياكى قانداقلا بىر سورۇنغا بارغاندا ياكى بىرەر مېھماننى كۈتۈۋېلىشقا چىققاندا، چىرايلىق كىيىنىپ چىقىش.

-بىر يەرگە كىرىش ياكى چىقىشتا ياشتا ياكى ئىلىمدە چوڭلارغا يول بېرىش.

-يول يۈرگەندە ئاتا-ئانىنىڭ ئالدىدا ماڭماسلىق، تاماقغا ئۇلاردىن بۇرۇن قول ئۇزاتماسلىق.

-مەسجىدكە ياكى قانداقلا بىر سورۇنغا بارغاندا ياكى بىرەر مېھماننى كۈتۈۋېلىشقا چىققاندا، چىرايلىق كىيىنىپ چىقىش.

-مەسجىدكە كىرگەندە ئوڭ پۇتى بىلەن كىرىش، چىققاندا سول پۇتى بىلەن چىقىش.

-ئۆيگە كىرگەندە ئۆيدە كىشى بولسۇن ياكى بولمىسۇن سالام قىلىپ كىرىش.

-تاماق يېيىشكە باشلىغاندا ۋە تاماقتىن كېيىن قولنى يۇيۇش.

-تاماق يېگەندە بىسمىللاھىر رەھمانىررەھىم دەپ يېيىش.

-تاماقنى ئوڭ قولى بىلەن يېيىش.

-تاماقنى ئۆزىنىڭ ئالدىدىن يېيىش، باشقىلارنىڭ ئالدىدىكى نەرسىگە قول ئۇزاتماسلىق.

-باشقىلار بىلەن بىرگە تاماق يېگەندە تويغان بولسىمۇ، داستىخاندىن تۇرۇپ كەتمەسلىك، باشقىلارنىڭ يەۋېلىشىنى كۈتۈش.

-ئاغزىدا تاماق بار تۇرۇپ سۆزلىمەسلىك.

-تاماق يېگەندىن كېيىن بۇ لەززەتلىك تاماقلارنى ئاتا قىلغان ئاللاھقا شۈكۈر قىلىپ دۇئا قىلىش.

-قاچىسىدىكى تاماقنى ئاشۇرۇپ قويماسلىق.

-ئاتا - ئانىغا ئۇنىلۈك ئاۋاز بىلەن ۋارقىرىماسلىق، ئۇلارغا ھۆرمەت بىلەن سىلىق مۇئامىلە قىلىش.

-ئاتا - ئانىغا ئىتائەت قىلىش، ئۇلارنىڭ بۇيرۇقىغا بوي سۇنۇش.

-ھاجەتخانىغا كىرگەندە سول پۇتى بىلەن كىرىش ۋە ئىشتاننى تۇرۇپ كىرىش.

-ھاجەتخانىنى پاكىز تازىلىۋېتىپ، ئاندىن چىقىش ۋە ئوڭ پۇتى بىلەن چىقىش.

-ھاجەتخانىدىن چىققاندىن كېيىن قولنى سوۋۇنلاپ پاكىز يۇيۇش.

-بىراۋ بىلەن ئۇچراشقاندا، ئۇنى تونۇسۇن ياكى تونىمىسۇن ئۇنىڭغا سالام بېرىش.

-ۋاقىتنى بىكارغا ئۆتكۈزمەسلىك، بىكار قالسا پايدىلىق كىتاپلارنى ئوقۇش.

-ئاپتوبۇسلاردا يېشى چوڭلارغا، ھامىلدار ياكى قۇچىقىدا بالىسى بار ئاياللارغا ئورۇن بوشۇتۇپ بېرىش.

-ئىشنى قىلالماي قالغان بىرىنى كۆرسە ياردەم قىلىش.

ئەتىگەن ـ ئاخشامدا ئوقۇلىدىغان زىكىر ۋە دۇئالار

1. اَللّهُ لاَ إِلَـهَ إِلاَّ هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لاَ تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَلاَ نَوْمٌ لَّهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَن ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلاَّ بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلاَ يُحِيْطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ إِلاَّ بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضَ وَلاَيَؤُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيْمُ. (بىر قېتىم ئوقۇلىدۇ).

2. قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ. اللَّهُ الصَّمَدُ. لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ.وَلَمْ يَكُن لَّهُ كُفُواً أَحَدٌ. (ئۈچ قېتىم ئوقۇلىدۇ).

3. قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ. مِن شَرِّ مَا خَلَقَ . وَمِن شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ . وَمِن شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ. وَمِن شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ. (ئۈچ قېتىم ئوقۇلىدۇ).

4. قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ. مَلِكِ النَّاسِ. إِلَهِ النَّاسِ. مِن شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ. الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ. مِنَ الْجِنَّةِ وَ النَّاسِ. (ئۈچ قېتىم ئوقۇلىدۇ).

5. أَصْبَحْنَا وَأَصْبَحَ الْمُلْكُ لِلّهِ، ئاخشاملىرى: «أَمْسَيْنَا وَأَمْسَى الْمُلْكُ لِلَّهِ» دەپ ئوقۇلىدۇ) وَالْحَمْدُ لِلَّهِ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللّهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيْكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ. رَبِّ أَسْأَلُكَ خَيْرَ مَا فِي هٰذِا الْيَومِ وَ خَيْرَ ماَ بَعْدَهُ (ئاخشاملىرى «هٰذِهِ اللَّيْلَةِ وَخَيْرَ مَا بَعْدَهَا» دەپ ئوقۇلىدۇ.) وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا فِي هٰذِا الْيَوْمِ وَ شَرِّ ماَ بَعْدَهُ (ئاخشاملىرى « هٰذِهِ اللَّيْلَةِ وَشَرِّ مَا بَعْدَهَا» دەپ ئوقۇلىدۇ) رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكَسَلِ وَسُوءِ الْكِبَرِ. رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابٍ النَّارِ وَعَذَابٍ فِي الْقَبْرِ.

6. اَللَّهُمَّ بِكَ أَصْبَحْنَا، وبِكَ أَمْسَيْنَا، وَبِكَ نَحْيَا، وبِكَ نَمُوتُ وَإِلَيْكَ النُّشُورُ (ئاخشاملىرى «وإِلَيْكَ الْمَصِيرُ» دەپ ئوقۇلىدۇ). (ئۈچ قېتىم).

7. اَللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لاَ إِلَهَ إِلاَّ أَنْتَ، خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ، أَعوُذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَاصَنَعْتُ، أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ، وَأَبُوءُ بِذَنْبِي، فَاغْفِرْ لِي، فَإِنَّهُ

لاَيَغْفِرُ الذُّنُوْبَ إلاَّ أنْتَ.

8. **اَللَّهُمَّ مَا أَصْبَحَ بِي** (ئاخشاملىرى: «**ماَ اَمْسَى بِي**» دەپ ئوقۇلىدۇ) **مِنْ نِعْمَةٍ أو بأحَدٍ مِنْ خَلْقِكَ، فمِنْكَ وَحْدَكَ لاَ شَرِيْكَ لَكَ، فَلَكَ الْحَمْدُ وَلَكَ الشُّكْرُ، ياَ رَبِّ لَكَ الْحَمْدُ كَماَ يَنْبَغِي لِجَلاَلِ وَجْهِكَ وَعَظِيْمِ سُلْطَانِكَ.** (ئۈچ قېتىم ئوقۇلىدۇ).

9. **اَللَّهُم عَافِنِي فِي بَدَنِي، اَللَّهُمَّ عَافِنِي فِي سَمْعِي، اَللَّهُمَّ عَافِنِي فِي بَصَرِي، لاَ إلَهَ إلاَّ أَنْتَ، اَللَّهُمَّ إنّي أَعُوْذُ بِكَ مِنَ الْكُفْرِ، وَالْفَقْرِ. اَللَّهُمَّ إنِّي أَعُوْذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، لاَ إلَهَ إلاَّ أَنْتَ.** (ئۈچ قېتىم ئوقۇلىدۇ).

10. **حَسْبِيَ اللهُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيْمِ.** (يەتتە قېتىم ئوقۇلىدۇ).

11. **بِسْمِ اللهِ الَّذِي لاَ يَضُرُّ مَعَ اِسْمِهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلاَ فِي السَّمَاءِ وَهُوَ السَّمِيْعُ العَلِيْمُ.** (ئۈچ قېتىم ئوقۇلىدۇ).

12. **رَضِيْتُ بِاللهِ رَبّاً، وبالإسْلاَمِ دِيْناً، وَ بِنَبَيِّناَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَبِيّاً وَرَسُولاً.** (ئۈچ قېتىم).

13. **سُبْحَانَ اللّهِ وَبِحَمْدِهِ عَدَدَ خَلْقِهِ، وَرِضَا نَفْسِهِ، وَزِنَةَ عَرْشِهِ وَمِدَادَ كَلِمَاتِهِ.** (ئۈچ قېتىم).

14. **لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لاَشَرِيْكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ.** (10 قېتىم ئوقۇلىدۇ).

15. **أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ.**

يۇقىرىقى زىكىر ۋە دۇئالارنىڭ تەرجىمىسى

1. « بىر ئاللاھتىن باشقا ھەقىقىي ئىلاھ يوقتۇر؛ ئاللاھ ھەمىشە تىرىكتۇر، ھەممىنى ئىدارە قىلىپ تۇرغۇچىدۇر؛ ئۇ مۈگدەپ قالمايدۇ،

ئـۇنى ئۇيقـۇ باسـمايدۇ؛ ئاسـمانلاردىكى ۋە زېمىنـدىكى ھەمـمە نەرسـە ئاللاھنىڭ مۈلكىدۇر؛ ئاللاھنىڭ رۇخسىتىسىز كىممۇ ئاللاھنىڭ ئالدىدا شـاپائەت قىلالىسـۇن؛ ئـاللاھ ئۇلارنىـڭ ئالدىـدىكى، كەينىـدىكى ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى بىلىپ تۇرىدۇ؛ ئـۇلار ئاللاھنىـڭ مەلۇماتىـدىن ئاللاھ ئۇلارغا بىلدۈرۈشنى خالىغان نەرسىلەردىن باشقا ھېچ نەرسىنى بىلمەيـدۇ، ئاللاھنىـڭ مەلۇمـاتى ئاسـمانلارنى ۋە زېمىننـى ئـۆز ئىچىـگە ئالىدۇ. ئاسمان ـ زېمىننى ساقلاش ئۇنىڭغا ئېغىر كەلمەيدۇ. ئـۇ يـۇقىرى مەرتىۋىلىكتۇر، ھەممىدىن ئۇلۇغدۇر»[1].

2. ئىيتقىنكـى، ئـۇ — ئـاللاھ بىـردۇر. ھەمـمە ئاللاھقـا مۇھتاجـدۇر. ئـاللاھ بـالا تاپقـانمۇ ئەمەس، تۇغۇلغـانمۇ ئەمەس. ھـېچ كىشـى ئۇنىڭغـا تەڭداش بولالمايدۇ»[2].

3. ‹مەخلۇقاتنىـڭ شـەررىدىن، قـاراڭغۇلۇقى بىـلەن كىـرگەن كېچىنىـڭ شـەررىدىن، تۈگـۈنلەرگە دەم سـالغۇچى سـېھرگەرلەرنىڭ شـەررىدىن، سـۆيگەننىڭ رەببـى ئاللاھقـا سـېغىنىپ پانـاھ تىلەيـمەن› دېگىن»[3].

4. ‹ئىنسـانلارنىڭ رەببـى، ئىنسـانلارنىڭ پادىشـاھى، ئىنسـانلارنىڭ ئىلاھـى ئاللاھقـا سېغىنىپ، كىشـىلەرنىڭ دىللىرىـدا ۋەسۋەسـە قىلغـۇچى جىـنلاردىن ۋە ئىنسـانلاردىن بولغـان يوشـۇرۇن شـەيتاننىڭ ۋەسۋەسىسىنىڭ شەررىدىن پاناھ تىلەيمەن› دېگىن»[4].

---

(1) بەقەرە سۈرىسى 255 ـ ئايەت.
(2) ئىخلاس سۈرىسى.
(3) فەلەق سۈرىسى.
(4) ناس سۈرىسى.

5. «بىز تاڭ ئاتقۇزدۇق، بارچە پادىشاھلىق ئاللاھقا مەنسۇپ بولغان ھالدا تاڭ ئاتتى، (بىز كەچ قىلدۇق، بارچە پادىشاھلىق ئاللاھقا مەنسۇپ بولغان ھالدا كەچ كىردى)، پۈتۈن ھەمدۇ سانا ئاللاھقا خاستۇر. ئاللاھتىن باشقا ھەقىقىي ئىلاھ يوق، ئاللاھ يالغۇزدۇر، ئۇنىڭ ھېچ شېرىكى يوقتۇر، پادىشاھلىق ۋە ھەمدۇسانا ئۇنىڭغا خاستۇر، ئۇ ھەممە نەرسىگە كۈچى يەتكۈچىدۇر. رەببىم! بۇ كۈننىڭ ۋە كېيىنكىسىنىڭ ياخشىلىقىنى تىلەيمەن، (بۇ كېچىنىڭ ۋە كېيىنكىسىنىڭ ياخشىلىقىنى تىلەيمەن)، ساڭا سېغىنىپ بۇ كۈننىڭ ۋە كېيىنكىسىنىڭ يامانلىقىدىن پاناھ تىلەيمەن، (بۇ كېچىنىڭ ۋە كېيىنكىسىنىڭ يامانلىقىدىن پاناھ تىلەيمەن). رەببىم! ساڭا سېغىنىپ ھورۇنلۇقتىن، قېرىلىقنىڭ يامانلىقىدىن پاناھ تىلەيمەن. رەببىم! ساڭا سېغىنىپ دوزاختىكى ئازابتىن ۋە قەبرىدىكى ئازابتىن پاناھ تىلەيمەن»[(1)].

6. «ئى ئاللاھ! سېنىڭ قۇدرىتىڭ بىلەن ئەتىگەن تۇردۇق، سېنىڭ قۇدرىتىڭ بىلەن كەچلىدۇق، سېنىڭ قۇدرىتىڭ بىلەن ياشايمىز ۋە سېنىڭ قۇدرىتىڭ بىلەن ئۆلىمىز، تىرىلىدىغان جاي سېنىڭ دەرگاھىڭدۇر. (قايتىدىغان جايىمىز سېنىڭ تەرىپىڭدۇر)»[(2)].

7. «ئى ئاللاھ! سەن مېنىڭ رەببىمسەن، سەندىن باشقا مەبۇد يوق، سەن مېنى ياراتتىڭ، مەن سېنىڭ بەندەڭ، مەن (پەيغەمبەرلەرنىڭ تىلى ئارقىلىق مەندىن ئالغان) ئەھدەڭنى ۋە ۋەدەڭنى كۈچۈمنىڭ يېتىشىچە ئەمەلگە ئاشۇرۇشقا تىرىشىمەن. ساڭا سېغىنىپ ئىشلىرىمنىڭ يامانلىقىدىن پاناھ تىلەيمەن. ماڭا ئاتا قىلغان نېمەتلىرىڭنى تونۇيمەن

(1) ئىمام مۇسلىمۋە ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى.
(2) تىرمىزى رىۋايىتى.

ۋە گۇناھلىرىمنى ئېتىراپ قىلىمەن. ئى ئاللاھ! گۇناھلىرىمنى مەغپىرەت قىلغىن، ھەقىقەتەن گۇناھلارنى سەندىن بۆلەك مەغپىرەت قىلغۇچى يوقتۇر»[1].

8. «ئى ئاللاھ! ماڭا ياكى بەندىلىرىڭدىن بىرەرسىگە ئەتىگەندە (ھەمدە ئاخشامدا) ئاتا قىلىنغان قانداقلا بىر نېمەت بولمىسۇن، ئۇ چوقۇم سېنىڭدىندۇر. سېنىڭ ھېچ شېرىكىڭ يوق، ھەمدۇ سانا ۋە شۈكۈر پەقەت ساڭىلا خاستۇر. رەببىم! سېنىڭ پادىشاھلىقىڭنىڭ كاتتىلىقى ۋە مەرتىۋەڭنىڭ ئۇلۇغلىقىغا لايىق كېلىدىغان ھەمدۇ سانا ساڭا خاستۇر»[2].

9. «ئى ئاللاھ! بەدىنىمنى ساق قىلغىن. ئى ئاللاھ! كۆزۈمنى ساق قىلغىن. ئى ئاللاھ! قۇلىقىمنى ساق قىلغىن. ھەقىقەتەن سەندىن باشقا ئىلاھ يوقتۇر. ئى ئاللاھ! ساڭا سېغىنىپ كۇپرىلىقتىن ۋە پېقىرلىقتىن پاناھ تىلەيمەن، قەبرى ئازابىدىن پاناھ تىلەيمەن. ھەقىقەتەن سەندىن باشقا ھەقىقىي ئىلاھ يوقتۇر»[3].

10. «ئاللاھ ماڭا كۇپايىدۇر، ئۇنىڭدىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇنىڭغا يۆلەندىم، ئۇ بۈيۈك ئەرشنىڭ رەببىدۇر»[4].

11. «نامىنى ئاتىغان كىشىگە ئاسمان ۋە زېمىندە ھېچنەرسە زىيان يەتكۈزەلمەيدىغان ئاللاھنىڭ نامى بىلەن باشلايمەن، ئاللاھ ھەممىنى ئاڭلاپ ۋە كۆرۈپ تۇرغۇچىدۇر»[1].

---

(1) ئىمام بۇخارى رىۋايىتى.
(2) ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى.
(3) ئەبۇ داۋۇد رىۋايىتى.
(4) تەۋبە سۈرىسى 129 ـ ئايەت.

12. «ئىگەم ئاللاھ، دىنىم ئىسلام، پەيغەمبىرىم مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئىكەنلىكىنى قوبۇل قىلدىم»[2].

13. «ئاللاھ پاكتۇر، ئۇ مەخلۇقاتلىرىنىڭ ھېسابىچە، ئەرشىنىڭ زىننەتلىرىچە، ئۇنىڭ سۆزلىرىنى يېزىشقا يېتەرلىك سىيالارغىچە ۋە ئۆزى مەمنۇن بولغىچە ھەمدۇ ساناغا لايىقتۇر»[3].

14. «يالغۇز بىر ئاللاھ تائالادىن باشقا ھەقىقىي ئىلاھ يوق، ئۇنىڭ شېرىكى يوق. پادىشاھلىق، ھەمدۇ سانا ئۇنىڭغىلا خاستۇر. ئۇ ھەممىگە كۈچى يەتكۈچى زاتتۇر»[4].

15. «ئاللاھنىڭ ئۇلۇغ كەلىمىلىرىگە سېغىنىپ مەخلۇقاتنىڭ شەررىدىن پاناھ تىلەيمەن»[5].

---

(1) ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى.
(2) ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى.
(3) ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى.
(4) ئەبۇداۋۇد، ئىبنى ماجە رىۋايىتى.
(5) ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى.

ھەرخىل مۇناسىۋەتلەردە ئوقۇلىدىغان زىكىر ۋە دۇئالار

ــ ئۇخلاشتىن بۇرۇن: **بِاسْمِكَ اَللَّهُمَّ أَمُوْتُ وَأَحْيَا**.

«ئــى ئــاللاھ! ســېنىڭ نامــىڭ بىــلەن ئــۆلىمەن ۋە نامــىڭ بىــلەن تىرىلىمەن»[1].

ــ ئۇيقۇدىن تۇرغاندا: **اَلْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَحْيَانَا بَعْدَ مَا أَمَاتَنَا وَإِلَيْهِ النُّشُورُ**.

«بىزنى ئۇيقۇ بىلەن ئۆلتۈرگەندىن كېيىن، قايتا ھايات بېغىشلىغان ئــاللاھ تائالاغــا شــۈكۈر ئېــيتىمەن. ئــاخىرى قــايتىش ئۇنىــڭ تەرىپىگىدۇر»[2].

ــ كىيىنگەندە: **اَلْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي كَسَانِي هَذا وَرَزَقَنِيْهِ مِنْ غَيْرِ حَوْلٍ مِنِّي وَلاَ قُوَّةٍ**.

«ماڭــا بــۇ كىيىمنــى كىيگــۈزگەن ۋە بــۇنى مېھنىتىمىــز ماڭــا ئاتــا قىلغان ئاللاھقا شۈكۈر ئېيتىمەن»[3].

ــ ھاجەتخانىغا كىرىشتە: **اللّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخُبُثِ وَالْخَبَائِثِ**.

«ئــى ئــاللاھ! ســاڭا ســېغىنىپ ئەركەك ـ چىشــى شــەيتانلارنىڭ زىيانكەشلىكىدىن پاناھ تىلەيمەن»[4].

ــ ھاجەتخانىــدىن چىقىشــتا: **غُفْرَانَك، الْحَمْدُ للهِ الَّذِي اَذْهَبَ عَنّيِ اْلأَذَى وَعَافَانِيَ**.

---

(1) ئىمام بۇخارى رىۋايىتى.
(2) ئىمام بۇخارى رىۋايىتى.
(3) ئىمام بۇخارى رىۋايىتى.
(4) ئىمام بۇخارى رىۋايىتى.

«ئى ئاللاھ! گۇناھلىرىمنى كەچۈرگەيسەن، مەندىن زىيان - زەخمەتنى يوق قىلغان ۋە مېنى سالامەت قىلغان ئاللاھقا ھەمدۇ سانا ئېيتىمەن»[1].

ــ تاھارەت ئېلىشتا: **بِسْمِ اللهِ**.

«ئاللاھنىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن»[2].

ــ تاھارەتتىن كېيىن: **أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللّهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيْكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُه**.

«يالغۇز بىر ئاللاھتىن باشقا ھەقىقىي ئىلاھ يوقلىقىغا، ئۇنىڭ شېرىكى يوقلىقىغا ۋە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاللاھنىڭ بەندىسى ۋە بەرھەق پەيغەمبىرى ئىكەنلىكىگە گۇۋاھلىق بېرىمەن»[3].

ــ تاماقتىن بۇرۇن: **اَللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِيْمَا رَزَقْتَنَا وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ بِسْمِ اللَّهِ**.

«ئى ئاللاھ! بىزگە ئاتا قىلغان رىزقىڭغا بەرىكەت بەرگەيسەن ۋە بىزنى دوزاخ ئازابىدىن ساقلىغايسەن، ئاللاھنىڭ نامى بىلەن باشلايمەن»[4].

ــ تاماقتىن كېيىن: **اَلْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَنِي هٰذَا وَرَزَقَنِيْهِ مِنْ غَيْرِ حَوْلٍ مِنّي وَلاَ قُوَّةٍ**.

---

(1) ئىمام بۇخارى رىۋايىتى.
(2) ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى.
(3) ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى.
(4) ئىبنۇسسۇننىي رىۋايىتى.

«جىمى ھەمدۇ سانا مەن ھېچقانداق كۈچ سەرپ قىلماستىن، مېنى بۇ تاماق بىلەن غىزالاندۇرغان ۋە ئۇنى ماڭا رىزىق قىلىپ ئاتا قىلغان ئاللاھقا خاستۇر، ئۇنىڭغا شۈكۈر ئېيتىمەن»[1].

ــ ئۆيدىن چىقىشتا: **بِسْمِ اللهِ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللهِ لاَ حَوْلَ وَلاَ قُوَّةَ إِلاّ بِاللهِ.**

«ئاللاھنىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن، ئۇنىڭغا تەۋەككۇل قىلدىم. ئاللاھنىڭ ياردىمى بولمىسا قولىمىزدىن ھېچ ئىش كەلمەيدۇ»[2].

ــ ئۆيگە كىرىشتە: **بِسْمِ اللهِ وَلَجْنَا وَبِسْمِ اللهِ خَرَجْنَا، وَعَلَى اللهِ رَبِّنَا تَوَكَّلْنَا.**

«ئاللاھنىڭ نامى بىلەن كىردۇق، ئۇنىڭ نامى بىلەن چىقتۇق ۋە رەببىمىز ئاللاھقا تەۋەككەل قىلدۇق»[3].

ــ قاتناشقا ئولتۇرغاندا: **سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِيْنَ وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنقَلِبُونَ.**

«بىزگە بۇنى بويسۇندۇرۇپ بەرگەن زات پاكتۇر، بىز بۇنىڭغا(چىقىشقا)قادىر ئەمەس ئىدۇق، بىز ھەقىقەتەن رەببىمىزنىڭ دەرگاھىغا قايتقۇچىلارمىز»[4].

ــ ئەزان ئوقۇلۇپ بولغاندا: **اَللَّهُمَّ رَبَّ هٰذِهِ الدَّعْوَةِ التَّامَّةِ وَالصَّلاةِ الْقَائِمَةِ آتِ مُحَمَّداً الْوَسِيْلَةَ وَالْفَضِيْلَةَ، وَابْعَثْهُ مَقَاماً مَحْمُوداً الَّذِي وَعَدْتَهُ.**

---

(1) ئىمام بۇخارى رىۋايىتى.
(2) ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى.
(3) ئەبۇداۋۇد رىۋايىتى.
(4) زۇخرۇف سۈرىسى 13 ـ ئايەت.

«ئى مۇشۇ ئۇلۇغ چاقىرىقنىڭ ۋە ئوقۇلىدىغان نامازنىڭ ئىگىسى ئاللاھ! پەيغەمبىرىمىز ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا شاپائەت قىلىش پەزىلىنى بەرگىن ۋە ئۇنى سەن ۋەدە قىلغان ئالىي ماقامغا ئېرىشتۈرگىن»[1].

ــ مەسجىدكە كىرگەندە: **اَللّٰهُمَّ افْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ.**

«ئى ئاللاھ! ئۇلۇغ پەزلىڭدىن رەھمەت ئاتا قىلىشىڭنى تىلەيمەن»[2].

ــ مەسجىدتىن چىققاندا: **اَللّٰهُمَّ اعْصِمْنِي مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيْمِ.**

«ئى ئاللاھ! مېنى قوغلاندى شەيتاننىڭ شەررىدىن ساقلىغىن»[3].

ــ ئەجەبلىنىش ۋە خوشاللىقتا: **مَاشَاءَ الله لاَ قُوَّةَ اِلاَّ بِالله**

«ئاللاھنىڭ خالىغىنى بولۇپتۇ. ئاللاھنىڭ ياردىمىسىز قولىمىزدىن ھېچ ئىش كەلمەيدۇ.»

ــ كېلىشمەسلىككە ئۇچرىغاندا: **قَدَّرَ الله و مَاشَاءَ الله الحمد لله على كل حال.**

«ئاللاھنىڭ تەقدىرى، ئۇ خالىغىنىنى قىلىدۇ، ھەر ھالدا ئاللاھقا شۈكۈر.»

ــ بىرەر ياخشىلىق قىلغان كىشىگە: **جَزَاكَ اللهُ خَيْراً.**

---

(1) ئىمام بۇخارى رىۋايىتى.
(2) ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى.
(3) ئىبنى ماجە رىۋايىتى.

«ئاللاھ سىزنى ياخشى مۇكاپاتلىسۇن»[1].

ــ قىيىنچىلىققا ئۇچرىغانـدا: **اَللّٰهُمَّ لاَسَهْلَ إِلاَّ مَا جَعَلْتَهُ سَهْلًا، وَأَنْتَ تَجْعَلُ الْحَزْنَ سَهْلاً إِذَا شِئْتَ.**

«ئى ئاللاھ! سەن ئاسان قىلمىغىچە ئاسانلىق يوق، سەن خالىساڭ قىيىنچىلىقنى ئۇڭايلىققا ئۆزۈپ بېرىسەن»[2].

ــ سەپەرگە چىققاندا: **اَللّٰهُمَّ هَوِّنْ عَلَيْنَا سَفْرَنَا هٰذا، وَاطْوِ عَنَّا بُعْدَه،**

«ئى ئاللاھ! بىزگە بۇ سەپىرىمىزنى ئۇڭايلاشتۇرۇپ بەرگىن، ئۇنىڭ يىراقلىقىنى يېقىنلاشتۇرۇپ بەرگىن»[3].

ــ كېسەل يوقلىغاندا: **اَسْأَلُ اللهَ الْعَظِيْمَ رَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيْمِ أَنْ يَشْفِيْكَ.**

«ئۇلۇغ ئەرشنىڭ ئىگىسى بولغان ئۇلۇغ ئاللاھتىن سىزگە شىپالىق تىلەيمەن»[4].

ــ تەزىيەدە: **عَظَّمَ اللهُ اَجْرَكَ.**

«ئاللاھ ئەجرىڭىزنى زىيادە قىلسۇن!»

ــ قاتتىق غەزەبلەنگەندە: **أَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيْمِ.**

«ئاللاھقا سېغىنىپ قوغلاندى شەيتاننىڭ شەررىدىن پاناھ تىلەيمەن»[1].

---

(1) ئىمام ئەھمەد رىۋايىتى.
(2) ئىبنى ھەببان رىۋايىتى.
(3) ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى.
(4) تىرمىزى رىۋايىتى.

ــ ساھىبخانىغا دۇئا قىلغاندا: **اَللَّهُمَّ أَطْعِمْ مَنْ أَطْعَمَنِي وَأَسْقِ مَنْ سَقَانِي.**

«ئى ئاللاھ! مېنى غىزالاندۇرغاننى غىزالاندۇرغىن ۋە مېنى سۇغارغاننى سۇغارغىن»[2].

(1) ئىمام بۇخارى رىۋايىتى.
(2) ئىمام مۇسلىم رىۋايىتى.